

men placari perhibetur, ea sane inter subditos ingiere...

CAP. I.

De his edocti, alacriterque cupientes id, quod...

EPILOGVS.

Diligens itaque & virtutis amans magnificentia...

DE ARGENTARIORVM CONTRACTIBVS.

TIT. XIX.

NOVELLA CONSTIT. CXXXVI.

PREFATIO.

Qui in corpore ac collegio consistunt argentario...

si ipsi quidem constitutionis auxilio vi nequeant...

CAP. I.

Sanctius igitur, ut cum aliqui ex his qui argen-

CAP. II.

Secundum vero ipsi capitulum de altera illa ex-

CAP. III.

Porro neque illud abs re dicere visi sunt, &

ut empta sit: ut profus ipsi ea in re potiora iura...

CAP. IIII.

Quia vero legem tulimus, ne argentariae mensae...

CAP. V.

Insuper de hoc quoque nos instruxerunt, quod hi...

nibus modis tam ipse, quam heredes eius persona-

CAP. VI.

In illo utique casu nimis quam ipsis opem feri-

EPILOGVS.

Quae igitur nobis placuerunt, & per hanc sacra...

DE ORDINATIONE EPISCOPORUM & CLERICORUM.

TIT. XX.

NOVELLA CONSTIT. CXXXVII.

Antonin. Const. interpres.

Imp. Justin. Augusti. P. P. magistri officiorum.

PREFATIO.

Si civiles leges, quarum potestate nobis Deus pro...

omnino loco sunt, per Græcam vocem sacros libros legere conuenientibus, vel etiam parua fortè (Italia hac dicitur) lingua, vel etiam aliorum simpliciter, vna scilicet cum locis etiam lingua com- munita, & per ipsorum lectionem, per quam clara sunt quæ dicuntur, conuenientibus omnibus om- nibus deinceps, & secundum hæc viuere & conuer- sari. neque si luciam esse his qui apud eos, sunt ex- positioribus, solum Hebraicam tradentibus, mali- gnari hanc quemadmodum voluerint, multorum ignorantia hanc ipsorum abscondentes malani consuetudinem. Veruntamen hi qui per Græcam legunt, septuaginta videntur traditione, quæ omnibus certior est, & præ aliis melior iudicata, præcipue propter quod circa interpretationem congruit, quia & per diuisi diuisi, & per diuersas interpretates loca, tamen vnam tradiderunt omnes compositionem.

CAP. II.

Si quidam verò apud eos aethros vana nouæ vocis seloquia inferre præsumperint, aut resurrectione & iudicium negare, aut facturam Dei & creaturam angelos subistere: hos & expelli volumus loco om- ni, & non relinqui vocem blasphemiz, & ita à Dei simul lapsam notitia, præsumptentes enim eos a facti aliquid huiusmodi, vltimis subdatur supplicis, illato errore ex hoc ludæorum emendandam gentem.

CAP. III.

Oramus verò eos, aut per istam, aut per illam linguam sacros libros audientes, seruire quidem interpretantium malignitatem, non solas vero con- siderare literas, sed rebus rectis, & diuinum veraciter intellectum accipere ut & redoceri quod melius est, & quiescere aliquando errantes & in hoc ipso quod est omnium xxiptwv peccantes, in Deum spem dicimus. Propterea enim omnem eis vocem aperi- mus ad sacrorum librorum lectionem, ut omnes de cætero eorum accipientes scientiam doctiores ad melius fiant, re confessa constituta, paratiorem mul- tō ad discretionem esse, & ad meliorem intentionem, sacris innutritum libris, & parum quod desit haben- tem ad emendationem quam scientem quidem horum nihil, solo verò cultus inchoatum nomine, & tanquam anchora retentum sacra, & doctrinam piam hæresis appellationem esse putantem.

Quæ igitur nobis placuerunt & per hanc præ- sentem piam legem declarata sunt, custodiet quidem tua gloria & quod tibi obtemperat officium. Serua- bit & pro tempore qui in eodem cingulo ordina- bitur, & non permittet omnino Hebræos præter hæc facere, sed insistentes & prohibere omnino ni- tentes, corporalibus primùm poenis subiicientes, exilium incolere compellet, auferens & bona, ut non simul ipsi contra Deum, sed & imperium au- daciter insurgant. vitetur autem & receptio ad prouinciarum præfides, præcipiens ipsi nostram le- gem, ut & ipsi hanc discerentes, proponant per ciuita- tem vnamquamque, scientes, quod hæc obseruari vile erit his qui nostram indignationem veriti fuerint Datum VI. Id. Febru. Constantinop. DN. Iustin. PP. Ang. anno. xxv. post Basilij V. C. Consulatu- tum anno xii.

DE RELIQUIS PVBLCIS NON exigendis & de discussione diuersarum actionum.

TIT. XXIX.

NOVELLA CONSTIT. CXLVII.

Idem August. Arribinda P. P.

PREFATIO.

Et si expensam multam nunc supra quam ali- quando reipublice esse oportet, tantam magnitudi- nis præbitionem benignitate accipienti Dei, & ad augmenti rationem super impositos expugnantii barbaros, omnem tamen prouidemus viam, ut & ex- pensarum non prohibita fiant, & nulla misericor- dia species circa subiectos nostros relinquantur. Quanta igitur singulis interpellantibus nobis & de- bita præcedentibus publica & inopiam redditionis, præparatè renumeramus, & qualiter nullus miseri- cordiam petens sine actu a nostra recessit facie hoc dicere non nostrum est, his quæ pro his scripta sunt & ipsi qui remunerationes acceperunt, attestanti- bus nobis. Sed quia modicum & imperio indig- num est de singulis interpellantibus proprias ali- quorum muneraciones facere aut etiam vsque ad villas aut ciuitates solas aut in solas prouincias no- stram extendere misericordiam, & non magnum ali- quid & commune de omnibus subiectis facere.

CAP. I.

Propter hoc ad præsentem nostras venimus dona- tiones, per quas sancimus dimitti omnibus nostris subiectis reliqua omnino debita à præterito circulo primæ indictionis & eius, & in quâ præcedentes no- stras conclusimus donationes, vsque ad huc currente septimam indictionem & ipsam: ut sint viginti duo anni continui in nostros subiectos à nobis factæ largitatis, & nulla reliqua exigi ex illo relata tem- pore. Hæc verò dicimus non in his quæ in auro solum, sed etiam si argentum aut triticum aut quæ- dam alia species debita sit, & hoc quidem si re quod à subiectis debitum sit, siue ab Illyrica præf. curia, aut sacrorum nostrorum thesaurorum, siue pro fru- ctibus siue pro residuis titulis quomodocumque inferendis ab eis. In commune enim omnibus no- stris subiectis hanc nostram largitatem concedimus, ut nemo pro temporibus illis super eos reliquum inducat, qualescumque factis reliquorū exactione, siue ab ipsis destinatus cingulis, aut qualitercumque publicam personam sibi vindicans, siue aliqua in- ferens præcepta aut deputaciones: quoniam quidem & his qui huiusmodi quid acceperint, & tanto continè non exigere tempore, contra subiectos nostros auferimus exactionem. Insuper & contra ipsum publicum, qui etiam debet continè tantum, vel

Ant. Cons. Interpret.

PREFATIO.

Quantam circa communia rerum statim ex proœmiis nostri imperij fecimus prouiden- tiam & studium, traditæ nobis ex Deo reipu- blicæ curam gerentes, ex his quæ iam fecimus, ma- nifestum fecimus vniuersis. Nam publicum debitis multis prægrauatum inuenientes & ad vltimam penuriam repullum, in nosmetipsos suscepimus debitum, onere simul & difficultate multa suble- uantes illud, & rem militarem disfluentem iam necessariorum penuria, ita ut respública barbaro- rum insulibus & incurribus immentis peltum dar- retur, secundum quod nobis fuit possibile, compe- tenti correctione sumus dignati: quin nec vsque ad hæc & sola oportere existimauimus circa subiectos stare auxilium, sed & cuiusdam alterius participes facere humanioris sententiæ subditos lege iustis- mus opus esse, liberos ipsos his quæ ab ipsis debe- bantur debitis publicis facientes.

CAP. I.

Communem igitur & hanc nostram beneficentiam in omnes subiectos extendentes, indulge- mus superioris temporis vsque ad octauam indi- ctionem, & ipsam præsentis cycli, debita à subiectis publico: & sancimus nullam exactionem fieri eorum quæ in reliquis debentur vsque ad dictam indi- ctionem, siue generalem siue specialem mensan- tuz gloriæ hæc respiciant, siue cingulum sacro- rum apud Illyrios prætoriorum, siue gloriosissimi Iustiniani præfecti eorum qui in Mysia & Scythia sunt, militares numeri siue sacrorum nostrorum thesaurorum, siue sacratissimi nostri ærarij, siue sa- cri patrimonij, siue magnificentissimi cuatoris domorum. Sed omne quequid tam in auro quam argento & cæteris speciebus debitum sit, id omni- bus debentibus indulgetur, ita ut neque coloni neque conductores, neque emphyteutz, neque etiam possessores exigantur debita publico reliqua, eorum quæ à prædicta indictione fluxerunt & ipsa temporum.

CAP. II.

Excipimus autem ab hac nostra largitate mili- tares & fœderaticas discussiones. Ipsas enim subiectos neque omnino contingere accidit, præ- ter eos & quidem solos, qui sibi ex publico pecu- nias erogatas, in lucrum proprium conferunt. Item ea quæ militariibus ordinibus vel fœderaticis de- putata sunt à publico, & quæ apud dictos hypode- ctas, vel exactiones aut delegatores, siue in auro siue in argento & in aliis quæ in specie conferuntur, inueniantur à subiectis soluta, exigentur & ipsa, & soluentur quibus competens est prædictorum no- strorum cingulorum. Ad eundem vero modum & alios omnes qui acceperunt à nostris subiectis au- rum vel aliud quid ex dictis à nobis indictionibus & hoc non deposuerunt in publicum, (si deponi competens erat) excipimus à præsentis nostra do- natione, ut illud in publicum aut his quibus congruit, solvatur. Subiectorum enim misere- rescetes, præsentem eos dignati sumus humanitate. Sed neque eos qui apud se publicas susceperunt pecunias, priuare vero publicum volunt, siue illos ad quos destinati erant. Perspicuum autem est, quod si quidam hanc nostram præsentem munificentiã super indultis reliquis, per aliquam machinationem, à subiectis cautio- nes aut fidei iuraciones acceperint, aut in propria transferunt debita, vel aliud quid in fraudem hu- iusmodi meditati esse aut fecisse deprehendantur.

CAP. II.

Hæc verò nostra largitate excludimus, & quæ cauta sunt forsitan, aut fidei iurata publico à nu- merariis aut arcariis aut seriniariis, nihil enim neque his de æqua conferimus donatione, quia se- mel propria fecit, & penè habet hæc accipiens si- fucus. De sacra vero hac largitate excipimus tam militares, quam fœderaticas discussiones. ipse enim non contingunt quidem nostros subiectos: istam vero exactionem contra illos inferunt, qui non competenter de publico accipiunt, quanquam si occasione militaris vel fœderaticæ expensæ con- tigerint accipientes, tamen proprium hoc lucrum facientium: & multo magis hoc nostra excipimus donatione ciuilium pecuniarum inquisitiones & insuper operum discussiones tam quæ in hac felici- sissima ciuitate quam in aliis prouinciis, quantam non est iustum tanto à nobis emisso auro pro oc- casione munitionis reipublicæ, administrantes quidem lucrum iniustum habere, fraudari vero loca nostra largitate, aut debita eis munitione, aut ciuitates pecuniis quæ ad ornatum earum diuisæ sunt, defraudari. Quia vero etsi malignantes om- nino odimus, sed nostras tamen humanitates obli- uisci nullo possumus modo: propterea sancimus quæ à nobis in quibusdã capitulis facta exceptio est, lo- cum habere super his quæ nuper transiit, primæ indictionis temporibus. Hanc vero dicimus sedem pridem annis factam. De his enim quæ præcedunt temporibus simplicem & generalem omnibus con- tinuè nostram humanitatem concedimus, nullam exceptionem in ea facientes, ut communem om- nes homines persuantur securitatem, & nullam reliquorum exactionem ex qualibet occasione ex illis procedere temporibus. Hanc nos quidem sub- iectis humanitatem concedentes Deo magno of- ferre actum existimauimus oportere, ut omnes his persuerentes bonis, gratias pro imperio conferantur magno Deo, qui & hunc nobis in mentem ac- tum in miserit.

EPILOGVS.

Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sa- cram declaratur legem, ea studio tua excellentia ad opus adduci, & seruari festinet. Datum prid. Kalend. Constantinop. DN. N. Iustiniani PP. A. ann. xviii. post consulatum Basilij v. C. anno iiii.

DE INDVLGENTIA RELIQUO- rum publicorum.

nihil ex his villitatis habebunt, reddent vero cau-
tiones his à quibus receperunt ipsas. Omnes autem
gratias Deo & nobis constentur: alij quidem
quia debentes reliqua, indulgentia & humanitate
dignati sunt, alij vero quia nihil reliquorum no-
mine debentes, liberati sunt solitudine, susce-
ptorum gratia custodia, ne hi quibus accidit sè-
pe, pro hisdem inquietari temporibus, rursus tan-
quam quibus furto propria iugatio interciderit,
ad soluendum præsto esse debeant vsque ad octa-
uam indictionem habentes securitatem, ut in om-
nes reuera præfens nostra distribuatur donatio.

EPILOGVS.

¶ Quæ igitur sancita sunt à nobis & per hanc
nostram pragmaticam legem manifestata, tua glo-
ria literis via, per hanc regiam urbem omnibus
manifesta constituet. Datum Constantiop. DN. Iu-
stiniani PP. Augusti. anno xix. post consulatum Basi-
lij v. C. anno 1111.

VT DEI AMANTISSIMI EPISCO-
PI, cū provinciali indigenis & incolis, quos sibi
Præsides esse velint, eos sibi à sacris. Principe
concedi petant, iique gratis præfides fiant: ut ta-
men qui in præsidem petunt, idonei scilicet
uereque præsidem petere distulerint, ut tum
aduersus eum qui ipsi præfides missi fuerit,
quodcumque etiam occasione publicorum tribu-
torum fecerit, querelam instituire nequeant.

TIT. XXXI.

NOVELLA CONSTIT. CXLIX.

PRÆFATIO.

DEi reipublice à Deo nobis datæ curam geri-
mus, simulque ut subditi nostri in omnibus
iustitie bono fruantur, operam damus, hoc vnum
nobis inde ab initiu propolimus, ut quicquid
antea imperfectum & confusum fuisse, id & corri-
geremus, & vndique perfectum exhiberemus. Anxia
itaque reputatione habita, quomodo & fiscus &
subditi illius & indemnes permancant, animaque-
rimus nos facile id consequuturos, si efficeremus
ut provincialium præfides, ubi magistratu gratis
suscepto, ritè scilicet capissent, in omnibus rectè ac
legitimè magistratu fungerentur: ita ut ab omni
iniustitia, quæq; alioquinque turpitudine atque re-
vetia abstinerent.

CAP. I.

NE igitur peregrini aliqui in provincias se in-
gerentes, illas iniuria afficiant, nobisque crebris
aduersus illos interpellationibus institutendis mo-
lestias sustineamus: hortamur cuiusque provincie
sanctissimos episcopos, eosque qui ex indigenis &
incolis primas tenent, ut per communem libel-
lum supplicem de iis ad nostram potentiam refe-
rant, quos idoneos esse ad provincie sue gubernationem
existiment. His enim magistratus insignia
gratis tradituri sumus: tamen ut publicum & fisco-
rum canonem se illaturos caueant, atque nihil cõ-
tra leges se exacturos, neque cuiquam collatorum
viam illaturos, illis, datis sponsoribus promittant,
se annonis contentos publicorum tributorum exa-
ctioni inuigilatos, iisque qui in sacris illationi-
bus prohi & prompti sint, mites simul & paterno
affectu exhibituros, cum improbis vero atque re-
fractariis acerbis in actionibus aduros, neque in-
de quicquam lucri ablaturos, oportebit vero etiam
mihilominus illos, coniectis in leges oculis, qui-
buscunque litigatoribus æqualitatem atque iusti-
tiam tribuere, & ne sumptibus ac longinquitate
temporis atterantur, citò illos dirimerentem & eos
qui deliquerint, in ius rapere, & secundum legem
pene illis infligere: denique in omnibus iusti-
tiam exhibere.

DE EA QUÆ RAPTORI
suo nubit.

TIT. XXXII.

NOVELLA CONSTIT. CL.

Ræfens constitutio confirmat penas in con-
stitutione ipsam præcedente prædictas. Luber
enim, ne puella raptum passa, raptori suo nubat.
Sin vero hoc fecerit: non succedit ei, cuiuscunque
tandem se hæt aut xatis sit. Nam si ipsi coniuncta
non fuerit: capiet omnia bona eius. Si parens con-
senserit raptum passæ filie suæ, ut raptori suo
pulerit: mittetur in exilium. Si mortuus est non
pulerit: tunc raptoris bona consistant,
videlicet cum nefariz sint eiusmodi nuptiæ, si de-
nuo raptori suo raptum passa puella copuletur.

NE DECVRIO AVT COHORTA-
LIS perducatur in ius, sistaturve iudicio citra
iurisdictionem principis, quæ insinuetur præfctis.

TIT. XXXIII.

NOVELLA CONSTIT. CLII.

Imper. Iustinianus Augustus, Anacardo prætorium
præfctio.

PRÆFATIO.

Suggestio nobis per epistolam glorie tue facta
est, quæ dicit, non ex via esse, ut decuriones aut
cohortales, cum publico priuatoque cum ipsis iure
agendum est, ad diuersa iudicia, vel ad hanc aliam
perducantur vrbem, vel in alias mittantur provin-
cias, sæpe numero autem sacras nostras præberi ius-
siones, quæ id velint, petiitque ut sacra pragmati-
ca forma prohiberetur ne quis cohortalium aut
decurionum iudicii causa vel ex alia in aliâ provin-
ciam duceretur, vel ad hanc vsque regiam per-
traheretur vrbem, si vero sacre de hoc componantur
formæ: ut hæc prius insinuetur iudicio excel-
lentis tue, & decreta, ut æquum est, suscipiant.

CAP. I.

NOs igitur tametsi omnem productionem in
ius, exhibitionemque in iudicio aueramus: si
tamen necessitas incidat ut huiusmodi aliquid
agatur, nulli nostrorum magistratum: excepto
throno tuo, concedimus, ut cohortalem, aut decu-
rialem ad hanc aliam vrbem iudicii causa per-
ducatur: nisi sacra aliqua interueniat iussio,
quæ expressis verbis id præcipiat, quam ipsam
conuenit ut & excellentia tua perficatur, neque ci-
tra decretum tuum ipse huc in ius perducatur,
cum ita fieri id expediat publice si ex iis locis
ubi publicas tractant pecunias, abstrahantur, hanc
ansam arripiant nocuentum inferendi contra
republicam.

EPILOGVS.

¶ Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc sa-
cræ nostræ pragmaticæ declarantur formam.
ea studeo excellentia tui effectui & fini tradere.

NE SACRÆ FORMÆ QUÆ DE
causis procedunt publicis, aliter robur accipiat,
quàm si gloriose prætoriorum præfctis insi-
nuata sint, vel fuerint, illicque habeantur ratz.

TIT. XXXIII.

NOVELLA CONSTIT. CLII.

Imper. Iustinianus Augustus, Iohanni gloriosissimo præto-
rio præfctio.

PRÆFATIO.

DEi operam, ut diuino cooperante auxilio,
cum summa diligentia res imperij à domino
Deo nobis concessas gubernentur: iubemus ne

aliter forma de publicis confecta causis ad ma-
gnificentissimum duces, aut etiam Augustales,
aut claris. provincialium præfides valeat, nisi prius
insinuata fuerit iudicio excellentis tue, quæ vero
insinuata non fuerint, nullam firmitatem habeant.
Aburdum etenim fuerit, sacras formam pro pu-
blicis confectam causis, non prius insinuari thro-
no excellentis tue, atque ita transmitti in provin-
cias, si quæ contradi.

CAP. I.

SI quid igitur hucusque ad detrimentum reipu-
blie factum est, iubemus hoc irritum esse: lau-
dantes, ut quævis de cetero sacre formæ prag-
maticæ, siue ad duces, siue ad re-
liquos provincialium præfides consistant occa-
sione (ut dictum est) causarum publicarum: omnino
insinuetur iudicio excellentis tue, & que facta
(vt dictum est) cum iussionibus excellentis tue
mittantur in provinciam: ut quæ quidem sacre
formæ ad detrimentum reipublicæ factæ non sunt,
hæc & suscipiantur, conicianturque in præceptio-
nes, & ab excellentia tua mittantur in provincias,
quatenus certo fini tradantur, quæ vero ad detri-
mentum reipublicæ per obreptionem sunt: hæc
tamen prius quæ inibi sunt reposita faciat, quam
ad nos relationem ea de re pertulerit: quo magis si
quid (vt potest fieri) ad detrimentum factum est re-
publicæ, id corrigamus. Quæcumque enim sacra
pragmatica forma publicarum causarum nomine
facta, throno excellentis tue insinuata non fuerit:
hanc nullo valere tempore volumus.

DE INFANTIBVS EXPOSITIS.

TIT. XXXV.

NOVELLA CONSTIT. CLIII.

Imper. Iustinianus Augustus, Menno gloriosissimo præ-
fctio prætoriorum præfctio.

PRÆFATIO.

Crimen à sensu humano alienum, & quod ne
Cub vllis quidem barbaris admitti credibile est:
Dei amanti. Thessalonicensis ecclesie apocrypha-
rius Andreas ad nos reulit, quod quidam vix ex
vtero progressus infantes abiiciant, inque sanctis
eos relinquant ecclesie: & postquam educationem
atque alimoniam ab hominibus pietatis, studia
exercitibus promeruerint, hos vindicent, & ser-
uos suos esse pronunciant, cupientes crudelitati suæ
hoc etiam apponere, ut quos in ipsis vitæ primor-
diis ad mortem exposuerint, eos postquam adole-
uerint, defraudent libertate. Ex quo igitur huius
generis factum multa simul in se absurda comple-
ditur, & dem videlicet, ac calumniam, & quæcum-
que aliquis in tali actione facile cauerit: ut
quæ sanè erat, ut qui talia perpetrarent, vindi-
ctam quæ proficiscitur ex legibus, non effugerent,
sed quo magis alij exemplo horum temperatores
fierent, extremis penis subicerentur: ut qui per
actionis impudenciam sua detulerint flagitia, id
quod in posterum custodiri iubemus.

CAP. I.

QVæ itaque ad eum modum in ecclesia, aut vi-
cis publicis, aut aliis locis proiecti fuisse cõ-
probari erunt: hos omnibus modis liberos es-
se præcipimus, licet ei qui præiudicio contendit
ad hoc, manifesta existat probatio, & possit eius-
modi personam ad suum pertinere dominij osten-
dere. Nam si nostris præcipitur legibus, ut ægro-
tantes serui à dominis suis pro derelicto habitis, &
quasi desperata iam valitudine, cura dominica
non dignati, prorsus ad libertatem rapiantur: quan-
tò magis eos qui in ipso vitæ principio aliorum
hominum pietati relicti, & ab ipsis nutriti fue-

runt, non sustinebimus in iniustam feruitatem per-

EPILOGVS.

Quz igitur nobis placuerunt, & per hanc sa-

DE HIS QUI IN OSDROENA

NOVELLA CONSTIT. CLIIII.

PRAEFATIO.

Præter opinionem incertis ad nos rumor per-

CAP. I.

Vnde & peruestigare ea volumus, & si omnino

bus contraria, & ex mutua victiorum imitatione

EPILOGVS.

Quz igitur nobis placuerunt, & per hanc sa-

VT MATRES ETIAM TUTELAE

TIT. XXXVII.

NOVELLA CONSTIT. CLV.

Imper. Iustinianus Augustus Etilisio.

PRAEFATIO.

Præter potentie nostræ supplicationem Mar-

CAP. I.

Cum igitur hæc in se contineret supplica-

tio: merito ad sacram hanc pragmaticam formam

EPILOGVS.

Quz igitur nobis placuerunt, & per hanc sa-

DE PROLE PARTIENDA

TIT. XXXVIII.

NOVELLA CONSTIT. CLVI.

PRAEFATIO.

Docuerunt nos, qui sacrosanctæ Apamiensis ec-

CAP. I.

Nam si liberi aliqui se adscriptitiis coniungant:

infantes matrem sequentur. vnde ad libertatem non

EPILOGVS.

Quz igitur nobis placuerunt, & per hanc hanc

DE RVSTICIS, QUI IN ALIE-

TIT. XXXIX.

NOVEL. CONSTIT. CLVII.

Imper. Iustin. August. Lauro Corni Oricis.

PRAEFATIO.

Ex his, quæ diuersimodè ad nos relata sunt, didi-

CAP. I.

Sancimus igitur, vt prædiorum domini de cætero

EPILOGVS.

Quz igitur nobis placuerunt, & per hanc hanc

VT DELIBERANDI IVS ETIAM

TIT. XL.

NOVEL. CONSTITVT. CLVIII.

ca voluntatem eius deliquisset. Licet enim Constanti...

CAP. II.

Sancimus igitur, ut neque gloriosissimi, vir Alexan-

EPILOGVS.

Quae igitur nobis placuerunt, & per hanc sacram...

EXEMPLVM SACRAE PRAGMATICE FORMAE DE VLSURIS.

TIT. XLII.

NOVELLA CONSTIT. CLX.

Impr. Iustinianus Augustus. Papias.

PRÆFATIO.

Aristerates prudentissimus. Aphrodisiensis reipub-

blica per legem nostram labefactari, & illorum in-

CAP. I.

VT igitur omnia hæc de nostra expellamus reipu-

DE PROVINCIA RV M PRÆ-

TIT. XLIII.

NOVELLA CONSTIT. CLXI.

PRÆFATIO.

Non tantum deceter leges ferre summo bono

CAP. I.

Nos autem de his propositas leges renouantes,

Substantia excident, secundum legem pro modo

CAP. II.

Atque ut hanc ita caueremus lege, ex eo nobis in-

EPILOGVS.

Quae igitur nobis placuerunt, & per hanc sa-

SACRA FORMA TRANSMISSA DOMINICO GLORIOSISSIMO PRÆFATO, DE DIVERSIS CAPITULIS.

TIT. XLIIII. NOVELLA CONSTIT. CLXII.

Percontata nos est tua gloria de quibusdam con-

DE DONATIONIBUS.

CAP. I.

Primum igitur capitulum tale erat. Mulier que-

publica) talia lege includentem, seu tractantem qua-

CAP. II.

Secundum etiam insuper capitulum à tua excellen-

CAP. III.

Ad neque extra modum visum est nobis & il-

scantur, virum deest ad dominum viri an domini mulieris pertinere prolem. SANCIMVS igitur si quid tale fiat, & conueniant ad inuicem diuersorum dominorum adscriptiij: quandoquidem ea quae ad fortunam eorum pertinent non sint in controuersa posita, ventre non libero existentes, sint quidem progeniti, adscriptiij: non tamen omne dabitur matri neque eius domino. sed si quidem vnus genitus fuerit filius, venter femini praefertor, sique domini matris id quod erit progenitum. Sin duo forte contigerint filij, diuidantur ambo, electione per sortem dirimenda. Sin impar sit liberorum numerus: maiorem obiciat matris sinus, ita ut si tribus existentibus, duo quidem sint matris, vnus vero patris. & rursum si quinque, tres quidem ex genitis sint domini matris, duo vero patris: & secudum hoc incrementum, numerus progrediat, id quidem quod in aequalitatem diuidi potest, diuidens ex xquo, quod vero exsuperat, tamquam gratiosius, illud distribuens matri. Oportet enim ipsam dignari maiore studio, ut quae & parturierit & pepererit, & nutrierit, supra eam qui voluptatis superfluum, pueri fecerit originem.

EPILOGVS.

Quae igitur hac sacra pragmatica forma comprehensa sunt, tua gloria in similibus casibus custodire festinet. Etenim & communem de hoc scribimus legem: ipsa quidem & alia quaedam reformantes, quae quidem necessarii legislationis esse credimus. Dat. V. Idus Sept. Constantia. DN. Iust. PP. Aug. Arione V. C. Consl.

DE RELEVATIONE TRIBVTORUM PUBLICORVM.

TIT. XLV.

NOVELLA CONSTIT. CXLIII.

PRAEFATIO.

Praestantissima inter homines bona sunt iustitia & benignitas, quarum altera aequabiliter summi enique tribuit, neque appetit aliena: altera ad misericordiam decurrit: & debitorum incommoditate egentes liberat. Haec ornare firmareque imperium, haec conseruare rempublicam, haec pulchre humanam nouerunt gubernare vitam. Vnde & nobis ex quo diuinitus Imperij scepra suscepimus, magno affectum est studio, ut vndique tam bonis actionibus conspicui simus: quod magis si vtilis nos praebamus subditis, ex virtute & gloria remunerationem habeamus. Ac scimus quidem mutua illa, & omnimoda hominum exitia ad tantam inopiam possessiones redegerit, ut neque reditus possint suis producere possessoribus, neque satis idonee publica inferre tributa. Atque haec militari & alio necessario sumptu imminente, vehementerque nos impellente, dum multis vndequeque bellis alluimur, ut crebriores pecuniarum collationes faciamus. Inde ad eum non semel curas in eam rem impendimus, quam ratione fieri possit, ut & necessitati faceremus satis, & subditorum egestati adferremus remedium: cumque in multas nostra circa haec distraheretur sententia: magis tamen obtinuit, ut ad benignitatem respiceremus, & Deo placentem collatoribus impertiremur medelam: & quod communibus deest sumptibus, hoc in eius vicem introduceretur ex thesauris principalibus.

CAP. I.

Aceptam igitur & hanc nostram curam ferentes domino Christo, & salutaris passionis, neque non sanctae resurrectionis eius praesentibus magni festi diebus condigna facientes, merito & ipsi in praesentia hanc pro repub. largitionem offerimus: per quam concessimus in vniuersum omnibus agrico-

lis patier & collatoribus, (idem autem dicere licet & de praediorum dominis) integram vnum canonem publicorum tributorum, in quadriennijs partendum: hoc est quartam quidem eius portionem pro noua indictione proximè initura, tandem vero alteram & pro decima, quae hanc securata est, consimiliter & pro vndecima & duodecima. vnicuique quartam portionem, vna eademque opera deminuentes & consuetudines, quae quocumque modo aliquibus hoc nomine praebentur.

CAP. II.

Remittimus autem his & praeteritis temporis relaxationes, vique ad finem proximè praeteritae quinquaginta indictionis. Ac sancimus, ne qua fiat exactio pientiss. à nobis condonatarum praestantium, siue maximam praefecturam respiciant sacrorum orientalijs praetorium, siue praefecturam Illyricanam, siue praefecturam insularum, atque praefecturam militarium in Scythia & Mysia ordinum, aut sacras nostras largitiones, aut denique alium magistratum: interdcentes decurionibus, & exceptoribus, seriniarijs & cohortalibus, palatinis & exactoribus, neque non susceptoribus, & quicumque vel exactorem in similibus publicorum expediti aut expediti tributorum, ne per vassricem excogitatis contra agricolas & collatores vntur artibus: aut etiam praediorum dominos, ut diuersos ex reliquis indultis pro se inhiuant, aut constitutae pecuniae obligationes, aut fideiussiones, aut confessiones dolo malo suscipiant. Constituiamus etenim omnem contra munificentiam nostram factam aut futuram circumscriptionem irritam: cum illud constet, quod si qui nostram antequatenas largitione, ex reliquationibus iam inde à quinta indictione factis aliquid exegerint, neque id persoluisse videbuntur: omnibus modis publicis indictionibus inferent. Nam ut collatores beneficio afficeremus, praesentem ipsis benignitatem impartiti sumus, non autem his qui publica tributa suscipiunt: & in suum lucrum conferre ea vulerint, praesentis ad tempus canonis indulgentiam instituiamus: nullo modo embolus (hoc est annua specierum transmissione) in condito & ad militare sumptus habeantur) deminuenda. Oportet enim vniuersum frumentum aliarumque specierum modum consueto ac solito more & tributis, & importari: pretijs quartae partis per singulos annos à nobis vsque in quadriennio: collatoribus indulgentiae ad mensam publicam cum alijs, quae in auro ab ipsis contribuantur, estimandis soluendisque publico. Idemque hoc in Osetroena & Mesopotamia peragetur eorum gratia, quae pro reconditis & militari sumptu in speciebus conferuntur. Consimiliter & in speciebus, quae proueniunt in Lazica, & Bosphoro, & Chersoneso. percipient enim harum pretia ex publico: prout in mensis praefectorum ordinatum fuerit, vnde haec importantur, ut & ipsi nostra in hoc persuantur benignitate. Earum enim specierum illationem negligere, haudquaquam tutum est: cum & inuitabilis existat impensata, & publicas (ut ita dicamus) res in vnum conciliet. Credimus autem & ex hac nostra largitione magna reipublica incrementa futura, Deo omnia nobis fausta per huiusmodi actiones praebente: ea quae pro subditorum à nobis vtilitate disposita sunt, transcendere praesumentibus, tam de substantia, quam de ipsa periclitandis salute.

EPILOGVS.

Quae igitur nobis placuerunt, & per praesentem sacram declarantur legem, ea programatis vsque gloria tua, tam in alma vrbe, quam etiam per prouincias omnibus manifesta faciet, ut neminem nostram lateat munificentiam.

DE HAEREDIBVS. TIT. XLVI. NOVELLA CONSTIT. CLXIII. PRAEFATIO.

Deo simul & iustitia nihil maius existit, absque his enim nihil vnquam commodè geri potest, & praecipue in nostra hac repub. Exinde enim & rectè regnare, & subditos ad benevolentiam, neque ad summi adhaerere attrahere deuotione. Ea propter cum & nos diuinitus, praeter iustitiam Imperij scepra suscepimus: tamen multis vndique curis implicamur, quo magis & Romani quotidie virtutibus reddantur audiores, & Barbari denique succumbant: non tamen penitus à sollicitudine nostra secludimus, ne non in his, quae priuatum vsui esse possint subditis, competens accomodetur prouidentia. At cum multa, quae prius confusa erant, ad meliorem statum exererimus: conueniens esse putauimus & id, quod huius iam tempore in successione neglectum fuit habitum, ad actionem Deo placentem reducere. Cognouimus enim, quod quidam aberrantes defunctorum perturbant patrimonio, sed neque testamentaria valere sinunt, neque item ab irritato successione locum capere, mobilibus quidem rebus immittentes signacula, immobilibus vero imponentes titulos, ut hac ratione ipsis illorum successio aderescat, inique ea decemtem aliquam ordinem occupent. Quoniam vero impossibile est in tanta multitudine exacte ea, quae singularim in talibus eueniunt perdiscere: perpulchrum nobis visum est, si generali hac lege ad certam redigeremus formulam.

CAP. I.

Propterea sancimus, ut vniuersi citra inuidiam & rebus iurisque suis persuantur, & ad suos ista transmittant haereditas. Penitus autem nemo omnium illorum inuadatur patrimonio, aut horum successores damnis implicet, aut titulos siue signacula rebus praeter legum nostrarum placitum imponat. Nam & successiones ab intestato, quo quisque vocatus ordine, confirmamus: & vltimas horum voluntates legitimè consistentes non subuertimus. Si enim sedulo aduigilamus, sumusque solliciti, ut collatoribus gubernetur legibus, & de eorum incolumitate multo maximam potentia nostra curam sustinet: quomodo non in hanc quoque partem prouidentiam ipsis accommodauerimus, & alacriter nostrum ipsis impertiamur beneficium: haec etenim placere Deo persuasissimum habemus, & hoc iustitiae munus esse afferimus: persuasissimum quoque est, Imperium per haec nobis vndique munitum & quietum futurum. Consumatur itaque & haec nostra lex ceteris praecularis nostris facinoribus: & subditis pristinis liberati molestiis, & tanta à potentia nostra dignati prouidentia, Deo simul & post illum nobis gratias agant: diuinum numen placantes precibus, ut deus hostibus, aliam insuper & maiorem ipsis securitatem impertiamur.

EPILOGVS.

Quae igitur nobis placuerunt, & per hanc sacram declarantur legem, ea consueto tam gloriosiss. sacrorum domum curatores, quam quibus vel maximorum, vel etiam minorum gerendorum magistratuum cura siue in alma hac vrbe, siue item in prouincijs commissa est, publicacionem bonorum iuxta & supplicium formidantes capitis, si sacra nostra transgressi fuerint. Praesentem itaque sacram nostram legem gloria tua in insignioribus locis huius almae vrbs proponet, sed & vsa ad hoc iustionibus, transmittet in prouincias.

GENERALIS FORMA DE PROSPPECTU IN MARE, &c. Tit. XLVII. De hominibus, qui eadem domino subditi sunt, praedia possident.

NOVELLA CONSTIT. CLXV. Ducit nos mater, &c. Prospectus in mare, qui intra centum esse pedes solet, non solum per directum, sed ne per transversum quidem, impediri nouo debet opere, hoc enim praesens forma adicit, tum Zenonis constitutionem custodiens, tum nouellam interpretans.

Haec est edita Nouel. existat aut apud veter. iure praesentem, aut Halo. aut Scimgerum, aut Iulianum. Trium sequentijs titulis ex Halo. aut August. ac qui sibi singularem ter & lras, quando à nullo alibi conuersat eorum esse, de istis Curia hic ex illi ematimus.

Forma Praefectorum prima.

De aditionibus, & de praediorum stilicam ad fertiles impositionibus. TIT. XLVIII.

NOVELLA CONSTIT. CLXVI.

Haec est sententia huius constitutionis.

Si defunctus iusta ex causa fundum aut territorium aut compositionem alienauerit, & moriens residua bona liberis vel extraneis hereditibus reliquerit, qui ex eis similiter praedia quaedam alienauerint, ex quibus possidete emptore aliquid forte postea defecerit, ut ita locus sit emptoribus, qui praedia sustinent, quae sunt ex eadem substantia & origine, l. 1. & l. 2. C. de om. agro deser. ut ne defecit vel defersi praedij onus irrogetur simul eiusdem substantiae praedijs omnibus, sed ceteris primum praedijs quae possidentur qui ea emit à liberis vel extraneis hereditibus defuncti: vel, si hic idoneus non sit, hereditibus defuncti, id est, praedijs quae possidentur haec etiam non sufficiant publicae collationi, tum ut onus transferatur ad alia defuncti bona, quae ad alios quam ad heredes perueniunt. Ad eum igitur qui fundum aut compositionem à defuncto emit, ut posuimus initio. Idemque dicendum est, si ea praedia per plures successiones transferant. Quandiū enim proximiores siue posteriores possessores idonei sunt, & antiquioribus non irrogatur, id est, defecit praedia eorumque tributa antiquiores possessores non agnoscunt: quod si eiusdem gradus & ordinis plures sint possessores quibus iniungi oportet, ut inter eos oneris diuisio non fiat ex aequo, sed pro rata fertilitum bonorum quae possident ex eadem substantia.

Forma PP. vigesima quarta.

Generalis forma de possessione, quomodo oporteat mitti in eam, si ipsi gloriosissimi praesentis.

TIT. XLIX.

NOVELLA CONSTIT. CLXVII.

Haec est huius constitutionis sententia.

Ex sententia iudicis non rectè apprehenditur nisi possessio vacua, & quam in vrbe quidem vacuam esse executorum testimonia adferent, in prouincijs acta defensorum plebis vicinorum testimonio confirmata. Et similiter ex contractu in prouincijs quoties quis ingredi possessionem desiderat, acta apud defensores ciuitatum fieri debent traditae possessionis, simul ac consentientium voluntati tradentis, nouoque domino colonorum vel actorum possessionis. Si non sit copia defensoris, apud praesidem: vel etiam, si hic longè absit ab eo loco quo traditio fit, apud episcopum.

Forma P.P. secunda.

De hominibus, qui eadem domino subditi sunt, praedia possident.

TIT. I.

NOVELLA CONSTITVTIO CXLVIII.

HAEC est per... id est, de praediis ho-

tit. Dig. de censibus, agrorum tantum centendo-

IUSTINIANI IMPERATORIS EDICTA. HENRICO AGYLAO INTERPRETE.

Edictum scriptum in omni terra praesidentibus...

RADITAE nobis a Deo recipiunt...

curitatem habeant, qui aut ad sacram nostram...

CAP. I.

Postquam etiam a gloria tua edocti sumus, quomodo nonnulli in diversis provinciis...

DE PRAESIDES IN PISCALIBVS CAUSIS FIDEM PUBLICAM DENT.

EDICTVM II. Idem Imperator Ioanni praetorium praesidis.

PRAEFATIO.

EX istis quae a gloria tua sine scripto ad nos...

Qui ergo in vicarianam cohortem referuntur, facultatem habeant, ut ex vicarij...

DE ARMENIORVM SVCCESIONE EDICTVM III.

PRAEFATIO. Armenios pristinam iniustitiam liberatos, tum ad nostras per omnia leges deducere...

decora aequitate donare volumus.

CAP. I.

ET quoniam barbaricam quandam insolentem...

Quoniam vero quae praesertim, ea omnia commovere absurdissimum esset...

EPILOGVS.

Quae igitur nobis placuerunt, & per hanc sacram...

DE MAGISTRATV PHOENICIAE Libanice.

EDICTVM IIII. Idem Imperator Ioanni gloriosissimo...

PRAEFATIO.

Magistratus creari oportere gratuito, iam lex nostra praecipit...

CAP. I.

Postquam vero omnia ad subditorum benevolentiam demerendam...

provinciae clariss. pro tempore spectabilium tributorum...

CAP. II.

Verum tamen eximium illi fortissimorum Termodelatorum numerum...

CAP. III.

Illud sane etiam fieri & obtinere volumus, ut spectabiles duces...

EPILOGVS.

Quae igitur nobis placuerunt, & per hanc sacram...

DE TEMPORE ACTIONVM quae sacris locis competunt.

EDICTVM V. PRÆFATIO.

Quod medicamenta morbis, hoc ius præstat con-

EDICTVM PIENISSIMI

domini nostri Iustiniani VI. PRÆFATIO.

Cognovimus, quomodo post castigationem do-

CAP. I.

Vltimum igitur est per sacrum edictum omnibus

FORMA PRÆMATICÆ DE ARGENTARIORUM CONTRACTIBUS,

EDICTVM VII.

In nomine domini Iesu Christi Dei nostri:

Imperator Caesar Flavius Iustinianus Germanicus,

PRÆFATIO.

Quemadmodum virtutis vis in rebus adversis

quod videlicet neque qui ceperunt, superessent ne-

CAP. I.

Hic igitur rei mederi conatè, statuimus, ut qui

CAP. II.

Alterum ad nos ab eiusdem corporis argentariis

Et in hoc mediam quandam nos iam

CAP. III.

Eiusdem porro corporis argentarij, similiter etiam

hypothecarias tamen actiones movere liceat: quasi

CAP. IIII.

Illud sanè etiam in illorum subsidij adiciemus.

CAP. V.

Hoc quoque illis ad petitionem ipsorum con-

CAP. VI.

Quoniam verò quod supplices ad diversa tri-

bis illis datis ac deinde defunctos iam mortis, exa-

CAP. VII.

Porro postquam & aliam nobis doloform ho-

CAP. VIII.

Alterum quod in quoque dictorum, scriptum

alios improbi esse, sed quos aique bonos se illis, qui cum ipsis contrahunt, exhibeant: quippe quum id nostrorum temporum bonitati vniuersaque reip. contrariis, quorum precipui quique & maxime necessarii semper praedictum collegium sunt, conueniant.

EPILOGVS.

Quae igitur nobis placuerunt, & per hanc sacram pragmaticam declarantur formam, prudentia tua & quicumque alius reip. nostrae iudex, firma seruat. Supplicibus vero hanc sacram pragmaticam formam in quocumque iudicio & maiori & minori, producendi, illi quae recipiendi, ac inde subsidium consequendi facultas esto ut pote quae tantam in praesenti proposito & praedictis tractatibus vni habeat quantam in aliis negotiis generalis nostrae leges obtinent. Dat. Kalend. Mart. Constantinop. Imp. Dn. Iust. PP. Aug. anno X V I. Post Basil. V. C. Conf.

DE PONTICI TRACTVS VICARIO.

EDICTVM VIII.

Idem Imperator Basilio gloriosissimo sacrorum praefectorum praefatio.

PRAEFATIO.

Sacros civiles magistratus Pontici tractus provinciarum existimantes, praepositum quondam illis locis vicarium medio post tempore inhiibimus: nihil eorum quae post modum ab illis facta sunt, commissum in expectante. A qui postea quam ex rerum experientia cognovimus, in provinciis huiusmodi habitato latrociniis & caedibus in nutritis, & homines ferentes congregantes & armis vientes & his, effugumque in has res constitutas penas, dum provincias in quibus deliquerunt, dederunt, neque provincialium magistratum quisquam ex auctoritate sibi provincia egredi audeat: ut nos etiam, quoniam per sepe homines in provinciam emisimus, sicumque stipendii gravaverimus, nihil tamen amplius effecerimus, quod ad praesentem magistratus non esset, qui auxilium ferre & studium insolentiam reprimere posset.

CAP. I.

Reuocare vicarij magistratum visum est, & Galatiae primae magistratum ad pristinum statum redito, ut non nisi civilis sit, quemadmodum ante erat quam nos illum, sublato vicarij magistratu, dignitate annoque maiore decorauimus: vicarium denuo omnibus Pontici tractus provinciis praeficere: ita vero ut non solum praefecti locum adimpleat, verum etiam gloriosissimi magistrati sacrorum nostrorum officium gloriosissimum etiam ducum, magnificentissimum denique eorum magistratum qui sacro nostro patrimonio, obsequio etiam & domesticis protectoriis praefecti sunt: deinde istiusmodi potestatem habeat qualem cuiusque provinciae magistratus in sua provincia habere solet: ut neque per dignitatem, neque per sacerdotium, neque percingulum, neque per militiam, neque demum per quodcumque aliud quisquam huius iurisdictioni eximatur: sed ad consimilem modum omnes illi subiant, siue plebeij sint, siue etiam cingulo, dignitate, militia, aut sacerdotio etiam decorati fuerint: idque non in criminibus solum, (non enim militare tantum hunc magistratum facimus) verum etiam si quis dere pecuniaria lite instituerit velit. Omnibus etiam hominibus, omnimodisque rebus magistratum hunc commune nescimus.

Reddimus autem illi quod & antea habuit.

sacrum auditorium, ut controversae in aliqua Pontici tractus provincia prouocacione suspensa, dummodo quingentos aureos non exuperent, non in seculicem hanc urbem deduci, sed apud seipsum ad sacrorum formam examini debeant siue ex ipsa civilium magistratum iurisdictione prouocent, siue etiam ex sententia cuiuspiam magno huius urbis magistratum, aut ex nostra iustione moti sint. Nemini vero potestatem facimus, ut postquam prouocacione suspensa controversa mota fuerit, altera prouocacione utatur. At sane si qua controversa ab initio apud illum caepa sit, eamque prouocacio consecuta fuerit, procedet prouocacio, quemadmodum solebat, antequam magistratum vniuersemus, tanquam si medio tempore nihil noui interuenisset. Quod sane & in Galatiae praedictae iubeamus: quem simplicem denuo magistratum facimus, quasi in illo nihil medio tempore innouatum esset.

CAP. II.

Auctoritatem etiam huius vicario damus, ut a vicaria hoc Bithynia incipiens, usque ad Armenios ipsos, Trapezonta etiam & nostrae reipub. Persas versus fines, in quacumque Pontici tractus provinciam velit, proficiscatur: ut ab initio ad primario quae huiusmodi commissa sunt competentibus poenis persequatur: (quorum sane & gladius illi concedimus) praecipue vero milites adortatur, si qui deseritis stationibus suis istiusmodi se nequitate dediderint. Et si quidem criminibus obnoxium quempiam intenerit, hunc cingulo priuet, quaecumque etiam habeat: non expectans donec eum magistratum sub quo is militat, ea dere certiore fecerit, tanquam qui istius magistratus locum adimpleat, & in omnes omnino ius & potestatem habeat. In quibus etiam loca & latifundia, siue ad sanctae ecclesiae, aut ad religiosa pertineant monasteria, siue etiam ad sacra nostra privata, aut ad sacrum patrimonium, aut etiam ad nostram domum, aditum illi & introitum concedimus: & (ut simpliciter loquamur) nullum omnino locum ipsius iurisdictioni eximamus.

CAP. III.

Inspeciabit vero etiam militares transitus, an satis ordinatum procedant, & si quicumque in illis committi inueniant, id corriget tum milites ipsos castigando, tum etiam subditis nostris in quibus iniuria affecti fuerint, satisfactionem curando. Potestatem etiam concedimus: ut armis priuet qui illa ad nullam militum necessitatem habent, illaque omnia in publica magne huius urbis armamentaria inferat.

Inhibebit etiam adulteria homicidia, latrocinia, praecipue vero mulierum rapus, rerum e-reptiones, infestationes etiam & vim, denique vniuersum istiusmodi delictorum cumulum, tanquam id praecipuum a nobis illi assignati magistratus capui sit. Restat etiam quaeque iniuriosae, siue sacerdotes, siue magistratus sint, siue etiam nobiles siue plebeij: neque cuiquam quod leges nostrae non prohibent, facere permittet.

Sustinebit autem controuersarum & examinationes & diiudicationes, habebitque propriam cohortem viros vicarianorum septuaginta, qui per sacra nostra improbatiora stipendia facient, quae ex illo serinio praebentur, ex quo & olim solebant quod vicarius esset. Reddimus illi mulas etiam, quos quondam vicario assignatas, nunc provinciae praefes in usus suos & ministerium perceperunt. Quum enim hic aliud nihil quam civilis magistratus sit, superfluum ipsi illarum usus esse: praedicti vero vicario, ut qui hac illac circumcurrere debeant, necessarium illarum ministerium est. Obediet vero ipsi vniuersus in illis locis constitutus exercitus, discedo qui illi audientes erunt: domestici & protectores, scholares etiam & milites: ita ut praedicti mandato no-

stroue iussu non indigeant, sed ipsi iure magistratus obedientiam ministeriumque praestent. Praestant autem ministerium quo loco degunt, extra quam si qua iusta incuitabilisque necessitas, maioris auxilij indigna, ipsum huc adigat, ut ex vno in alium transferre ipsa necesse habeat.

Victur porro praeconis voce, & lampadibus quatuor, quippe cum in hanc rem sumptus a nobis constitutus sit: quin & aliis omnibus, quae cumque civilis simul & militaris magistratus sunt, insigniis. Vnde ad gloriosissimum nostrorum ducum imitationem, & ad responsum ministrare illi iubemus: per quos milites, si quando ita tempus postulabit, competeret, & in necessariis rerum ministeris officio continebit. Quantum vero illi, assessorum quoque eius, & cohorti annonarum nomine assignauerimus: quantum etiam de reliquo Galatiae primae praedictae pro se assessorum suorum, aut cohorti habere oporteat: item quantum ipsum aut in sacro nostro palatio, aut in religiosissimis praefectorum praetorio pro magistratu codicillis dare conueniat, per subiectam descriptionem omnibus fiet manifestum. Hanc autem nos magistratum illis locis reddimus, ut iis qui iniuria afficiuntur in promptu auxilium esset, omnisque qui in illis locis habitant, quibus haec tenus praesenti sunt difficultatibus liberarentur: & vero quare ac recta legitima moderatione fruere utrumque magistratum opera quos tales illis locis praefecimus, ut ad omnem iniuriam ac aliena inuadendi cupiditatem reprimendam sufficere queant.

EPILOGVS.

Hae igitur gloriosissimae manifestae facere visum est, quae ipsa cognoscens quid hac de re nobis nunc placuerit, id in omne deinceps tempus obseruet: & quemadmodum in subiecta a nobis descriptione comprehenditur, annonas illi praebet. Dat. xv. Kal. Octob. Constantin. Imp. Dn. Iustin. PP. Aug. Anno xxv. post Basil. v. C. Conf. anno vi.

DE ARGENTARIORVM CONTRACTIBUS.

EDICTVM IX.

Imperator Iustinian. A. Tullio tiano praefecto urbis.

PRAEFATIO.

Commune collegij argentariorum qui in hac magna urbe sunt, libello supplicii a potentia nostra petiti, ut supra alia omnia quae ipsi munificenter largiti sumus, alio nunc etiam modo sibi optulari velimus. Expofuerunt autem quomodo nonnulli, quum debuissent, aut etiam debeant, quando pecuniae aut res ab ipsis reptantur, quod solvendo non sint, & se petant ut puras sponsones pro ipsis subeant: & aliam quidem hoc ipsum in obligatorij schedulis conscribant, aliam vero, propter contrahentis fidem & sine scripto hoc facere sibi mandent: ipsi autem, illorum petitionibus cedentes, iis qui in illis molesti sunt, certum tempus constituunt, intra quod sponfor omnino deb. tum transfundat, se itaque ad hunc modum illis spondere, ac deinde ad diem liberaliter iis qui sponsones susceperunt satisficere: debitores autem interea, quasi per sponsones satis cauerent, aut nutui forte syngraphas obligationis suae schedulas recipere, aut apochas capere, quoniam iuxta multi quum parare sibi rem aliquam voluerint aut velint, sibi mandant ut pro ipsis pecuniam aut rem aliquam se daturos sponsones: & illis quidem quod aff. datur, obtingat: ipsi vero promp. te pecunias aut res transfundant. Quaeque quomodo ita simpliciter mandantibus illis sponsones hant, pecunias aut

mea aut res una aliter soluere velint quum quae sponsonem accepit, pecunias aut res ostendat, aut eas se accepisse probet. Vnde quum ipsi pecunias aut res dederint, quod illi probationes, pecunias aut res datas esse deposcant, postmodum contentionebus ac controuersis irretiantur. Quae res simul in praeteritis, simul in futuris sane quam perplexa illis est & formidabilis, imo & impossibilis. Quisnam eorum enim, pro quibus aut pecuniae aut res sponse fuerint, vel spondentur, quando se cui sponse fuerint, quae data sunt ostendere, aut ea se accepisse, apud acta probare debent: ad eam virginem saeculo deuenire non velint? Ac idcirco per sepe se fatigatos alii cedere & rationes neque huc sibi actionem intendentibus opponi solui, verum etiam quibus actiones cessae sunt aut ceduntur. Ac non petierunt, ut ab hac difficultate liberentur: ut etiam si quidem nulla omnino accepta conditione pure mandatum factum sit, aut fiat, ut pecuniae aut res intra certum tempus transfundant, simulque praefectum tempus elapsum sit, mandator sibi, & quibus a se actiones cessae sunt, aut etiam ceduntur, ad debiti per solutionem teneantur: quae non solum si hoc interueniente scriptura mandauerit, verum etiam si sine scripto totum negotium confectum sit.

CAP. I.

Nos ergo succurrere isti rei volentes (cum omnino aequitate tamen & iustitia, atque ut in posterum omnibus extra periculum hanc procedant) statuimus, ne aliter ipsi sponsones subire velint quam scripto comprehensum de his mandatum scriptis detur, quod quomodo quaque rem fieri oporteat, luculenter explicet: ne ex bona fidei hunc evidens exitum manifeste incidant. Verum si quomodo scriptura non interueniente mandatum factum sit, tempus autem ille pro quo sponso facta est, neque querelam mouerit: decurrat vero etiam constitutum tempus, neque tum demum intra alios duos, menses hoc ipsum in querelam deduxerit: omnibus modis mandator soluat sponfori debitum, quod ex ipsius voluntate ab aliquo eorum qui argentariae mensae praepositi sunt, sponsum esse constituit: & neque ipsi, neque ipsorum heredibus, aut quibus cessae ab ipsis sunt vel ceduntur actiones, istiusmodi quiddam opponi queat: sed illud obtineat quod mandati ostenderit tenor: qui quidem si literis comprehensus sit, literas iudex sequetur si in literis contractus relatus non sit, probationibus ex de re secundum leges prolatis insidet. Atque haec quidem teneant & in iam factis ad hunc modum, & in faciendis etiamnum sponsonibus.

CAP. II.

Si quis vero ipsis interueniente scriptura, aut sine ea, simulatus promissus fuerit, aut promittatur, probatio vero aut ex scripto, aut testium fide sufficiens & legitima producatur: hunc suam vim obtinere volumus, & ut quod pacto conuenierit, exigi possit, ita ut nulla proferat lex obistere queat, quasi id gratis & non pro mercede fieri oporteat: propterea quod omnis illis ex eo viuendi facultas pendat, quod usuras pendant, quod mercedem pro habitatione dent, & velut propugnaculum communis utilitatis sint: ut ne damnum sentiant, neque alimoniam destituantur. Sed hanc habeant suorum laborum consolationem. Sane si vel rationes, vel mutuas syngraphas, vel propriae manus scripta quae iam ediderint, edantur, aut ipsi ipsi qui cum ipsis contrahunt, aut illi ipsi, in quibus pecuniarum illatio & solutio descripta sunt, & quaeque ipsius mensae praepositi, ipsius etiam amanuensis, (quos Samaritanos vocant) & eorum rursus qui cum ipsis contraxerunt, literas praferunt, aut per omnia illius qui cum ipsis contraxit, manu scripta sunt, subcriptioneue ha-

bent non poterunt qui cum ipsis contraxerunt, punitur, quidem illationem, quam argenti in commentariis aut a se scriptis breuibus descriperunt, agnoscere, atque inde in ipsis exactorem constituere: expeditionis vero solutionisque, tanquam facta non sit, descriptionem resellere, neque rursus poterunt argenti mense propositi solutionem quidem exigere, illationem vero non agnoscere. 1. Verum si aut ex antisyngraphis, aut ex ratiociniis, aut ex propria manus scriptis probetur, & de illatione & de solutione literarum veritas, utrumque omnino firmiter & ratum erit: neque vnum quidem aduersus ipsos obtrinebit, alterum vero pro ipsis irritum fuerit. exigetur autem quantum ratiocinia perhibebunt: nisi altera aut utraque pars in calculo se errasse, aut in usuris dispendium sustinuisse demonstrat. Si enim tale quiddam euidenter monstraret, id quod quique iustitia & equitate fruatur, correctione dignandum esse statuimus.

CAP. III.

Hoc verò etiam nos docuerunt, quomodo quidam illorum, postquam a pluribus aut vice mutua inter se fideiuentibus, aut aliis pro aliis mandantibus, obligationis confessiones abstulissent, deinde debiti longè maximam partem percepissent, ut reliqua perquam iam exigua essent, reliquorum nomine extrinsecus ab vno aut duobus illorum obligatione capta, quod intra centum temporis illius perfoluerit, apochas fortè aut liberationis confessiones omnibus ediderint: & quam aut vnum aut plures eorum qui reliquorum obligationem subsistat, mori contigisset, hæredes quæ ab illo aut ab illis pecuniæ pacto promissæ essent, eas exolvere noluerint. Statuimus igitur, ut si hæc ita se habent quæ pecuniæ in obligationibus comprehensæ sunt, & quas defunctus aut defuncti scripto pacti fuerint, hæ ab hæredibus cum pactis usuris exigantur.

CAP. IIII.

Quod si quis datis pignoribus ab illis mutuati fuerint, aut mutuatur, deinde etiam in mutui syngraphis permiserint aut permittant ut pignoribus pro ipsorum bona fide diuenditis, eorum precium in debiti solutionem imputaretur: ipsi vero hoc fecerint: ne molestus illi implicentur, neque propter hoc negotia sustineant: sed iuratis quanti pignori vendiderint, credatur, idque ipsi ad omnis improbitatis abolitionem suppeditent. At si quis non interueniente scriptura mutuat, pignora obfignata aut non obfignata det, necesse habebit qui mutuatus est, ut aut pignora recipiat, agnoscens sigilla: vel ipsa etiam pignora non obfignata, & adimpleat fortem pactisque usurarum: si pecunias non habeat, ad iustam æstimationem illa relinquat, & reliqua expleat. neque dicere poterit, pignoribus, quamquam minus valeant, creditorem contentum esse oportere: sed omne debitum quod cum pactis usuris in rationem deductum fuerit, omnibus modis adimplebit. Si vero datis pignoribus, siue obfignatis siue non obfignatis, mutuationis tempus præfixum sit, ac intra id non satisfiat, tantumque elaborat alterum: liceat ipsis, quæ presentibus tabulariis, sacrisque eloquiis in medium propositis, & æstimatoribus adhibitis, diligentem æstimationem facta illorum precium constituere, ac siue ad plenum debitum siue ad eius aliquam partem sufficienti, sibi imputare atque assignare.

CAP. V.

Hic sanè etiam medicinam adhiberi cupierunt, ut quoniam mutuo & dando & accipiendo, pro aliis etiam spondendo, & denique usuris pendendo vitam tolerent, ne ipsis in mutuationibus nostra opponatur constitutio, quia nemini ultra duplum accipere quicquam permitimus, si quidem quantum sortis & usuræ faciatis perfoluerunt.

fit. Nos igitur in posterum eam legem omnino violari nolumus, quod vero præcessit, quia nondum infidiis obnoxium sit, huic ipsis medentes, sancimus, ut in contractibus qui reuera argenti ipsi sit, ut licet in iis debitis vix supra duplum datæ sint, nihilominus tamen quæ debentur cum constitutis usuris exigant: ita ut neque in vstras, neque in primitiuum debitum, quæ supra sortem iam soluta sunt, imputare compellantur: & ne ipsis in hac specie & quidem sola nostra de duplo constitutio obstat, quo minus secundum contractuum naturam hæc exigant. Verum neque ipsi aduersus eos qui cum ipsis iam contraxerunt, nostra constitutio abuti, neque imputare poterunt solutam vstras aut duplo usurarum, aut primitiuo debito.

CAP. VI.

Quandocumque vero postquam argenti mense præpositis, excepta armata militiis, cum omnibus aliis militiis in hac alma vrbe commercium insituere permittimus: illique deinde quum mutuum dedissent, aut etiam darent, bestiales usuras (quantas argenti concessimus) stipulati sint: hi liberaliter hoc ipsis opponant, quod dicant, ipsos non quæ argenti, sed quæ militiis, & iniquam & improbitissimam obiectionem vacare, nulliusque momenti esse, & quæ pacto conueniant, aut etiam conueniant, obtinere volumus. 1. Neque vero id nobis placet quod de argenti contractibus nonnulli petunt, ut omnino non dentur, aut fortes, aut vstræ, vel id quod is etiam peius est (ut quæ legitime vstræ dantur, forti imputentur. Et enim hoc quoque in contractibus qui cum argenti initi sunt aut inuentur, obtinere volumus.

CAP. VII.

Vnum certè & hoc eorum est quæ illi inter supplicandum proposuerunt, quod per sepe nonnulli qui ipsis obnoxii sunt, quum illi alios obnoxios habeant, ab illis sibi non satisfaciant: sed id suis vxoribus soluendum, & prætextu doris, eorumque præter dorem data essent, aut aliorum etiam debitorum, ab illis apochas siue solutionis probationes ferendas curent: & quod quum illi ad inopiam deuenerint aut deueniant, vel mortui sint etiam, aut postmodum moriantur: ipsi verum debitum accipere velint vxores, licet latent illa acceperint, aut postea accepturæ sint, integra tamen ipsis debita opponant, ut ipsorum profus omnis spes concidat. petierunt autem, ut si quid istiusmodi factum sit, aut post hæc (ut contentaneum est) fiat, necesse habeant qui apochas liberationis a mulieribus acceperint, aut etiam si quis contractus factus sit, aut omnino faciendus est, hæredibus ad probationem eorum quæ gesta sunt, deus, & emolumentum sentiant: ipsi vero quibus debetur, defraudentur. Statuimus, ut videtur si tale quippiam factum sit, aut fiet, necessario illi instrumenta proferant: aut ament absque omni suo incommodo, & ut nullum dampnum ex prolatione sustineant: (memores enim sumus nostræ constitutionis, quæ ad actas literarum, ex quibus quis ius quodpiam suum tueatur, prolationes innoxias iis qui proferunt, esse vult,) sed proferant illi quidem instrumenta, & recipiant. Et si quidem inde aliquam utilitatem qui aduersus mulieres prolationem fieri coegerint, habere possint, hanc secundum legem ex ipsis sentiant: nulloque profus dampno, quam proulerint, ob prolationem afficiantur. 1. Quod si mutui syngraphis cum aliquo pacto, liberationis, aut etiam qualescunque conventiones instituerint, aut post hæc etiam instituant, & quæ apud ipsos manserint modo aliquo (quod facile est) petierint: volumus, ut qui aduersarias syngraphas habent, eas proferre aut se?

aut se nihil istiusmodi habere vel proferre posse, iustificandum dare cogantur. Quod iustificandum vbi apud acta monumentorum præfixum fuerit, non vltimus illos molestia affici oportet. Nemo vero in exigentis sportulis, iudicialibusque exptis, penam quæ talia committentibus imminet, reuerentis constitutionibus nostræ modum transcendat.

CAP. VIII.

Quoniam deinceps quando petere semel cepissent, hoc etiam petierunt, ut tua excellentia curam ipsorum suscipiat, quibusque ipsi controuerfis impetuntur, eas audiat. & si quos obligatos habeant, aut alii ipsos, (propterea quod exacta cura quæ ad leges pertinent, tractet, ac cuique suum ius tribuas, & facile rationem inuenias ea quæ valde difficilia videntur, quæque alij non assequuntur, nec intelligunt, dissolui queant) sancimus, ut secundum ea quæ a nobis constituta sunt, & ipsos, siue actores siue reos, in peculiaris iudicis modum audias, & præterita secundum hanc legem componas, & quomodo æquum esse videbitur, futuris curam adhibeas: ut legitimum quoddam ipsis ac decens a nobis ac edat auxilium. Conuenit enim, ut qui pro omnibus se obstringunt, ac cuique vitales se exhibere student, ex imo etiam aliquo fruatur auxilio. Et certe quæcunque aut ex sacris pragmaticis formis concessa ipsis sunt, illæ ita quæ conferantur: ac in speciebus rerum iam gestarum, atque etiam gerendarum, locum habent.

EPILOGVS.

Quæ igitur nobis placuerunt, ac per hanc sacram pragmaticam declarantur legem, ea gloria tua, & quicunque alius reipublicæ nostræ iudex, firma seruat.

DE APPARITORIBVS
PRÆSIDIVM.

EDICTVM X.

PRÆFATIO.

Viuismodi infidias provinciales apparitores seu cohortales sisco stuant, per sepe ex ipsis rebus didicimus.

CAP. I.

Postquam autem & hoc vnum ipsorum audaciz caput esse edocti sumus, quod fiscalia inuolent, ac deinde in sacris locis se occultent, hac ratione meritis pœnas se effugituros existimantes: statuimus (id quod & Dei amanti, provinciarum episcopis scriptum est) ut si qui illorum in sacra scriptura confugiant, in potestate tua excellentiæ sit, ut hos ex illa provincia exire, & in quocunque velis loco esse iubeas: hoc adiecto, ut Dei amanti, episcopi necesse habeant, ut illos ex sacris locis producant: vbi tamen fidem publicam acceperint, se ex illis locis vnde discedunt, sine aliqua distortionem a publicis ministris ad constituta loca ducendum esse. Ad hunc igitur modum in cohortales excellentia tua imperio vitior. Illud sanè etiam Deo amanti, episcopi & religiose, ipsorum clericis interminati sumus, ne & provincia, data fide publica illos eccitare, & in constituta loca cum fide publica ducere velint, ob sacerdotum autem fortasse locorum privilegium illos illic morari sinant: ipsos de suo, minime vero de ecclesiasticis prouentibus, sisco indemnitatem præstituros, neque a sacerdotum ademptione liberos futuros.

EPILOGVS.

Tua igitur excellentia, quæ nobis placuerunt, quæque per hanc sacram pragmaticam exprimuntur formam, effectui simul & fini tradere studeo.

UT PONDERATORES ET MONETARIJ APUD AEGYPTIOS QUIECUMQUE PRO OBRYZO EXIGENDI NULLAM DE RELIQUO FACULTATEM HABEANT, sed, quemadmodum in magna hac vrbe, ita illic quoque signatum aurum æstimetur: & illi signa pro pondere, quod in signatura seruatum est, imponant.

EDICTVM XI.

Idem Imperator Pater gloriosissimo sacrorum Orientalem præfecturam iterum præfatis, iterum etiam sacrorum largitionum comiti, & excoisule.

PRÆFATIO.

Quod obryzum apud Aegyptios sermone hominum celebre est, quod idem superioribus sæculis quum prius incognitum fuisset, admodum nuper in Aegypto contractus inuolucris & turbare cepit, ad tantamque absurditatem processit, ut in vnamquamque libræ noueni auti dentur, in posterum teprimi, ac ex communi vsu tolli oportere putauimus. Ideo id autem, ne rem publicam oblectat, neu subditorum contractus obruret, ac inuoluat: præcipue vero, quod cognoscere potuit in ipsa Alexandria solium confederit, neque similiter per Aegyptum aut illius tractus alias ciuitates in publicum usum peruenit.

CAP. I.

Sancimus itaque, ut secundum id quod olim obstat, tamen mediis postmodum temporibus in signatura quæ apud Alexandrinos absoluta dicitur, vitium sit, in Aegyptiaco tractu de auri tractatione & valore statuatur: ita ut non possit a quoquam pro male adinuenio atque excogitato obryzo quicquam exigi. 1. Item, ut quod aurum per Aegyptum ratum & receptum est, sic in contractibus competetur, quomodo quod in hac in qua signatum est vrbe, idque periculo pro tempore præfecti apud Alexandrinos Augustalis, & quæ ipsi parent cohortium, seruetur.

CAP. II.

Quoniam vero fraudulenti huius facinoris ponderatores monetarii que auctores sunt, innoximus illi qui illos magistratus nunc obtinet, ut ad dandam idoneam cautionem se per absolutam signaturam contractibus ministratos, & si quando signare oporteat, tantum solummodo se inscripturos, quantum reuera quod signauerint aurum pendat, ipsos adigat: ut pro eo more qui perperam hæc signati auri pondus sit, signaturæ quam reuera signati auri pondus sit, signaturæ inscribere. Si namque tale quippiam aut fuerint, & bona illorum publicamus, & corporalibus pœnis ipsos subiicimus, ut qui secundum iusta nostra ab vstito sibi & consueto scelere non desisterint. Sed & necesse omnino habebunt, ut tum præfecto apud Alexandrinos Augustali, quique pro tempore eum magistratum habebunt, in conuictis frumenti emissionibus, tum vero etiam alabarchis qui nunc est, quique pro tempore futurus est, & sacrorum nostrorum thesaurorum præposito, nullo profus accepto lucro aurum suppeditent.

CAP. III.

Ita vero illi huius rei curam iniunximus, illique qui magistratum post ipsum suscepturi sunt, & cohortibus quæ ipsi parent, ut sciatis, si pro obryzo aut a sacrorum nostrorum alabarchiarum præfectis, aut a sacrorum nostrorum largitionum præposito quicquam exactum esse manifestum fiat, sibi id de suorum ex suppeditatis ipsis & cohortibus

annonis, tum etiam ex facultatibus suis dependendum fore, idque non solum donec in magistratu fuerint, verum etiam postquam magistratum deposuerint: inde etiam, siue in initio ab initio pactis (vetus enim illud de obryzo non est, exceptaque temporibus admodum imperis & recentibus) participat huius lucri fuerint, siue etiam nihil istiusmodi pacti sint. **¶** Aliis porro qui mercaturam faciunt, & hactenus lucri aliquid capere consueverunt, interdico similiter denunciabis, quod si quid in contractibus capere pro obryzo, aut in computationem deducere conperiantur, & bonis exalari, & corporales poenas subituri sunt. Rem peruersè acceptam, tantoque progressu facta vniuersam rempubl. dispensis involuentem, per presentem legem in reliquum tempus tolli iubemus, ne de cetero contractus officiat, & obturbet: idque ita obseruari periculis praefecti apud Alexandrinis Augustalis, qui pro tempore eundem magistratum gesturi sunt, utrorumque cohortium. *Acta autem id iubente*, ut vel eius memoriam aboleri vellet, quò à tanto incommodo à damno per Aegyptiacum tractum contractus aliquando liberi fiant.

EPILOGVS.

Quae igitur nobis placuerunt, & per hanc sacram exprimentur legem, gloria tua effectui finique tradi & obseruari iubet Datum VI. Id. Ianuar. Constantinop. Imp. Dom. Iustin. PP. Auguit. anno XVII. post Basil. v. C. Conf. Anno XVII.

DE HELLES PONTO.

EDICTVM XII.

PRAEFATIO.

EDICTA nostra est potentia, quomodo Ioannes Atriniarius per Hellepontum, ut cui nomine ratiocinatorum ciuitium, siue (vi vocantur) solennium prouentuum commissa forma essent, quum in regionem illam venisset à nulla re quae ad inuam depradationem spectaret, abstinuerit, ciuitates populatus sit, & reuertis in aliam hanc urbem, ipse quidem auro abundauerit, Hellepontiorum vero regioni omnem summamque paupertatem reliquerit. Ac sanè quomodo dicitur cum illo agi oporteat, & iniuria affectis resarciri damnum possit iam à nobis definitum est.

CAP. I.

AT quoniam, propter eorum quibus istiusmodi demandantur, insatiabilem avaritiam generari legi forma vniuersale isti rei remedium adhiberi debere putauimus, sancimus, ut si quis istiusmodi rei causa in prouinciam quampiam siue Hellepontiorum siue aliam quamlibet profectus, praediale iustum habeat, ne quisquam illi obtemperet, citraque periculum ipsius exactio propulsetur: si vero cum sacra pragmatice forma venerit, & quod profert communitorium sit, aut scilicet de hoc conceptas, neque eis obtemperetur, uti quae ad depradationem, praeterea nostram notitiam & voluntatem prodierint: sin quod ostenditur, pragmatice forma sit, ut ne sic quidem ex eo confestim aliquid fiat, sed talem pragmatice formam prouinciae praesens apprehendat, de eaque ad nos referat, & alteram à nobis iussione expectet: ut si illam, cuiusque talis forma commissa est, agnoscat, altera nostra pragmatice forma, quae exactio fieri demandat, procedat: sin aut rem aut personam reprobentur, nihil illinc fiat, sed sacra forma à prouinciae praeside remittatur, qui sciat, quod si hanc rem neglexerit, indeque damnum aliquod subditis nostris proueniat, illud ipse de suo resarciet.

CAP. II.

Facultatem veid etiam episcopi damus, ut si prouinciae praesens pragmatice formam inhi-

bere negligat, cuique illa demandata est, concedat & conuincat, eam res nobis significat. Ac si hoc didicerimus, illum tanquam criminis socium, de magistratu deicemus: in quo quoque & facultatibus priuabimus, & qui quacuq; in re iniuriam passi fuerint, si indemnitate recuperabimus.

EPILOGVS.

Tua igitur excellentia, quae nobis placuerunt, ex praesenti sacra pragmatice forma diffens effectum simul & fini tradere iudeto. Datum XV. Kalen. Septemb. Const. Basil. v. C. Conf.

LEX DE ALEXANDRINIS ET Aegyptiacis Prouincis.

EDICTVM XIII.

PRAEFATIO.

Qum vel minima quaeque nostra cura dignemur, certe multo minus quae maximi ponderis & momenti sunt, ac rempub. nostram continent & conseruant, pro derelicto habere, aut neglecta competentique ornatu vidua esse debemus sinere, praesertim cum tua excellentia ministerio nobis sit, cui per omnia nostra incolumitas, rerum publicarum incrementum & subditorum nostrorum gubernaculum curae est. Considerantes itaque, quomodo superioribus temporibus, tamen aliis locis publicae exactiones sic satis constitutae videbantur, in Aegyptiaco tamen tractu adeo confusa fuerint, ut quid in prouincia ageretur, hic cognoscere non posses: rei conturbatum modum atque ordinem, qui huc usque durauit, valde admirari sumus. Sed Deus haec etiam temporibus nostris, iudique officio seruauit, ut uoluit. Ut enim nobis frumentum inde adhibebant, sic nihil aliud contribuere volebant. Verum subditi omnia plene à se exigi omnino abstinuerunt: pagorum autem praefecti, & recipiunt, administratores, publici exactores etiam, & praecipue pro tempore praesides, hactenus eam rem ita administrarunt, ut nemini innotescere possent, ac nisi solis lucrosa esset. Quoniam igitur, si rem in genere ac prouinciae administrari sinamus, haud inquam illam perpurpare decet: neque constitueret postumus: ideo magistratum qui Aegypti rebus praesidet (praesidentem Augustalium nempe) moderatioribus curis praeficere visum est. Non temere enim vnus hominis industria tantis curis parsit, nec ita rem administrare valeat, ut inde cuiuspiam boni sensus ad nos resultet.

CAP. I.

PROpterea igitur statuimus, ut excellentia tua hanc nostram ea de re legem ad te receptam sic formet atque ordinet, ut illam nos tulisse, tuam vero excellentiam ministerium adhibuisse dignum sit. In primis autem spectabilem praesidem Augustalem ipsi Alexandriae praeside, & omnium eius rerum curam habere volumus, & insuper duabus Aegyptis, ac iis solis, excepto oppido Menelaita dicto, quod Aegypto praeficit, & praeterea Marcota. De illis enim quae videbuntur constituturi sumus.

¶ Volumus autem, ipsam (ut dictum est) non vni Alexandriae, verum etiam duabus Aegyptis, dictis Marcota Menelaitaeque exceptis, ita praeside, ut magistratus prouincialis dictarum duarum prouinciarum (quomodo etiam hucusque obtinuit) ipsi soli subdit. Et (quod in idem recidit) volumus spectabilem praesidem Augustalem propter dictam maximam urbis populositatem, magistratus militaris ius habere: ut non res diuisas, in duobus magistratibus ditrahatur: (id enim conducibile esse omnino non putamus) sed vnus homo dicto solio praesidet, & in omnes qui illic sunt milites, siue in ipsa magna Alexandrinorum urbe,

urbe, siue in duabus (ut dictum est) Aegyptis stationes habeat, ius & potestatem habeat.

CAP. II.

VRare enim etiam te oportet, ut decorum in ciuitate seruetur, neque tumultus quispian in dicto populo oboritur, & quum dicti magistratus praefectus, & ciuili magistratus vni ad ipsos milites, vni qui in Alexandria, vni qui in vtraque Aegypto sunt, vicarius sit) ille Deo duce & auspice digni decori per ciuitatem seruandi curam gerat: illi quoque gloriose generosissimeque dux praesentium, Orientalis etiam, & ad r. sp. praed. praesidi, & quae is iubeat, in iis obsequiosus sit. Est autem ipsi cohors & Augustaliana & Ducalis, militum plus minus sexcentorum: non vi scilicet Ducalis scilicet, scilicet scilicet Augustaliana: sed et vna cohors, vnaque recensio sit, in qua centum prima est, quinque in Augustaliana cohorte, totidem inter Ducales: quorum inter ipsos ordo alter, ut priores partes Augustaliana, altera Ducalis habeat, quam centum inter ipsos primatum formam deinceps conseruari volumus. Cetera, ut ei qui magistratum obtinet, videbitur, constituantur: tamen cohortis mixtum ex Augustalianis & Ducalibus constantis numerum sexcentorum militum scilicet, non excedat.

CAP. III.

Omnia vero quae sub illo sunt, & ad tuum soliu, & per excellentiam tuam ad nos referantur: ut quod à vobis sit, si rectum & bonum sit, auctoritate accipiat: ubi cohors constituta fuerit, ab hinc probatoris, quibus nostra manu subscriptum sit, ut hactenus obtinuit, nemo Augustalians sit. Ipsa autem vniuersa cohors Augustalians appellabitur. Enimvero qui ab Imperatore designatus, Imperator oque iudicio dignus habetur, magistratum assumet, & puras manus conseruabit, & se in omnibus Imperatorio iudicio dignum exhibebit. Neque enim nos tantam solummodo consolationem, quantum vsque ad huc diem spectabilis Augustalis habet (quinque viginta annonas, & quinque viginta capita videlicet) ex publico illi dabimus: sed magno a. a. a. adiecto, quadraginta auri libras pro annonis, consuetudinibus, & calandicis quotannis solum accipere volumus: idque à vindice, & ex subditis huic formae locis & causis.

CAP. IIII.

A sseffores autem eius ex eisdem quinque libras auri accipient, quaeque ipsis appareat cohors, mille solidos: quantum ante hac tertiam eius summam partem solummodo habere solet. Ita res ista per se splendida erit, proque nostrorum temporum dignitate administrabitur.

¶ Ut porro solennis statique frumenti illatio recte procedat, id eius qui istiusmodi magistratum tenebit, priorem curam esse volumus: ut ipse spectabilis praesides Augustalis, & quae illi cohors apparerit, suo honorumque suorum quae in praesentia habet, quaeque aliquando habiturus est periculo: cohors vero etiam tanto periculo, ut non de his modis, verum etiam de salute & vita iudicium subitura sit, omnem curam & diligentiam subire debeat, ut dicti felicitis solennisque illationis frumentum & exigatur, & consuetis temporibus emitatur.

¶ Arque hoc quidem, quod ex vtraque Aegypto contribui debet, exiget: aliud vero circa dilationem suscipiet, aut etiam nauibus iniiciet, quantumque canon eiusdem solennis illationis quae in hanc aliam urbem aduehi solet, postulat, hinc emitendum curabit.

¶ Volumus insuper, ut similiter quod à nobis magna Alexandriae urbis donatum est, quantum quidem ex vtraque Aegypto pendit debet, exigat suo cohortis quoque suae periculo: quantum vero ex v-

trisque locis prouenit, suscipiat: quod tradatur modo, quum qui hactenus obtinuit, longè explicarone, qui in sequentibus declarabitur: & (quomodo consuevit) in eiusdem urbis alimoniam expendat, quo illi Deo propitio per omnia satis sit. Quo autem huic rei nullum omnino impedimentum adferatur, cum ipso spectabili Augustali eidem periculo subiecti placeat, quodcumque in milium sub ipso constitutorum, clariss. etiam tribunorum, & cuiuscunque ciuilibus publicisque, auxiliij officium atque numerum adscripsi sunt.

CAP. V.

ETERum quod frumentum ex locis ipsius iurisdictioni non subiectis exportatur, id eadem inducere ipsi periculum & necessitatem volumus, ut postquam exportatum sit, ipse sine vlla mora id suscipere, & quae ipsi parit cohors ad hanc aliam urbem in periculo deuehere debeat. Summa etiam cum diligentia curabit, ne ex subiectis ipsi ciuitatibus, prouinciis, quibuscunque locis, portibus aut ostiis, prius frumenti quicquam exportetur, quam data illatio Alexandriae soluerit: ac vero ut ne tuum quidem, extra quam si id à nobis per sacras nostras formas, aut solummodo iussa permissionem fuerit, aut permissum sit. In omnibus autem cohortales quae ipsi inuenerit (quomodo prius dictum est) ipsi ministri: uos praesens nauicularij vero frumentum suscipiant, nauibusque imponant, atque Deo duce ad hanc aliam urbem nauigent.

CAP. VI.

SANE si ex vtraque Aegypto frumentum non exegerit, neque illud huc mittenda felicitis solitaeque illationis Alexandriae importandum, neque ante finem mensis Augusti ad aliam hanc regiamque urbem vehendum curari: si etiam frumentum Alexandriae à nobis in alimoniam non importari sciat, quod quantum illationis alimoniae frumento, pro eo modo qui ex vtraque Aegypto inferri consuevit, deest, in ternas artabas pro singulis solidis à solo tuo & ipse, siue magistratum ad huc obtineat, siue priuatus sit, & heredes successoresque ipsius exigantur: nulloque modo bona ipsius libera erunt, antequam quicquid inde debet, ad ternas aestimatum artabas tuis mensis intulerit. Interim conuenit omnino ut ad praedicta tempora ipse ex vtraque Aegypto plenariam etiam exigat.

CAP. VII.

QVandoquidem vero de solenni illatione tractatus connexus & inseparabilem habet portoriorum titulum, volumus etiam, quae ad ipsum pertinent (quo isti negotio ple. è conuenienteque prospiciatur) certa iuris forma comprehendere. Volumus igitur, ut in posterum portoriorum susceptor facultatem habeat, ut se quibuscunque publicis vectigalibus immisceat, ac nonnullis, soluendo vectigali obnoxii illud remittat: itaque quae ex d. op. n. nuncupantur (quae per indulgentiam & gratiam data dixerit) accipiat, & publica inde negligat: ab aliis vero plus quam par sit, exigat, & plures ut violentius & supra confisos, ac hinc confundendae rei occasionem intiumque capiat, portoria quidem recusari non posse praetendens, ex rei vero confusione sui commodum captans: & mensas quidem tui tribunali despicens: simul autem lucri causa cuncta ad se trahere conans.

CAP. VIII.

QVonia etiam tua excellentia vigilanter curata gubernans, nos docuit, quantum portorio-

rum canon qui ex Alexandria suppeditatur, subdu- ca ratione conficiat, solidorum videlicet octoginta milia (quippe quum quod frumentum transmittitur, octogies centena milia exurgat) volumus, ex subiectis provinciis, locis & prouentibus portiorum susceptorum octoginta hęc solidorum milia dari. Quam largam liberalitatem ideo facimus, ut nequid omnino ex dilatione defectiue solennis frumenti transmissiois conficeretur. Spectabilis autem præfectus Augustalis, & quę ipsi cohors ex Augustalijs, prioribusque Ducalibus (ut dictum est) in vnam coitionem coniunctionemque constata pareat, portiorum susceptorum per ciuitates atque loca, & ab hominibus ex Alexandria & vtraque Ægypto in hoc delectis, exactioes facient. Cuiusmodi exactio nem ipse etiam portiorum susceptor similiter faciet. Ut suo periculo (quo modo dictum est) præfectus Augustalis ac ipsius cohors vna cum portiorum susceptoribus hęc exigant, ipsi vero harum rerum exactiois periculum etiam incumbit, ut irreprehensibiliter ærum exigant, & in dictum vnam expendant, & prout hactenus mori sunt, nauiculariis distribuat: vna cum ipso portiorum susceptore in omnibus labores & pericula sustinente spectabili præfecto Augustali, cum ipsi parente cohorte, & fortiss, per illa loca constitutis cohortibus cum suis tribunis: quippe quia conueniens sit, ut omnibus modis portiorum ratio per contributionem suppleatur. hęc que susceptoribus denur, qui conuenienti consuetudine modo illa dispenset, ac pro omni solenni illatione nauiculariis præbeat. A que hęc quidem prima illi cura administratioque applicanda est solennis illationis & portiorum.

CAP. I X.

Secundo deinde loco excellentiam tuam, & pro tempore huius magistratus præfectum, seriniarios etiam & tractatores, & duos ex Ægypto & Alexandria curam habere volumus exactiois publicorum tributorum, in tribunali tuę excellentię vtranque mensam, & priuata & publicam, inferendorum, ex illis scilicet ciuitatibus, & ab illis personis, horumque fidelissimis, & de locis quę in hoc selecta sunt, & sacre huic legilationi subiecta: vni nullo modo neque spectabilis præfectus Augustalis, neque que ipsi parer cohors, neque Dei amanitiff. Alexandrinus episcopus cuiuspiam publice exactiois rationem reddere vel exigere, aut etiam per qualemcunque causam indicta exactioe, quę ad excellentię tuę mensam, aut ad homines ab illa delectos pertinet, communionem habere possit: præterquam si tractatores qui in provincia illorum locum suppleant, auxilij causa id fieri petierint.

1 ¶ Si enim hoc petant, aut si gloria tuę, quique pro tempore eundem magistratum obtinebunt, id iubeant, necesse habebit præfectus pro tempore Augustalis, quique sub ipso sacramento obstridi milites sunt, & horum tribuni cohors etiam quę eidem magnificentiff. Augustali apparet, & quodeunque ciuile publicumque auxilium, ut seriniariis tuis superpetas veniat: & ut omnes istiusmodi illationibus vtrique excellentię tribunali tuę mensę competenti obnoxij, circa omnem dilationem imposta sibi publica tributa inferant: neque contradere audeant, faciat.

2 ¶ Si enim qui in vtraque Ægypto (excepta Marcotea & Menelaia vrbe, de quibus in sequentibus conuenientia statuemus) aut Alexandria habitant, istiusque modi illationibus obnoxij sunt, ad dationem vultum obuertere, in aliquo aduersari audeant: & spectabilis præfectus Augustalis militarem simul & ciuilem magistratum obtinens, cohortiumque primores & tribuni, illum aut illos qui debent inferre atque in fisco tuo in hoc mittuntur, sive tractatoribus, sive seriniariis, sive qui ipsorum locum suppleant, in exactioibus ipsos respicientibus, & in publicam priuatamve mensam inferendis, necessario ope m ferant.

que debentur adiudicandis periclitatos, & qui verò contradicere auli fuerint, bona sua publicanda, & que e provincia eiciendos esse. Manifestum vero illi, quod in omnibus quę ab excellentiã tuã decernuntur, præfectus pro tempore Augustalis tuę excellentiã tue potestati ac imperio, prout hactenus moris fuit, subiuuatus est.

CAP. X.

Ceterum si gloria tuę, aut seriniarij, aut tractatores, aut qui illorum locum suppleant, in provincia fidem publicam nonnulli dari voluerint, pro illis ipsi periclitabuntur. Dabit tamen illam Dei amanitiff. patriarcha in tot dies, atque in hunc modum, in quem ab excellentiã tuã magistratu iussu aut à tractatoribus petum fuerit. Et si præter hæc publica fides denur, erit illa omnino irrita. Non enim que nquam præter hæc hominibus in quantam causam delectis si em publicam dare concedimus: præterquam si quis in hoc fidem publicam capiat, ut in publico reseruat, & intra certos dies quicquid debet omnino fisco periclitatur, aut fassicientem tractatoribus seriniarijs, sive cautionem præbet. Ad hoc, qui præter hæc fidem publicam quocunque modo ceperit, & equalis cuius vis qui non acceptione conditionis sit, intraque sacra etiam septa exactioem sustineat.

1 ¶ Verum si Dei amanitiff. archiepiscopus extra dictum modum fidem publicam dederit, necessario Dei amanitiff. oeconomici, & sanctiff. ecclesię defensores, quod damnatum fisco hinc obortum fuerit, id agnum de suo & de facultatibus suis resarciant. Qui si fat diuites non fuerint, ex sanctiff. ecclesię pecuniis & rebus fisco satisfiet.

2 ¶ Quod si præter noticiam & voluntatem Dei amanitiff. episcopi fidem publicam ipsi dare auli fuerint, non modo ea omnino irrita erit, verum etiam ipsi fisco dampnum rependant: & beat. patriarcha, si qui d præter voluntatem ipsius fecerint, omnino ipsos & ab officijs quę habent, & a quebit, & e sacerdotio eiciet.

3 ¶ Si vero magistratus quispiam contra veritatem, aut qui publicam tributis tuis mensis assignat, debeat, fidem publicam dederit, sive præfectus Augustalis, sive clariff. tribuni qui cohortibus præstant, sint, & à dignitate magistratuque remouebunt, & fisco priuatus ad huc dampnum resarciet: idque non modo quum adhuc supererit, verum etiam ubi mortuus fuerit. Obnoxij enim ipsi hæredesque & facultates ipsorum huiusmodi exactioibus erunt: ut videlicet pœnarum metu istiusmodi nihil committatur, neque quisquam, rursquam omne debium persolutum sit, pœnam effugiat.

4 ¶ Item si quis ex istis ciuitatibus locisve in ius vocatum exemerit, aut exactiois impedimento sit, oportet & huic in quantum exemptus tenebatur, obnoxij esse ei usque exactioem cum hæredibus successoribusque suis & in bonis sustinere. Ceterum quibus (ut dictum est) omne periculum incumbit, (tractatoribus nempe & seriniariis) omnem ipsi potestatem procuracionemque huius rei habeant, totumque canonem qui ex dictis ciuitatibus prouincijs, atque locis mensis tuis inferatur, ad mensas tuę excellentiã tum publicam tum priuatam, emittant, & quibus tu dari constitueris, tradant.

CAP. XI.

Stanimus porro, ut spectabilis præfectus Augustalis iis qui à solio tuo in hoc mittuntur, sive tractatoribus, sive seriniariis, sive qui ipsorum locum suppleant, in exactioibus ipsos respicientibus, & in publicam priuatamve mensam inferendis, necessario ope m ferant.

Et si quem ex dictis locis in fisco improbum esse, atque ut exactioe effugiat, tumulum cicere contingat, volumus tractatori, sive seriniario, sive qui illorum locum obtinet, facultatem esse, ut hoc magnificentissimo præfecto Augustali manifestum faciat: qui suo cohortique sibi apparentis periculo milites succurrere rei, inhibeique improbos, & que mensis debentur exgere cogat: ut dum hæc per ciuilem militaremque manum perficiuntur, citra dilationem exigat, & in magnam hanc urbem importari possint. Sciant autem clariff. tribuni fortissimique milites, & maxime qui inter illos principatum obtinent, quod si hoc neglexerint, neque ut illa omnia que diximus facerent, curarint, de annone etiam periclitabuntur. Reinebuntur enim illi à præfecto pro tempore Augustali, ipsique periculo mensis tuis infertentur. Tum & honorum publicacionem sustinebunt clariff. ipsorum tribuni, qui que inter ipsos prima tenent, qui sine & capitale supplicium metuant: & vniuersum agmen e prouincia motum vltra istum locum sine Danubij transierit, ut in illorum locum similibus custodię causa reseruet.

2 ¶ Illi vero qui in fisco improbi fuerint, atque istiusmodi necessitatem expectarint, publicacionem ac perpetuum exilium Sebastiam & in Plymiam (quę in ex remis Euxini Ponti sinibus est) deportati sustinebunt. Eandem vero similemque curam & occasionem largitionum titulorum, omniumque quę ad sacras nostras largitiones pertinent, spectabili præfecto Augustali imponimus, quę quidem ab ipso atque etiam eius cohorte & Alexandria & per vtranque Ægyptum debeant expectari. Etenim harum rerum hæc à nobis constituta procuratio est. Et conueniens est, ut ipse eiusque cohors suo periculo largitionum tributorum, omniumque causarum ad sacras nostras largitiones pertinentium exactioem curet: ut huiusmodi publicæ illationes, quę sacris nostris thesauris applicantur, omni periculo spectabilis præfectus Augustalis, ipsique obsecundantem cohortem concernente & exigantur, & sacris nostris largitionibus inferantur. Si enim horum quicquam neglectum fuerit, periculum illi & de magistratu & de bonis imminet: idque non solum dum in magistratu erit, sed postmodum etiam, quando magistratum deposuerit: adeo ut illud periculum ad successores quoque eius, & heredes transtrum sit. Donec enim quęcunque ex locis ipsi subiectis sacris nostris largitionibus debentur, expleta fuerint: non ipse tantum huiusmodi exactioibus obstridus erit, verum hæredes etiam eius & successores.

3 ¶ Sed neque auxilium dabit quisquam iis qui ipsius iurisdictioni subiant, præterquam ij qui exactiois periculum (ut dictum est) sustinent, quę sit periculo spectabilis pro tempore præfecti Augustalis, & obsecundantis ipsi cohortis. Pecunie autem deuotis sacrarum largitionum palatinis transfundendę sunt, quorum hæc res curę incumbit, aut qui alioqui ad hoc à gloriosiff. præfecto, inclyto huic magistratu præposito emittantur. Neque contra ea quę ante excepta sunt, fidem publicam dare quisquam, aut in exactioibus impedimento esse poterit.

4 ¶ Deuotis autem milites, & qui in agris & qui in vrbibus illis sunt, passari eadem sunt, nisi ipsi quoque opem tulerint: omnibusque modis largitionales pecunie collectę, ac iis qui in hoc missi fuerint, transfusę sint, & denique tanta cum alacritate exactioem exerceant, quantum in ea ab arcariis exhiberi præcepimus.

CAP. XII.

Illud item spectabili præfecto Augustali tribuimus, ut ipsi & militibus, & regionis primoribus, & rerum fiscalium sub ipsius iurisdictione & po-

restate constitutarum exactioibus, in omnibus imperare licitum sit: tamen circa portoria, aut alias fisco les res, quę vel dictas causas vel sumptus per prouincia facienJos concernant, improbi atque refractarij sit, pro imperio remouere non possit. Si quid autem mali fecerint, non remouebit quidem illos, sed in custodia constituet: delectiff. que circumspecte aliis qui recte in negotio versentur, omnia hoc solio tuo, & per hoc porro imperatori nunciabit: quod nos omnia cognoscetes, & de illorum qui recte in negotio versati non sunt eiectione, & delectorum regionis primorum (si videbitur) iustione, eorumque quę ad regionis primatum ac primorum bona pertinent traditione, quod æquum & conueniens sit, statuamus.

1 ¶ Sed & qui Alexandria & per vtranque Ægyptum republicam administrant, omnemque etiã qui tribuna ipsius exactioibus assignatis in locis ipsi subiectis tractant, ipsius imperio suberunt, quin & alias quascunque prouincias ipsi non subiectas, ut & debitorum ad se adducat, & fiscalia exigat concedere: & si qui, quum Alexandria aut in duabus Ægyptis possessiones habeant, alibi degant, aut in prouincijs ipsi non subiectis habitent, hos in prouinciam quam deseruerunt (quo rebus fiscalibus ipsi subiectis nihil impedimentum obueniat) reducere illi liberum fuerit. Quod idem faciet, si qui ad mensas tuis pertinentias debeant, & tractatores, quive illorum locum suppleant, aut qui exactioibus publicis priuatisque tuis mensis inferendis incumbunt, tale quippiã ipsi significarint. Nam & tunc ad eundem modum & emittere & adducere hos debebit, ut à tractatoribus tuis exactioe sustineant. Non poterunt autem debitorum, quum in aliis locis sunt, in fiscalium rerum causa præfectum Augustalem exceptione submouere, quasi competens iporum iudex non sit, quod sanè & in largitionalibus exactioibus fieri volumus.

CAP. XIII.

Estat in ea exactioem cura quam spectabilis præfectus Augustalis ipsique obsecundans cohortis militaris impenduntur est sumptibus, iis qui Alexandria, quique in duabus subiantur Ægyptis, tum etiam ciuilibus solennibusque magne Alexandrinorum vrbis & vtriusque Ægypti tributis. Erig igitur spectabilis præfectus Augustalis ipsique obsecundantis cohortis, ut hæc suo periculo & exigant & tradant, neque eam rem amplius tuę excellentię seriniariis exequerentur, quem quod res militares administrat, & prætorius in Ægyptij nuncupant. Atque hic quidem in vniuersum definit. Spectabilis autem præfectus Augustalis, ipsique obsecundans cohors, quibuscumque voluerit modis, suo periculo exactioem faciet, omnibusque deuotis militibus qui Alexandria stationem habent, sumptus suppeditabit, eos suo periculo à subiectis locis & ciuitatibus exigens.

CAP. XIIII.

Coges porro pro tempore Alexandrinum vindicet, ut quos sumptus facit, eos omnes in accendēdis calefaciendisque publicis balneis, ac aliis omnibus ciuilibus solennibus faciat: qui quidem sumptus sacre huic nostrę legi expressè omnes subiecti sunt. quę descriptio hoc quoque euidenter declarabit, ex cuiusmodi locis, atque titulis sine causis, & personis hi colligantur, deinde quanti sint, quemque ad modum dispensari debeant: solennes sumptus videlicet, & quotquot in duabus Ægyptis ciuiles sunt, qui ciuilitatibus periculo peculiaris harum prouinciarum magistratus porrigitur. In his vero qui à pestabili præfecto Augustali ipsius cohorte si que periculo dispensabuntur, fidem publicam dandi, & quęcunque negotio conducere putauerit, faciendi facultatem habebit, quippe

cum periculum in ipsum eiusque cohortem omne concedat, ut tamen qui sumptus Alexandriae sunt, per illos qui habitent eos faciant, servata consuetudine fiant.

CAP. XV.

Enimvero illud etiam quod ab excellentia tua ad nos relatum est, in hac lege inserendum esse diximus. Gloria enim tua, in dicta civitate Alexandria omnia praesentata, inveniunt in tabula quae temporibus Anastasii principis confecta fuit, quando Marianus vir melior sub ipso rebus administrabat, extitisse tabulam publicam, quomodo in modum Potamon fiscalibus Alexandrinis praesertit, quae in tabula descriptus est rerum exportandarum titulus qui diversis causis mille aureo...

CAP. XVI.

Excellentiam itaque tuam & in his animum intendentem amplecti, statuimus, ne aliquibus istiusmodi sacra Principalis forma data quicquam vitiatas afferat: sed omnes agnoscant, quod usque ad illustrius Strategij tempora dare consueverunt: ne etiam spectabilis praefectus Augustalis maiores sumptus faciat, quam antea temporibus illustrius Strategij fieri soliti sunt: neque nono aliquo commento tributa illa attingat, sedque vendicat: sed veteris forma quae usque ad Strategium illustrius illum & ipsum obtinuit, custodiatur, ne denique pro tempore Augustali contentiois occasio detur, ut hic quod nihil ceperit, ille vero quod minus ceperit dicat: sed ex vniuersa summa mille octingentorum & vnde nonaginta aureorum aurei treceti & vnde septuaginta leuetur & dematur. Aliquanto, n. benignius quam pro

exadire iure agere, & ob copias praefecto pro tempore Augustali colligendas, alios mille quingentos & viginti aureos solos ex titulo inferri volumus: quibus ex aureis trecentos illos & viginti aureos occasione triginta sex pullorum, quos ex antiqua consuetudine Alexandrinis equestribus ludis suppeditare tenetur, spectabilis praefectus Augustalis sibi imputabit. Reliquos vero mille ducentos aureos, eidem in annonam ipsius annuerrari volumus. Atque ita quidem ea res non diffucilis solum fuerit, & praestantiam rationem seruabit, neque vili proventus ad dolum malum fenestra aperietur. De publicarum autem balnearum calefactione, & anticamtharo, & publicis portorij, ex aliis causis descriptio in hac sacra lege adhibetur.

CAP. XVII.

Quoniam vero Meroetam Libyco tractui subieciimus, & nonnullos Alexandrinis in populis seditionibus deprehensos, quo sibi inferendas a spectabili praefecto Augustali penas effugiant, illuc profugere conantur: statumus, ut pro tempore spectabili Augustali facultas sit, ut ob hanc causam, & quidem solam, commentarientem illuc mittat, qui ad eum qui clarissimae provinciae Libyae praefectus locum obtinebit, cum publicis literis, roficatur, quo illos & comprehendat, & per cohortes militum quae sub ipso sunt, tradat: ut nemo qui Alexandriae publicos tumultus mouerit, illic confugiat, & spectabilis praefectus Augustalis penas eueniat. Insuper & illi ipsi qui istis partibus praesertit, facultas erit, ut si quos tales inueniat, eos & comprehendat, & castiget, atque etiam publico manu emittat & liberet. In his itaque dictum magistratum circumscriptimus, quaeque in hac lege explicauimus, hanc illi faciendum iungimus. Sic enim cura ipsi rei facile par, contraeta etiam vndeque confusa fuerit, nullamque ad confusionem furumque propensio maleficij occasionem praebet.

CAP. XVIII.

In hac nos cura Libycoorum limitum vocat, quos ad Paratonium constituimus, collocata inibi militari ianuam, quae in illis locis barbaros compescat: Spectabilem enim Libyae decem (ut dictum est) per Paratonium, & per subiectas illi ciuitates (in quibus qui sub ipso sunt milites, ipsius iussu obsequentur) velut statua castra obtinere volumus. Percipiet autem ipse attributas sibi annonas, ut pro annonis quae in speciebus sunt, nouaginta, proque capitibus centum & viginti aureos confectur supra mille quinque & quadraginta: pro annonis autem, quae in auro consistunt, quinquaginta: ac pro totidem capitibus, aureos quadringentos. Ipsi item obsecundans cohortes habebit aureos centum octoginta septem. Et milites, qui videlicet ex his Libyibus Justinianeis, quique apud aliquam Justinianearum cohortium dictis locis assignatarum sunt, suas annonas, quemadmodum respectu, ipse constituit, percipiuntur. Manifestum interuenit, quod & omnia solennia quae ciuitatibus ipsis assignatis dari solent, quo modo habitus data sunt, deinceps ipsis dabantur. Similiter vero & provincialis magistratus, obsecundansque ipsi cohortes, suas annonas habebit.

Verum quoniam, si quis omnes hosce sumptus suppetat, non paria neque sufficientia futura sint quae ex locis ipsi subiectis, sine ex Libyae provincia inferuntur: idcirco necessarium esse duximus, ut Meroetam (quo modo dicitur) & Menelaitam urbem (quae ante Aegyptiacam provinciam sita est) ipsi adiaceremus. Efficiere enim alioquin nequeat, ut de publico militibus sub ipso constitutis salarium suppetat, si quae danda sunt, aliunde pendeat, ac sub alio magistratu contribuatur.

CAP. XXI.

tum etiam hinc ex diversitate magistratum in numero sollicitudines atque tanquam essent exorturi. Atque illic quidem dictis locis praerit, ut verum periculum, sibi obsecundans cohortes, & ciuilibus magistratus, una cum cohorte exactorem periculis: & quod col egerint, militibus, vobisque ipsis distribuetis, ut ipsorum & sumptus & annonae hinc consuetudinis, proprio periculo exactione illorum facienda.

CAP. XIX.

NE vero hic cuiquam excogitant, quomodo aut maiores sumptus: aut aut minorem illationem colligat, occasionem demus: hac etiam re decenter constituta, per subiectam huic sacrae legi descriptionem manifestum fecimus quantum sit canon qui & ex dictis provinciis, & ex Libyae ipsa, Meroeta etiam, Menelaita quae verbe illatus, ad tribunal tuum excellentiae deferatur: tum etiam quantum sint sumptus quos circa magistratus cohortes, solent, & deutorum militum alimoniam fieri conueniret. Spectabilis autem praefectus Augustalis, ipsius cohortes, antiquumque alios provincialis magistratus, tum dicta quae in subiectis ipsi provinciis, ciuitatibus, & locis nullam omnino curam rei communitatem habebit. Verum ipse spectabilis dux & ciuilibus Libyae magistratus in dictis locis, tum in pecuniariis & criminalibus causis, tum etiam in publicis exactionibus omnem potestatem obtinebit: quae quae in Libyae sunt: & omnes qui illa loca possident, in sui, quisque possessionibus, & qui in locis etiam, spectabilis duci subiecti sint. Adeo, ut iam metum qui sub dictis ciuitatibus aut locis quibus spectabilis dux praefectus, possessiones habent, in aliis provinciis habebit, similiter tamen in publicis exactionibus ipsi subiecti velimus: ut potentatem habeat, ut ad ipsos exactores emittat, omniaque quae exactiois ratio postulat, faciat.

CAP. XX.

Porro quia etiam sacrae nostrae largitiones ex his provinciis atque locis quae dicto Libycoorum limitum duci parent, nonnulla recipiunt, nosque aequalem atque simitem illis curam impendimus: sancimus, ut dictis Libyae, & Meroetae, Menelaitae quae vrbis hinc enim illi adiacent, spectabilis dux & provinciarum praefectus cum obsecundante ipsi cohortes suo periculo largitionum pecuniarum quae ex omnibus dictis debentur locis, exactorem faciat: ita ut plenae illarum citraque vllum de se dolum tantum exigantur, & ab ipsis Alexandriam emittantur: porroque cui pro tempore ex deuotis palatinis, ut illic praepositi officium adimpleat, commissum fuerit, tradantur: qui ipsis auxilium ferre debebit, sciens quod nisi has res omnibus modis curauerit, in idem cum duce, praefecto, & obsecundantibus ipsi cohortibus periculum incidet. In hoc etiam milites suppetias veniant: & nisi id fecerint, in periculo erunt ne easdem penas subeant quas Alexandriae & in vtraque Aegypto constitutis militibus, nisi & ipsi eam rem aequali cura dignauerint, imponimus. Neque vero praeter causas superiores exceptas: praeterea deutorum dicti magistratus palatinorum voluntatem, qui a suo pro tempore praefecto ad exactorem publicorum largitionum omnino immittuntur, aliquae securitatis promissiones in largitionibus causis dari poterunt: sed & diuerso, in his etiam locis quae asylos appellantur, exactio exercetitur, omniaque alia similiter per Libyam, Meroetam, Menelaitamque Aegyptiacam ciuitatem in largitionibus exactionibus exigentur, quemadmodum Alexandriae atque in vtraque Aegypto arcariorum exactiois occasio fieri oportere diximus.

CAP. XXII.

Sequitur dehinc, ut transsumus ad limites Thebaicas, hoc est, duas Thebaidas, quibus praefectus spectabilis Dux, qui a nobis hanc administrationem accipit, qui etiam harum provincialium pecuniarum magistratus obediunt, quique in eodem honore in quo praefectus Augustalis est, tanquam si is ipse esset, futurus est: & per omnia tuae excellentiae statutis tribunalique Orientali suberit, quemadmodum nunc etiam spectabilis praefectus Augustalis subest.

Damus enim illi omnem iurisdictionem & potentiam quam spectabilis Augustalis habet: iam olim ipsi attribuitis, hoc est duabus Thebaidis. Hoc ipsum curae suo periculo incumbit, ut primum summa diligentia frumentum solennis illationis exigat: dein emittat, tradatque spectabili Alexandrino Augustali: & omne frumentum quod ad ipsius provinciam, ciuitates, atque loca pertinet, quodque etiam ad illationem felicitatis huius vrbis, & ad alimoniam a nobis Alexandriae benignè donatam refertur, ut ad iam dictas constitutas dies citra defectum & cum effectu paratum sit, suo periculo operam det: ita ut nullam in his dilatio haerit: neque cum omne etiam obsecundantem ipsi cohortes. Periclitantur etiam milites qui in illis locis sunt, & tribunum, omneque civile atque publicum auxilium, nisi in his suppetias ferant. Oportebit autem solennis illationis quae huc emittitur, mensuram ante diem nonum mensis Augusti ab ipso cum effectu stualibus nauibus imponi, & quae sub ipso est plenariam ab ipso exigat: deinde idem frumentum ante decimum mensis Septembris Alexandriae deportari, atque spectabili praefecto Augustali, aut qui ab illo in hoc designati sunt, tradat: alimoniam autem a nobis per liberalitatem magnae vrbis Alexandriae donatam, ante decimum quintum mensis Octobris.

Illud enim in confesso est, quod nisi ad dictas dies omne solennis illationis huc mittendae, atque Alexandrinis in alimoniam datum frumentum Alexandriae emissum, spectabilique praefecto Augustali traditum fuerit, ipse quod frumentum mensuratur deest, quodque traditum non est, id omne in ternas artabas singulis solidis apponere debebit. Hoc autem periculum non ad vitam, neque ad magistratum ipsum modum durabit, verum etiam priuatus factus, & mortuus produ-

riorem vita sua exactionem sentiet. Hæredes si quidem & res ipsius istiusmodi difficultatibus obnoxie erunt: cum negligentia illius continenter aduersus ipsos periculum, curam, & exactionem dabit: quoad omnes debiti ad dictum modum dissolutio fiat.

CAP. XXIII.

NEque vero eorum quicquam quæ hætenus facta sunt, conquisitis aliis innouamus. Scimus enim quomodo loannes gloriosiss. comes illius magnificæ memoriæ filius ante completum eundem mensem primæ indictiõnis iam nunc præteritæ omnium instrumentum Alexandriam obtinere, & tradiderit Mareotæ. Ne autem spectabilis Alexandrinus Augustalis amplius metuat. statulimus, ut claris. pro tempore Libyæ civilis magistratus suo periculo hominem industrium eligat, atque emittat huic vicarium, qui Mareotæ & Menelaitæ residet, pecuniarialique atque criminales causas, nec non alia omnia quæ in vicinis circa Mareotam & Menelaitam ciuitatem locis aguntur audiet, ac quæ deceant faciet, tum etiam si qui Alexandrinæ seditionis fugerint, hos comprehendet, & ut eorum quæ ita committuntur nihil inultum relinquatur, ad spectabilem præfectum Augustalem, scriptis ad illum publicis literis mittet. Sanè si quum seditionis aliqui Mareotam fugerint, hos spectabilis præfectus Augustalisprehendere velit, facultatem habebit, ut vnum aliquem ex commentariensis suis cum publicis literis ad eum quæ claris. Libyæ præfecti præfidiis locum supplet, emittat, quo ipsius cura & periculo ordinis honestatisque turbatores comprehendantur, tradantur, & Alexandriam emittantur. Assignamus enim dicto vicario viginti cohortales, ex ea cohorte quæ provinciali Libyæ præfidi parit: & milites ex illis qui illic stantia habent, numero ad quinquaginta: & qui pareat & ministrent habeat, & ad exigenda ea quæ competunt, par sit.

1. Ministerium autem ipsi præbeant dicti cohortales & milites, tum in conseruatione ordinis, tum in aliis omnibus quæ illorum officij essent, qui ab ipso in hoc quod iam constitimus, designari solent. Exiget etiam plenariam, prout quondam à nobis constitutum est. Deinde quod huic rei annexum est, de portoriis loquimur: omnino ipsius, provincialiumque magistratu, & obsecundantium ipsi cohortium curæ atque periculo subiacebit: ut quotæunque ciuitates loca atque homines suppositæ huic legi descriptioni subiactimus, portoriorumque titulo assignauimus, ab his circa villam imminutionem omnem aurum quod inde prouenit, & exigat, & portoriorum susceptori prorsus illa transgressa tempora, in nulloque sollemnem illationem impediatur. Certè enim ita ipsum huius rei periculum respiciet, ut quodcumque portoriorum susceptori ad diem perfolutum non fuerit, huius duplum ab ipso eiusque cohorte depositandum sit.

2. Quæcumque vero ex provincia ipsi à nobis tradita excellentiæ tuæ cohortem, & scriuarios, districtorumque provincialium tractatores à locis, ciuitatibus, & personis huic sacræ nostræ legi subiactis, euidentiorémque exactionis facilitatem facientibus, proprio ipsorum loco obtinent, Neque securitatis promissiones dabit quicquam, siue magistratum gerat, siue ciuitatis episcopus sit, ne spectabilis quidem Alexandrinus Augustalis, nisi iussu à solo tuo procedat, quæ id velit: aut etiam ipsi tractatores. Hoc ipsum etiam fecit qui in præsentia eundem magistratum obtinet, Oriou videli-

cet gloriosiss. vrbicis plenarias, & quæ sub Ioanne, & quæ sub Orione collecta emissa est, tua excellentia nosque insperimus. Sociordia: igitur solummodo fuerit & proli ionis, eos qui tan i fuerint, nolle imitari: præsertim quum maiorem potentiorémque illum fecerimus, & Augustalis dignitatem atque iurisdictionem ipsi dederimus. Et prosecta tolerabile non esset si qui maiorem potestatem indeptus sit, superioribus se inferiorum exhibeat, vniuersamque rempub. periculo subiactas, se vero perpetuo exitio implicet, dum magistratus excidit, atque in iudicium prorahitur: dum in priuata vita, & post mortem per suos hæredes debitum dissoluit, donec in ternas artabas frumenti omnis mensura quæ exportata non fuerit, per solium excellentiæ tuæ exacta, sisco plene admittat.

CAP. XXIII.

Imperium vero habebit & in milites & in pagos in illos quidem pro iure militaris magistratus, in hos autem, pro ratione iurisdictionis Augustalis: in super in subiectos ipsi (quemadmodum antea diximus) provinciales magistratus, quibus dictæ provincie curæ sunt, atque in obsecundantibus illis cohortes: in omne item ciuile publicumque auxilium, & in omnem magistratum, quique rempub. tractat breuiter: in omnes qui in illis provinciis aut sunt aut habitant, aut pagos gubernant aut quoquo modo rempub. administrant. Quos facultatem habebit ut ad se adducat, quancum in aliis provinciis ipsi non subiectis habitent, in solis tamen publicis exactionibus. Quod faciet, tamen qui in ipsius locis sunt, aufugerant. Ita enim in publicorum tributorum exactione vndique excusationes atque prætextus excludentur.

1. Quod si quos illorum qui pagos gubernant (pro quibus etiam periclitatur) circa sollemnem frumenti transmissiohem, aut circa ea quæ portoriorum provincialiumque sumptuum nomine dantur, refractarios experiant, non hos remouebit, sed in custodia continet, aliosque ad eam rem idoneos quæret, atque hæc tuæ excellentiæ solo indicabit: quod res per te, & qui in posterum eundem quem tu magistratum obtinebunt, ad aulam imperatoriam referat, inde dispositionem diuisionemque suscipiat: ita ut improbitatis accusati, si sic nobis videbitur, repellantur: qui vero in horum locum delati sunt, si idoneos esse iudicabimus, suscipiantur, & diuina sacræque nostra atque solij tui de hoc iussione facta, in illorum pagarchias atque bona subeant.

2. Ante omnia itaque curare ipsam volumus sollemnem illationem atque alimoniam Alexandrinorum, ut vo provincialiumque magistratum & obsecundantium ipsius cohortium periculo illam Alexandriam emittat, quatenus sub ipso constituitur provincie & ciuitates periclitaturis etiam claris. tribunis cum omni ciuili publicoque auxilio circa cingulum, bona, & salutem ipsam, nisi auxiliati fuerint. Verum huic felicitis frumenti transmissiohis vsque ad decimum mensis Septembris, vniuersamque indictiõis nisi Alexandriam emiserit, & huius Augustali, quive ab ipso designati sunt, tradiderit.

3. Donatum autem à nobis Alexandrinæ vrbis alimoniam vsque ad decimum quintum mensis Octobris mittet, tradetque spectabili præfecto Augustali aut scriuarij, aut qui ipsorum locum obtinent, hoc petierint: verum tamen ad eandem diem, & in hos terminos, quos solium tuum præstituerit: si & ipsi hæc fieri velint: extra quam si nonnullis in hoc fidem publicam det, ut & sacris locis egressi res suas inspiciant, omnibusque modis explicandum siscum, illive satisfaciendum curent: quo hoc tribunatus, tui scriuarij, qui huius rei periculum in se receperunt, accipiant. Nam, quæ præter hæc fides publica datur:

tur, eam nullam esse: atque vbicumque, in sacris etiam locis, eum qui eo modo frustra fidem publicam acceperit, exactionem sustinere volumus. Insuper & qui ita fidem dederit, quæ hinc exactiones & damna obuenient, is ipse & heredes ipsius atque successores & bona subiacebunt.

4. Quod si quis Dei amantiss. episcoporum contra iam dicta fidem publicam dederit, necesse habebunt Dei amantiss. ecclesie ipsi subiectæ economi & defensores, ut inde proueniens damnum sisco refarciant: ac primum quidem de suo & ex bonis suis: deinde verò, si inopes sint, ex ipsis etiam san-

tiss. ecclesie rebus. Verum si præter voluntatem Dei amantiss. episcopi aliquo modo ipsi dare fidem publicam ausi fuerint, non modò quod factum est, omnino irritum erit, verum etiam ipsi damnum sisco refarciant. Ad hoc etiam, si tale quippiam præter episcopi sui voluntatem fecerint, & ab officijs quæ habent remouebuntur, & sacerdotio euicientur.

5. Ac si prætes contra vetitum modum cuiuspiam, qui publica tributa tuis mensis assignata debeat, fidem publicam dederit, aut tribuni, aut primores,

IVSTINI IMPERATORIS
AVGVSTI NOVELLÆ
Constitutiones,

HENRICO AGYLÆO
INTERPRETE.

DE INDVLGENTIA TRIBVTA-
riorum reliquorum.
CONSTITVTIO I.

VANTVM studij & prouidentie iam inde ab imperij nostri primordijs incòmoda publica contulerimus, & quæ sequuntur.

V T CONSENSV
matrimonij solui
possit.
CONSTITVTIO II.

Nihil in rebus mortalium perinde vèrandu est, atq. matrimonij: quippe ex quo liberi, omnisq. deinceps sobolis series existat. & quæ sequuntur.

DE IIS QVI IN OSROENA ET
Mesopotamia illicitas nuptias
contraxerunt.
CONSTITVTIO III.

Idem Imperator Petro sacri etatij comiti,
PRAEFATIO.

Egum seueritati interdum Imperatoriam clementiam immisceri conuenit. præcipue vero quando subditos multis damnis atque incommodis eo res exemit: quale profecto quiddam in presentia nostræ potentie facere visum est. A patre enim nostro, qui vna cum aliis virtutibus pudicitiam mirifice amplexatus est, conscripta lex est, quæ eos qui illicita matrimonia inuunt, & punit, & mulctat, & ad honestatem reducit, ut ne quæ extra ipsius naturæ fines posita sunt concupiscant. Ac sanè perpulchra ea lex est, misumque in modum nobis ipsa: et adeo ut eam & ratam habeamus, & omnibus modis vigorem suum obtinere iubeamus. Verum multi ex Mesopotamia, Osroena quoque & Euphratica provincia nos adierunt, qui docerent, quomodo nonnulli dum consuetudinem in uicibus venissent

provincie non multum distanti, & qui inter illos sunt Saracenis habent, partim per ignorantiã legis, partim amoris affectu videt, illorum imitatione illegitimis matrimonijs coniuncti fuerint, ita ut nonnullis horum liberi atque nepotes nati sint quomododam nonnulli, hac cupiditatis suæ occasione capta, quod paullulum quiddam pro acceptis iussionibus quæ istiusmodi inuestigari atque vindicari velint, glorie tuæ magistratu quotannis deperituri sint: post huius rei faciendæ commissionem turpis lucri causa per calumnia multos iniuria afficiant, vexent, ac innocentibus negocium facestant: ad id ut saepe mortuis illis qui illicitè inter se iuncti fuerant, ab horum filiis, nepotibus, & vltioris seriei liberis, qui nihil deliquerint, quod parentes maioresque ipsorum illicite in matrimonium coierint, pœnas exigant. Atque hæc quidem quum dicerent, simul à potentia nostra clementiam petierunt.

CAP. I.

NO: igitur horu precibus admisis, statimus, ut nullus omnino eorum in tribus istis provinciis qui ante eum diem quo Deus nobis Romanorum imperium est largitus, in illicitas nuptias incidit, ob id negotijs irritetur, vel difficultatibus ac dispendijs subdatur. Quaque enim sacratiss. nostræ sacrarij ita damno afficiatur, & iis quæ ex lege per hanc occasionem ipsi dabantur, priuetur, nihilominus tamè quod præterit, ex speciali beneficio vsq. ad id tempus condonamus. Quod profecto facimus, non quasi pudicitiam aut quæ de hac lata lex est negligamus: sed quo iis qui paruo redempta talia ex sisco subtrahunt, multorumque facultates ac sublimitates in dictis provinciis quant, & còmunen calamitates cientes, omnem quælibet occasionem succidamus. Quocirca sanè legem illà, & quæ in illa aduersus eos qui illicitè nuptias contrahunt, pœnæ constituta sunt, vbique per nostram rempublicam, & in paulo ante dictis provinciis inde ab initio imperij nostri vna & auctoritatè habet iubeamus. Provinciis autem illis idem beneficium sinu & venis elargiti

ne diuine domus, neque alius subditorum quisquam molestia afficiatur, iubemus neque ut tale aliquid illata necessitate fiat permissum.

DE HEREDIBVS. CONSTITVTIO II.

Deo simul & iustitia nihil maius existit. Absque his enim nihil vnquam commode geri potest, & precipue in nostra hac republica. Exinde enim & recte regnare, & subditos ad benevolentiam, neque no ad summa licet attrahere deuotionem. Ha propter cum & nos diuinitus, perque iustitiam, imperij scripta suscepimus, & que sequuntur.

DE PROVINCIARVM PRAESIDIIS. CONSTITVTIO III.

Non tantum decenter leges ferre summo bono est, sed etiam sanciri accuratè custodire, & ad effectum deducere, transgressor, sique competentibus poenis subiicere. Quae enim legum erit utilitas, si in literis dumtaxat consistant, non etiam per ipsa facta at que opera subditis vtilitatem de se praebant, & que sequuntur.

Novella quarta deest integra. ***

DE RELEVATIONE TRIBVTORVM publicorum. CONSTITVTIO V.

Prestantissima inter homines bona sunt iustitia & benignitas, quarum altera aequabiliter suum cuique tribuit, neque appetit aliena; altera ad misericordiam decurrit, & debitorum incommoditate egenos liberat. Hae ornate firmateque imperium, hac conseruare republicam, hac pulchre humanam nouerunt gubernare vitam, & que sequuntur.

ALIAE ALIQVOD CONSTITVTIONES Iustiniani, Iuliani & Tiberij ex libro Iuliani antecessoris.

PRAGMATICA SANCTIO IUSTINIANI imp. complectens varia capitula.

Imperator Iustinianus Augustus ut omnia firma sint, qua Amalafunta, vel Atalaricus, vel Theodatus concesserunt.

Pro petitione Vigilij venerabilis antiquioris Romae episcopi quaedam disponenda esse censuimus ad vtilitatem omnium pertinencia, qui per Occidentales partes habitare noscuntur. In primis itaque iubemus, ut omnia que Atalaricus, vel Amalafunta regia mater eius, vel etiam Theodatus Romanis vel Senatui possente concessa sunt, inuictabiliter conseruentur: sed & ea que a nobis vel a patre memorae Theodora Augusta quondam coniuge nostra conlata sunt, volumus illibata seruari, nulla cuiquam danda licentia contra ea venire, que a praedictis personis pro quibuscumque rebus vel titulis data vel concessa esse noscuntur, excepta videlicet donatione a Theodoro in Maximu pro rebus abita Marciani, ex quibus dimidiam portionem Liberio viro gloriosiss. dedisse meminimus, reliquam diodiano Maximo viro magnifico relictam, quas apud virumque firmiter manere censuimus.

Ut per Tullianam factae donationes irritae sint.

Si quid a Tulliane tyranno factum vel donatum esse inuenitur, cumque Romano seu cuique alio seruari, vel in sua firmitate manere nullo modo concedimus, sed res ablatas ab huiusmodi detentoribus antiquis dominis reformari precipimus, quod enim per illum tyranicis eius tempore factum esse

inuenitur, hoc legitima nostra notare tempora non concedimus.

3. Nemo necesse in captiuitate gentium.

Inter enim a nesciam lege prospectum est, ne instrumentorum amissio dominis, pro quibus instrumenta conscripta sunt, quodcumque praedictum rerum possit inferri: tamen specialiter etiam per illa loca hoc renouare censuimus, cum sciamus per diuersas calamitates & hostiles peruersiones tam in ipsa ciuitate Romana, quam in aliis locis hominibus instrumenta perisse. Nequaquam igitur ex hoc quicumque patiantur calamitatem, aut aliquid sustineat detrimentum, sancimus, ut instrumentorum quidem amissionem vel corruptionem nullum praedictum pro domino vel possessione, pro credito, dominis rerum, vel possessionibus, aut creditoribus pro quibus instrumenta conscripta fuisse inferre pragmatum.

Sed & si quis res absentis vel etiam capti, forsitan greges, per suam aut cuiuslibet auctoritatem inuasis, vel petendo eas tenuit, reuerso eo vel liberato, sine vlla dilatione iubemus restitui ipsi, vel etiam hereditibus eius restituantur legis auctoritas suggerit.

5. Non praesumat quis alienum.

Quia autem verisimile putamus diuersos tyrannos quibus tempore res suas per metam alienasse hominibus, vel officium quodcumque gerentibus, vel alia a Tulla commissa actionem, vel potentiam vel gratiam apud eum habentibus, siue venditiones, vel cui quibuscumque contracti titulos, modo vero quod factum est prius rescindi desiderare, ut prope per violentiam vel per metum tyrannici temporis factum sancimus, omnibus esse licentiam sui recipiendi siue via dicandi, vel possessionis a iudice adipiscendae, praedictis tantummodo videlicet restituis, qui tamen eo qui se dedisse perhibet adprobante veraciter constiterit, ex soluta, nec aliquo postea modo vel fraude subrata, vel ab eo recepta: cum non absque ratione esse putamus multa tunc tempore per metum vel violentiam facta esse, que nostris temporibus rescindi exposcit iustitia, poena videlicet instrumentis inferri propter praedictas sanctiones, modis omnibus quiescente.

6. De tempore postliminij, id est, post captiuitatem.

Ubi autem Deo proprio nostro imperio sine omnibus restituti, sancimus pro nostrarum legum auctoritate triginta necnon & quadraginta annorum praescriptionem, alias insuper, legibus locum habere, & suam tenere per omnia firmitatem: his dumtaxat temporibus, que ab aduentu tyrannorum bellica confusio comprehendit, nullatenus in praescriptionum curricula impurandis.

7. Ut instrumenta irrita reuocentur.

Cognouimus, dum hostilis ferocitas Romanam ciuitatem vel alias obfederet, diuerso contractus esse factos inter Romanos qui obsidebantur, vel etiam instrumenta conscripta: in praesenti vero quosdam praedictos contractus rescindere vel etiam instrumenta irrita reuocare, sancimus, & si postea per hostilem incursionem huiusmodi documta perierint, nullam esse licentiam que facta sunt infirmandi, sed omnes contractus obsidionis tempore factos in sua firmitate durare, instrumenti etiam competentem vim habituri, sed nullum per eorum amissionem dominis praedictum generandum, quod enim ritè per factum est, per fortuitos belli casus veru, subtilitatis non patitur ratio.

8. De rebus mobilibus vel immobilibus.

Res insuper mobiles vel immobiles sese-que mouentes, quas a Theodorici regis temporibus

poribus vsque ad nefandissimi Tulliae superuentum quocumque iure vel titulo Romani possedisse noscuntur per se, vel usufructuarias, vel alia personas per quas vnquamque praecipit posside, in posterum siue aliqua concussione apud eos seruauerint, eo videlicet ordine quo per praedicta tempora easdem res possedisse noscuntur.

9. Pro immunitate tributorum.

Ne autem tributorum exactionis iniuria habitatores patiantur molestias quocumque provinciarum, sancimus nullum maioris dignitatis officia pro exigendi functionibus dirigis, sed per provinciarum iudices & eorum officia quocumque dānam collatores sustinere pro tributorum videantur exactione, licentia non deneganda maioribus iudicibus & eorum officis, si minus alata fuerint functiones, ipsos iudices & eorum officia conuenire, & quod minus est illatum exigere & tam publice rationes quam collatoris vtilitas procuratur. Datum anno die, & Cons. SS.

10. De confirmatione absolutionis tributorum.

Insperum enim funditionum solutionem per consueta loca vel tempora, solemniter praecipimus fieri, nulla inuouatione per huiusmodi aduentum solutioni tributorum penitus inferenda, sed pro sua consuetudine vel nostrorum beneficiorum tenore siue ad arcam, siue in provincia, vnquamque solutionem in posterum etiam celebrare.

11. Ut leges imp. per provincias ipsorum dilatentur.

Veri insuper vel leges Codicibus nostris incertas, quas iam sub editali programmate in Italiam dudum missimus, obinere sancimus, sed & eas, quas postea promulgauimus constitutionibus, iubeamus sub editali propositione vulgari ex eo tempore quo sub editali programmate euulgatae fuerint, etiam per partes Italiae obtinere, ut vna Deo volente facta rep. legum etiam nostrarum vbique prolatae auctoritas.

De suffragio collatorum.

Provinciarum etiam iudices ab episcopis & primariis vnus cuiusque regionis idoneos eligendos & sufficientes ad locorum administrationem, ex ipsis videlicet iubemus fieri provincis, & quas administraturi sunt, sine suffragio, nisi etiam codicillis per competentem iudicem eis praestitidis: ita videlicet, ut si aliquam collatoribus laesionem intulisse inueniantur, aut supra statuta tributa aliquid exigisse, vel in coemptionibus mensuris enormibus aliisque praedictis vel grauaminibus, aut iniquis solidorum ponderibus possessores damnicasse, ex suis satisfaciatis facultatibus. Quod etiam si quis de administratoribus aut actionariis de praeteritorum nefandorum tyrannorum tempore fecisse inuenitur, ex suis facultatibus ei a quo abtulit, restituere iubemus, cum nos indemnitate subditorum vndique volumus procurari.

12. Ut proprietates vnus cuiusque restituantur.

Ubi autem cognouimus inimici Deo propitio diuersis expulsis provinciis quosdam greges inuenientes ab illis relictas, & suo eas vindicare domino, licet ad alios antea pertinebant: sancimus, causa discussa, quantum videtur ad eos pertinere restituere. Si quid vero ab aliis agnoscerent, dominum sua recipere: quod vero excepto domino non cognoscitur, inter illos distribui, qui per eandem provinciam greges amissos inueniuntur, diuisione propria portione scilicet faciendā.

14. De eo cui aliquid ablatum est, ut restituatur.

Si quis etiam collatorum per occasionem tributorum exactiones vel cuiuslibet oneris praetextu, aut alio irrationabili modo a quibuslibet in viro vel in speciebus laesi esse noscuntur: hoc etiam competenter ei cui ablatum est, iubemus

sine ambiguitate restitui, ut vndique provinciarum habitatores legitime sua recipiant, & nostri temporis possint felicitatem sequiri.

15. De seruīs, qui tyrannorum tempore liberati duxerunt uxores.

Illud etiam praeteritis capitulis inferendum esse censuimus, ut si qui per Gothicae ferocitatis nefandissima tempora seruī constituti liberati uxores inueniantur duxisse, vel etiam liberis hominibus ancillis coniunctis, licentiam quidam liberis personae discendi per praesentes nostros mereantur affectus, ancilla videlicet vel seruo in dominorum suorum iura remanentibus, nullo praedictum dominis seruatorum vel ancillarum ex praeterito tempore generantulo. Si vero in posterum etiam coniugia tenenda esse putauerint, nullam praedictum circa libertatem propriam patiantur, filij vero materu in conditionem sequantur, quod etiam in illis qui ex tali coniugi nati sunt, obtinere iubemus.

16. De seruīs & colonis, ab alio detentis.

Seruos etiam vel colonos, quo ab aliquo conuertitur de iure, sius restitui dominis vna cum medietate prole iubemus.

17. De Deo dicatis virginibus.

Ubi autem tyrannicae ferocitatis presumptionem res etiam indicit quasi permissas egisse sine dubio sitisancimus, ut si quis in uirgines Deo sacratas, vel habitum religiosum habentes sibi coniunxerit inueniantur, nullam eis tenendi vel dotes forte conscriptas iterum monasterio, vel ecclesiae, aut in nullo proposito cui dedicatae sunt, restituatur.

18. Ne pro comparatione specierum collatores grauentur.

Ne vero per coemptiones etiam quocumque collatores detrimentum sustinere inueniantur, sancimus per vnquamque provinciam illarum fieri specierum coemptionem, que per eandem provinciam abundare noscuntur. neque enim eius quod ubi non abunde existit, coemptionem non fieri patimur: pretius videlicet pro specierum venalitate, que tunc temporis in foro rerum venalium obtinere nascuntur. ita uentis, ipsis tamen pretiis specierum vnus cuiusque collatorum in tributorum imputandis exactionem, commerciis videlicet nantium nullo modo prohibendis, ut & nosse felicissimus exercitum possit nutrire, & collatores aurarias functiones ex abundantium specierum commercio infanter valeant distributione coemptionis pro arbitrio tam locorum anstites quam primarum vnus cuiusque celebranda, ne collatores ex officiorum auaritia per quemcumque modum opprimi vidantur.

19. De mensuris & ponderibus.

Ut autem nulla fraudis vel laesionis provinciarum nascatur occasio, iubemus in illis mensuris vel ponderibus species vel pecunias dari vel suscipi, que beatissimo papae vel amplissimo senatui nostra pietas in praesenti contra didit.

20. De mutatione solidorum, id est, monetae.

Ubi autem scimus veterum Romanorum principum solidos per illo loca facile inueniri, comperimus autem negotiatores vel alios quoslibet propter mutationem solidorum dispendium aliquod collatoribus nostris inferre: sancimus solidos Romanorum principum forma signatos sine permutationis dispendio per omnes provincias ambulare, & per eos celebrari contractus eum qui dispendium aliquod permutationi solidorum inferre praesumpserit, pro vnquoque solidum alterum tantum ei cui quo contractus intulerit.

21. Ut pretium satisfiat & quod tulle quis.

Si quis etiam de rebus immobilibus ad alium spernentibus aliquem ornatum vel materiam abstulisse inueniantur, modis omnibus restituere: vel si iam aliqui iniuncti sine edificio, pretio satisficere

confusione perturbationeque versari indignum neglectu rati, quam accuratissima legis inspectio- ne ac consideratione dignati sumus: & quas ob- tinere conclusibile fore animadvertimus, illis se- lectis, scripto Imperatoris nostrae maiestatis decre- to in republica auctoritate confirmavimus: ut- que controversias diiudicarent, insuper etiam scri- vimus; quas vero viles iudicavimus, harum non- nullas in perpetuum silentium coniecimas, decreto & ipsas a legum honore atque ordine exulare ius- simus: quarum autem nullam profus mentionem fecimus, has etiam hoc ipso quod earum non me- minerimus, iuxta atque illas in exilium eiecimus. Denique quoniam & inter receptas consuetudines nonnullas ratione non destitui, talesque quales prudens aliquis non contemnat, vidimus has quin- que legis prerogativa honellantes, ex inscriptis consuetudinibus ad legis imperium atque hono- rem eueximus. Quum ergo hac ita a nobis com- parata sint, sciatur quisque, quod quae leges per scri- ptum Imperatoris nostrae maiestatis decretum au- thoritate nactae, aut quae consuetudines legis di- gnitate honoratae fuerint: haec & in republica obi- nebunt, & controversias in se suspensas habebunt, quae autem ab illis in contrarium vergunt, aut men- tionem sempiternam illis taciturnitatem iniungent- te citraue hanc etiam, ut quae cum despectu eius- dem conditionis sint, eodem deore dignae habitae sunt: haec vero delictae & reiectae & a republica exu- les atque extorres erunt.

QUOD VNUM QUEMQUE, QUI IV- dicandi prerogativam accepit, quemadmod- um legalium capitulorum a nobis habitus de- lectus stauerit, distingere controversias oporteat: quae vero inter reprobanda habita sunt, vti ex il- lis nulla litis ambiguitas diiudicetur.

CONSTITVTIO I.

In nomine eius qui vniverso humano generi saluatore leges tulit, Christi veri Dei nostri, Imper. Caesar Flauius Leo, pater, saluatore, victor, triumphator, omni auro venerabilis, Augustus, fideles Rex: Stylis Illustrissimis sacrum nostrorum officiorum magistris.

Eleberimi ille inter imperatores nominis Iu- stiniani, quum animo esset erga tempus & optimo, & eius vtilitatem studiosissimus, velut siluam quandam, constitutiones in Romano Imperio inde ab initio vsque ad suam aetatem diuersis tempo- ribus editas accipiens, quod bene de subditis me- reretur, industria & laboribus suis opus admira- tione dignum vniuersarum nempe legum illam incorporationem, summa cum contentione efficere est conatus. Si quid contrariam aut inconueniens appareret, repurgauit: ex quibus vero compositum reipublicae ac decorum statum extitutum crederet, haec in vnum contexit, atque velut in artem ali- quam informauit, quasque in vna iunctis libra, a qua iustum a diuerso & iniusto discerneretur, con- stituit & collocauit. Atqui (vt constat) vbique est pulcherrimum, vt ne quid nimis. Quum namque in multas partes diuisam legum substantiam ac ma- teriam in vnum corpus tanta cum laude coagmentasset, praeterea etiam quae legalis regiminis or- dinem ac conuenientiam spemnumero labefacta- rent, in concordiam redelegerit, itaque quod ad haec sola omnes sententiae ferendae essent, in vnum con- sensum iudices compulisset, utque ad pacifice iu- dicandum, legalibus capitulis in tranquillo & ab omni contentione libero statu constitutis, inter se conciliaffer. his ille non contentus, sed praestantius quippiam in reipublice gratiam postmodum con- ficere cogitans, imprudens iis quae postea statuit, primum opus euerit: neque alterum vituperatio- ni nos obnoxium fecit, quum ex posteriore ipsius

instituto non pauca aduersus prius suscitatae con- tradictiones & controuersiae sint. Atque ad hunc sane modum ipse Iustinianus a seipso vitium pas- sus est. Certe quidem quum vsque ad hodiernum diem nunc ex recentioribus sanctionibus, nunc ex inscriptis, & non aliunde quam quod multitudini placeant, auctoritatem praeseferentibus conti- tudinibus permulta ab illo tempore innotata sint: parum abest, quin res legalis profus turbata sint: usque sit, & communis vitae negotia fursim de- orsum subsultim ferantur. Quapropter quum siquid aliud, hoc certe quod epistularum nostra industria & cura necessario potatur dignum sit, tractatum insuper & consuetudinibus quae ad rerum guber- nationem deuenissent, diligenter excusis legum inter se contradictionem sustulimus: qui quid ad- uersarium & ad praesentem rerum constitutionem rationemque illicitum esset, huius legem aucto- ritatem abrogantes: quae cumque vero consuetudi- nes non male neque noxiae de rebus constituere vi- derentur, has non amplius inscriptas & neglectas consuetudines manere sinimus, sed ad legis vim ac potestatem extulimus: licubi autem & ad scriptum quiddamque praefatum spectantem, ac eum iusti- tiae penitus oblitam legem, ad suum decentemque modum legibus debita cum aequabilitate contra- ximus. His itaque hoc pacto dispositis & constitu- tis, omnibus quibus iustitia trutinam commisitae sunt, & magistratibus & iudicibus mandamus, vt quae leges ab Imperatoria nostra maiestate a legali solo exulare iussae sunt, has inuiles iudicantes, de- hinc in omne vnum reiecti finant: secundum reli- quas vero scriptas atque veteres, & quae haud ita pridem a sempiternae memoriae patris nostro, atque nunc a nobis selectae aut late sunt, controuersias diiudicationes suppeditent, neminique posthac ad aliquam a legali auctoritate exterminatam iuris speciem declinare, neque ad consuetudinem quam- piam, quae accepta prerogativa, pro eo quod con- suetudo esset ac diceretur, ad legis maiestatem & honorem a potentia nostra subuecta non sit, recur- rere permittatur.

VT QUI CAETERA SECUNDVM SACROS diuinoque canones episcopali dignitate dignus esse probatur, si liberi ex legitimo matrimonio illi sint, ob illos in consequendo honore nullum impedimentum sentiat.

VT QUI ALIOQVI PRINCIPE SACERDOTIO dignus est, si legitimi illi liberi sint, non impediatur illum consequi.

CONSTITVTIO II.

Idem Imperator Stephano sanctissimo Archiepiscopo & Patriarchae vniuersali.

Quum sacrosancti diuinique canones, & qui- curque alij de sacerdotio ac episcoporum creatione statuerent, in optimum numerisque omnibus plenum editi sint modum (& quidem quomodo illi non exaete perfectique editi sint, quum diuina inspiratio in auctoribus efficaciter operata sit) mirari subit, quomodo non veriti non- nulli sint, sacras diuinasque leges, tanquam illae absolutae non essent, promulgatae aliis legibus abrogare. Etenim quum sacri canones, quibus locis de episcoporum, creatione praescribunt, statuant, eum qui ex legitimo matrimonio liberus habeat, si modo in reliqua vitae ratione nihil impedimen- ti sit, ad primum sacerdotium promoueri posse: hi in contrarium statuentes, ajunt, vt ij qui liberos habent, tamen legitimi coniugij minus sint, ad Episcopalem dignitatem euadant, suo impedimen- to non vacare. Quod ideo fortasse in animum indu- xerunt,

xerunt, quod istiusmodi affectione quadam erga li- theros (quid enim quis aliud dicat) sacras facultates oblaturos videatur. Verum non recte se illa ratio habet. Sic namque nec fratribus alijve cog- natis superstitibus accessum quisquam ad Episco- parum haberet: siquidem & ad hos sanguinis propinquitatis affectio respicit. Qui & hoc pra- uidentur diuini canones, fecerunt episcopis pote- statem, vt si ipsi pauperes cognati essent, illorum inopiam ex sacris facultatibus subleuant. Nostra igitur Imperatoria quae ex Deo est maicestas, si ma- datus diuinis, insitatur, id longe conuenientius fore animaduertens, consona illis profert legem, vt quemadmodum ipsi videntur ad primum sacer- dotium promoueri posse qui illo honore aliquo dignus sit, tamen liberi ipsi lege tenent honorati sint: id ita liceat: & quidem in ea tenent, vt a lege quae contradicere ausa fuit, in laeicis poenam per- petuum in futurum exigatur silentium.

VT QUI SACERDOTES CREAN- di sunt secundum Ecclesiae ritus, ea lege creentur, vt omnem deinceps vitam coelibem agant: aut si matrimonium contrahere velint, prius id faciant, ac deinde ad creationem procedant.

Aliis.

QUOD ANTE INEVNDVM SACER- dotium matrimonium contrahi debeat.

CONSTITVTIO III.

Idem Imper. Stephano sanctissimo, Constantino, Archie- piscopo, & vniuersali Patriarchae.

Quum decenter inde ab initio de iis qui sa- cris Deo sacris digni essent, ecclesiasticus ordo constitutus non reddet (meo quidem iu- dicio) qui praesentis temporis consuetudinem se- quuntur, interdum ecclesiasticam traditionem con- temnunt. Nam vbi illa mandat, vt qui creati sa- cerdotes sunt, aut per omnem vitam, si promissum non falsum fore fidant, coelibatam voneant, aut si illum seruire impossibile ipsis videatur, legitime matrimonium ineanat, ac deinde diuinum mini- strium suscipiant: consuetudo quae in praesenti obti- net, iis, quibus matrimonio coniugij in animo est, concedit, vt antequam uxorem duxerint, sacerdotes fieri possint, & deinde biennium ad perficiendam voluntatem iungi matrimonio, volenti praestituit. Id igitur quia indecorum esse videmus, iubemus, vt ad vetus ecclesiae & antiquitas traditum praescri- ptum dehinc creationes procedant. Neque enim dignum est, vt qui spiritali ascensu supra corporis abiectionem & sordes euecti sunt, hi rursus ad carnis sordes delabantur: sed e diuerso vt diuinum ministerium ex corporis sordibus tanquam in alium aliquem gradum conscendant, conuenientius fuerit.

VT NON MODO VNIVERSALIS Ecclesiae sacerdotes, verum etiam qui ad quam- cumque sacram adem pertinent, si in hoc vecen- tur licite sacra mysteria exponere, diuinumque cultum celebrare domi priuatae possint.

CONSTITVTIO IIII.

Idem Imperator Stephano sanctissimo, Constantino, Archie- piscopo & Patriarchae vniuersali.

Paruit veteribus, vt quae sacrificia & commu- niones in priuatis et domibus sunt, ab illis sacer- dotibus, qui ad generales Ecclesias pertinent, solis celebrentur: ab aliis vero qui alicui alij sacre rudi additi deseruiunt, priuataeque vitae in statu sunt, vt nullum neque officium neque sacrificium perficiatur. Atque hoc quidem vt statuerent, religionis, conseruatae causa in mentem illis venisse vide-

tur, quo videlicet (vt coningere est) dum nonnulli sacerdotij prae-textu lethale defectiois mltum te- gunt, vti non veniat, vti qui profanati sacrificij participes fuerint, longe magis contraherentur quam expiantur. Qui profecto eorum qui istiusmo- di religioni cautionem excogitarunt, propositus fi- nis hoc ipso nomine quod sacrosanctae fidei stabi- limentum aduenierint, simul laudabilis, simul commendatione dignus est. Veruntamen quatenus se firmitatem allaturos existimarent, eam illam ex lege promanasse atque se extendisse non videras. E diuerso vero subinde illam ipsam legem reli- giosis & diuinis ministerijs operam nauantibus etiam aduersari conspiciunt. Vt autem pollutus sa- cerdos, qui notus non est: pollutus super inquinatio- nis aliquid participem faciat, verisimile fortasse est aliquando id euenire. Verum non ita, vt semper & omnino tale quiddam contingat. Quis enim ani- mo tam facili est, ut neque omnia promittente habet, vt quem non norit sacerdotem, neque cuius reli- gionis, neque quibus moribus sit, hunc ad sacrifi- candum aduocet? Rursus vero qui defectioem molliuntur, remque sacram profanate faciunt, ne illi cum alienis ab impietate contentus agere non velint. Vt vnde stabiliri lex videtur, no inde quem- admodum existimatum sit, stabiliantur. Tum & reli- giosis in multis vtilitatibus consequendis eandem impedimento esse comperitur. Siquidem cum diu- na gratia in omnibus fere omnium non modo po- tentiorum, verum etiam tenuiorum domibus sa- craria Deo erecta sint, & vero sumptus reliquaque ad rem familiarem necessaria sacerdotibus ab om- nibus similiter suppeditari non possint: euenit propter legem, vt (quemadmodum dixi) qui te- nuiores sunt quam vt priuatae sacerdotem suscipere possint, per sepe diuinorum mysteriorum expertes maneant, & sacra delubra, quae in illis sacrificia fieri debeant, his defraudentur. Quin verisimile etiam est, nonnunquam defunctorum memoria instantes, ob defectum sacerdotis praesentem memoriz diem nullo facto sacrificio elabi. vt inde & qui hic vi- uunt, & quos altera vita tenet, vtrique nos exiguum damnum obuenerit. Statuimus igitur, vt non solum generalis ecclesiae sacerdotes, sed etiam qui ad quamcumque aliam sacerdotum domum pertinent, quibuscumque cuiusque domus dominis accessi- tis accessum ad sacra oratoria & sacrarum rerum functionem dare voluerit, in quibuslibet adibus sacrificandi, Deique arcana enarrandi facultatem habeant.

VT MONACHVS DE ACQVI- sitis testari possit.

CONSTITVTIO V.

Idem Imperator Stephano sanctissimo, Constantino, Archie- piscopo & Patriarchae vniuersali.

Quoniam de monachorum bonis quae post sus- ceptam vitam monasticam coaceruassent, per- sepe nobis vna cum Dei amantiss. sub te pri- marijs sacerdotibus dubitare te (so diuinum, & vt mundo praeluceat, in magno ecclesiae firmamento a

principio lumine collocatum lumen) dixisti, an
 constitutione facta monachos istiusmodi bonorum
 dominos designari oporteret, an vero ipsos ab il-
 lorum dominio arceri conueniret: nimirum quod
 tanquam nubes, quæ istinc ambiguitas exiit, ra-
 tionis radios, quod minus perspicuè ea res diiudi-
 cari possit, subeat & ofuscet: quoniam (inquam) de
 hoc dubitantes variis nos postulationibus ad hu-
 ius rei considerationem vna vobiscum suscipien-
 dam hortati estis: nos, vt in aliis, ita & hic sacer-
 dotalem tuam dignitatem venerantes, ad satisfi-
 ctionem petitionis tuæ accingimur. At illa qui-
 dem primum à nobis dicatur, quæ à veteribus de
 illis qui se iam in monasticam rempublicam ascri-
 bi voluit, constituta sunt: illis nempe de rebus suis
 prius testandum esse, ac deinde ad concupitum vi-
 tæ institutum procedendum, nec dispositionem rerum
 suarum vitæ mutatione anticipandam. Nam si
 hoc ita euenisse coniter, non amplius ipsis iam
 nosis vt de rebus suis quicquam statuam permit-
 tendum esse: omnemque substantiam, in qua eccle-
 sia tonsi sunt, illi celturam. Quod sane de iis qui
 vitam monasticam iam subierunt, decretum (extra-
 quam si liberi qui hereditatem petant, super sint)
 & optimum, & ita, vt nemo possit melius, constitu-
 queat. Etenim qui ante mutatam vitæ rationem,
 quam bonorum dispositionem in arbitrio suo pos-
 sitam haberet, de iis statuere noluerit, merito post-
 modum id facere prohibetur, vt qui se ipse in has
 angustias coniecit. Propterea enim quod quum
 licitum ipsi esset præ dispositione res sua testamē-
 to noluerit, eius postea faciendi facultatem, tan-
 quam ab ipso damnatam, sibi adiui, id vero iure
 longè optimo sustinet. Cetero quinetiam, quomo-
 do non absurdum fuerit, si qui se ab huius vitæ
 curis seiuixerit, illarum adhuc onus sufferat, inde-
 que promanante molestia prematur. Liberos igitur
 qui in monachorum numerum adscripti sunt (quem-
 admodum dixi) quando non habet, non proscōdo
 hoc decretum decreto alteri cedat. At si liberi su-
 per sint (non enim tunc illos propter parentis silen-
 tium, damno affici fas esset) non omnino testamen-
 ti ordinationem monachicus habitus impediat, sed
 manifestum est quod de liberorum portionibus tes-
 tari poterit, quæ illis æquabili legitimæque diui-
 sione attribuentur. Quæ vero pars ad ipsum respi-
 cit, in ea testamenti factio deficiat: quippe quæ in-
 tegra ad monasterium pertineat. Ceterum si mors
 etiam (vt multi sunt rerum humanarum casus)
 subito superueniens rerum distributionem inter-
 cipiat, neque tunc quidem quæ liberis succurrat
 dispositio omnino continebit: sed secundum di-
 cium modum, quæ ad illos pertinent legitimo ipsis
 iure separabuntur: residuum autem inuolabit mo-
 nasterium. Atque hæc quidem de hisce facultati-
 bus, quas ante susceptam vitam monasticam ha-
 buerit quisquam. Verum de quo paterna vestra
 beatitudo prodire decretum petiit (de iis nimirum
 rebus quæ post monasticæ vitæ susceptionem ac-
 cesserunt) de eo hoc statuimus, vt inde ab eo tem-
 pore ex quo monasticæ vitæ rationem susceperit,
 consideratione procedente, quæ postmodum ab ipso
 comparata sunt discernantur. Non enim quod qui
 à profana vita ad monasticam transit, nisi prius tes-
 tetur, testandi postmodum facultate priuatur: ideo
 & de iis quæ postmodum conquisierit, quicquam
 statuere in vniuersum prohibeatur. Illic namque
 iure testamenti factio priuatur: quia quum ipsi
 in profano statu res adhuc tractati aliquid consti-
 tuere integrum esset, eo ipso quod id non fecerit,
 se ipse in has angustias circumclusit. hic vero
 nihil simile est, vt quisquam aut à seipso, aut ab
 alio prohibeatur. Quod si quis dicat, hoc solo no-
 mine quod monachus sit, monasterium omnia esse
 percepturum: haud scio, si istiusmodi, quæ mona-
 chos deceant, statuat. Primum enim an qui homi-
 nec opum contemptum professi sunt, hoc ita illas

amplecti, ac quicumque ratione retinere conue-
 nit: Deinde sint alicui cognati pauperes, aliquique
 noti, qui consolatrice manu indigeant: quomodo
 non ab omni humanitate alienum, nullo illos, ex
 cognati rebus subleuare dignari, tanquam non
 modo peregrinos, sed & cognatos amicisque pro-
 pellere atque omnia ad se trahere, monachis deco-
 rum sit? quemadmodum helleuones voracisque ho-
 mines nullam omnino partem aliis qui vna ac-
 cumbunt, relinquere velle videmus. Neque enim
 seruis seruitus vinculis liberatur, neque egenus
 commiseratione potitur, non alius quisquam ne-
 cessitatibus pressus consolationis fructum inuenit,
 quum omnes monachi facultates monasterio dan-
 tur. Ac propter hoc sane statuimus, vt si quis, quo
 tempore monasticam vitam suscepit ecclesiæ quid-
 piam consecrari, illi circa res postmodum compa-
 ratas liberum ratumque iudicium sit, quomodo-
 cunque de illis statuere velit: si nihil omnino ab
 initio in monasterium allatum sit, tum, vt bifariam
 substantia diuidatur, ita vt vna pars in bessem, alte-
 ra vero in trientem circumscribatur, ac mona-
 chus, quomodocunque ipsi visum fuerit de besse
 testamento itauit: triens autem applicetur mona-
 sterio. Atque hæc quidem, de quibus requisitis nos-
 tra decreuit potentia. Oportebit autem tuam bea-
 titudinem, quæ decreta sunt omnibus sub ipsa Dei
 amantiss. metropolitanis facere manifesta: & hos
 similiter sub se constituitis Episcopis, illisque
 quarum curam sortiti sunt ecclesiis ista indicare:
 quo videlicet & in presentibus & in futurum hæc ab
 omnibus tum cognoscantur, tum hunc ad mo-
 dum fiant.

V T V T R V N Q V E T E M P V S T V M
 quod sancta sexta constituit synodus, tum quod
 decreuit diuus Basilus, in iis qui monachi fie-
 ri statunt, obseruetur: & bonorum eius qui à
 synodo præstituto tempore monachus sit, dispo-
 sitio secundum editam à nobis formam pro-
 cedat.

Aliter.

V I D E C E N N I S P V E R I N M O N A -
 chorum numerum assumatur.
 C O N S T I T V T I O V I.

Idem Imperator Stephano sanctis, Constantinop.
 Archiepiscopo & Patriarcha vniuersali.

Q

uo tempore eos qui monasticam vitam subire
 desiderant re concupita potiri oporteat, id
 quia non vnum atque idem, sed aliud ac-
 que aliud à diuinis nostris patribus præstitutum
 sit, vt ad hunc etiam tractatum diiudicandum, &
 quæ subesse videtur contrarietatem conciliandam
 me componerem, effectum est. Itaque quæ magnus
 ille ac admirandus decreuit Basilus (vt videlicet
 qui monachicum habitum ambiunt, decimo sexto
 primum aut decimo septimo ætatis anno digni il-
 lo habeantur) quæque sancta sexta mandat syno-
 dus, anno decimo, qui istiusmodi vitam capite-
 rent, suscipiendos esse monens: hæc cum sanctis,
 Patriarcha Deique amantiss. metropolitanis dili-
 genter expendentes, neutram sacrarum legum di-
 ximus esse contemnendam: sed contra ad vtrum-
 cumque tempus religioso habitu qui illum su-
 munt cupiunt dignos haberi iubemus. De bo-
 norum autem dispositione peculiarem senten-
 tiam pronunciamus, vt nempe qui sexto
 decimo aut decimo septimo tonderi voluerit,
 de rebus suis quomodo velit, statuere possit.
 Quintimo quum, propterea etiam magnum

illum

illum Basilium hoc tempus huiusmodi adioni tri-
 buisse, quod ad id legitime ætatis requisitum ad sta-
 tuendum de rebus suis impedimento non sit. Qui ve-
 ro decimo anno in monasticæ vitæ sancti moniam
 mutato statu transire in animo habeat, vt neque hinc
 salutaris conatus impedimentum aliquando obu-
 fiet (hoc enim, vt videtur, & sacra synodus intelligens,
 ac volens, tempus quo vitam monasticam adire ef-
 fet amplius) ne tamen is quomodo istiusmodi vi-
 tam in eundis sic etiam de rebus suis testandi facul-
 tatem accipiat: sed donec illud tempus, quo legitimam
 plenamque ad testandum ætas potestatem capit, ad-
 uenerit, & disponendis rebus inhabetur. Quod si (vt
 sunt res humane) ante illius temporis completionem
 & vitæ excesserit, serui eius omnes à seruitute liberent
 & trientem ac bessem quidem monasterio auferat,
 triens autem defuncti cognatis detur. Quoniam si nulli
 supererunt, quod bes pro cessu, co triens: quæque abeat.

V T Q V O T I E S C V N Q V E A C L E R I C O -
 rum habitu ad profanorum transire per
 vecordiam aliqui tentari: in illum
 is inuitus etiam restitatur.

Aliter.

N E C L E R I C V S D E N V O P R O -
 fanus fiat.

C O N S T I T V T I O V I I.

Idem Imperator Stephano sanctis, Constantin. Archie-
 piscopo, & Patriarcha vniuersali.

Q

uemadmodum antehac, quando certiorum fir-
 miorumque rerum constitutionem inuestigare
 mus, si civilis lex plus roboris ac firmitatis, quam
 ecclesiastica præbere videretur, illi prærogatiuum
 dedimus: eo modo & hic decretum sacrum restit
 rerum moderationi, quam civile sit, conducibilius fo-
 re intelligentes, illi per assensionem consona præscr-
 iptione edita, statuimus, vt quicumque clericorum
 habitum mutare profanorum habitu improbè in-
 stituerit, is quoque cuiusque adus fuerit in istiusmodi
 vecordiam, secundum ecclesiasticum decretum, quæ-
 rumuis inuitus in clericorum habitum restitatur:
 tamen qui ecclesiastici ordinis statum recipiat, di-
 gnus non sit, vt qui se ipse illo indignum transu-
 gisse constituerit.

V T Q V I R E I I C E R E V E N E R A N D V M
 monasticæ vitæ habitum in animum induerit, ac
 pro illo profanorum habitum susceperit, quoties-
 cunque hoc facere ausus fuerit etiam inuitus in
 illum restitatur: & ex quo monasterio improbè
 aufugit, eidem reddatur.

Aliter.

D E E O Q V I V I T A M M O N A S T I -
 cam deserit, qui præsidium cohor-
 tibus ascribi solet.

C O N S T I T V T I O V I I I.

Idem Imp. Stephano sanctis, Constantin. Archiepi-
 scopo, & Patriarcha vniuersali.

Qum aliqui qui incompotē viuere instituti,
 ac præ laudis moribus sectantur vitiosos, quo
 tielcunq; flagitij quicumque designasse deprehensi
 sint, malum ipsorum institutum multatariam coër-
 ceatur, nec improbam sceleratamque voluntatem ac
 molitionem correptione vacare toleretur: subit mi-
 rari, quomodo lex verus iis qui monasticæ vitæ exer-
 citationi se nanciassent, deinde vero stationem suam
 & ordinem deseruissent, quomodoque sacre literæ
 habent, tanquam canes ad suum ipsorum vomitum,
 aut fures ad pristinæ vitæ cœnosam cloacam reuerfi

essent, ac profanorum in habitu statim se ipsi col-
 locassent: improbum hoc scelus tentari omninoque
 perfici permiserit. Tuber enim, vt qui semel in onasti-
 cæ vitæ institutum reliquerint, vnde flagitiosè exi-
 sent, reuenterentur: qui vero iterum id ausi essent, ex
 eo tempore pulsati monachatu, inter cohortales pro-
 uincialis cohortis referentur. At qui si, vt defector
 ordinis profanorum habitu induerent, id illi statu-
 tum pulchrum visum sit, quid causæ est, cur ipsum
 ab initio ita non vestierit: sed vt qui monachus pro-
 fessionem suam semel deseruerit, is ad illam quan-
 liber inuitus denud cogere, quare in eodē decreto non
 præcipi decorum putaretur, constituerit? Si hoc ita
 constituit, sed tanquam ipsum placiti sui poenteat, ni
 serui illum monachum ad militarem vitam pro-
 trahit: Nequaquam vero id non esse fas videtur, ne-
 que qui in diuinæ militiæ legione receptus sit, hinc
 in mundanis militiis placet colloari. At cōtra, quod
 ecclesiastico ordini obseruari debere visum est, vt si
 quis sapiens vitam monasticam aspernatu vegetur,
 huic profanum habitum recipere non concedatur, id
 per legem etiam nos iubemus. Si enim qui vitam mo-
 nasticam exiit, mundana voluptatis velut asilo con-
 cibus id facit: quæ ratio est, tamen si semel cupiditatis
 suæ motu prohibitus sit, quum si rursum ad hoc fa-
 ciendum animum appellat, se ad finem insolens suū
 consilium perducendum, ac in profanorum statum re-
 cipendum esse sciat, vt is non omnibus modis mona-
 sticæ vitæ institutum iterum communi viuendi
 modo mutet?

D E S E R V O Q V I I G N O R A N T E
 domino clericus factus est.

C O N S T I T V T I O I X.

Idem Imperator Stephano sanctis, vniuersali que
 Constantinopolitano Archiepiscopo.

Eidem restit rerum ecclesiasticarum constitutionis
 curæ insistentes, quæque sacrosanctis canonibus
 placuerunt, hisce nos etiam album calculum adiicere-
 tes, ab aduersariis cuiuslibet legibus hæc contradi-
 ctionis penam, vt ex legitimis constitutionibus sub-
 trahantur exigimus. Vt enim qui, cum seruilis con-
 ditionis esset, ignorante domino venerandam sacer-
 doti dignitatem assumpsit, nudatus istinc proma-
 nente honore, in pristinum seruitutis restitueretur
 statum, secundum ecclesiæ Dei voluntatem & nos
 constitumus. Legem autem, quæ seruum ignorante
 domino sacerdotem factum, seruitute liberat, huc vt
 neque effectum, neque sancti facultatem habeat redi-
 gimus.

D E S E R V O Q V I I N S C I O
 domino monachismum suscepit.

C O N S T I T V T I O X.

Idem Imperator Stephano sanctis, Constantin. Archie-
 piscopo, & Patriarcha vniuersali.

Qum præstans monasticæ vitæ professio sit qui-
 que suae illud & beatum iugum suscipiunt,
 quanta illi reuerentia & honore digni sint, scimus
 quidem & ipsi. Itaque non quo illum viuiperemus,
 sed potius quo vituperationi eximamus, hæc statu-
 re visum est, & censemus. Quanto enim illa admi-
 rabilior diuinioreque est, tanto maiore, & quidem
 quanta maxima attingi cum veneratione, nequaquam
 vero ingratiuitudinis & improbitatis velamen ac præ-
 textum monasticæ vitæ dignitatem ferri oportet.
 Et certe quomodo improbitas dicenda non est,
 si homo seruis dominum suum fugiens, ad il-
 lud vitæ institutum deueniat? Quoniam igitur de
 seruis fugitiuis ad vitam monasticam deuenien-
 tibus, statutum à superioribus est, vt si intra tres
 annos fugitiuus manifestus sit, illum habitu

nudatum recipendi facultatem dominus habeat: si vero usque in tertium annum incognitus manserit, tamen postmodum agnoscat, ut domini potestati non obnoxius sit, praterque illius voluntatem liber nuncupetur: & vero inde multos fugiendi dominos suos occasione cepisse, ac re honore, non sic vite professione, ad legendam malum abuti videmus (cuiuslibet enim seruo per facile est, ut ad triennium se occultet, deindeque libertatem consequatur) in. benis, ut quantocumque tempore seruus tal: consilio monachus factus deliquerit, si ipsum aliquando dominus inueniat, nihilominus is quem malo proposito habitum sumpsit, hoc exuatur, rursusque in domini potestatem subiugatur. Nam quod pio affectu habitum illum sumpserit, quantumuis id verbum ipse fingat, ne dici quid potest. Sive enim cum bene uolo placidoque animo ueretur, pro amore, odio concepto, fugere decreuerit: extrema ingratitude & improbitatis argumentum habet: sive ut sint res humanarum molestus, & iniuria affectus non tolerarit, ac idcirco dominum deseruerit, quomodo tam temp. magnificet, quae eius in Christi crucis & mortem continenter respicere uol?

DE SERVO QUI IGNORANTE domino episcopus factus est.

CONSTITVTIO XI.

Idem Imper. Stephano sanctiss. Constantin. Archiepiscopo & Patriarcha uniuersali.

Quod de seruo, qui venerandam sacerdotij dignitatem furatus sit, idem & de illis seruis quibus nesciente domino ad primarij sacerdotij honores eos scendere visum est, statuis: ut uidelicet secundum ecclesiasticam constitutionem voluntatem, ex auctoritate, honore in quem clam irrepserint priuentur, & ad suum seruilemque statum redigantur. Non enim profectio qui alius in rebus furto vel fraude aliquid subtrahunt, his non modo ea quae subtraxerint retinere non concedemus, sed interdum etiam ut maleficos puniimus: & qui tantarum rerum furia audet, hos inde honeste uivere, & ex vno fraudis pessimo exercitio duo omnium longe pretiosissima, libertatem & sacerdotij prerogatiuum, lucrari sinemus. Ergo quis seruis ignorante domino episcopus creatus sit, inde ad seruitutis effugium nil iunatur.

DE OFFICINARVM MAGNAE ecclesie usu.

CONSTITVTIO XII.

Idem Imper. Stephano sanctiss. Constantin. Archiepiscopo & Patriarcha uniuersali.

Constantinus, is qui primus Christi nomine Imperij coronam splendidiorem ac Augustiorem reddidit, ubi etiam dignum aliis suis preclaris facinoribus imperatoriisque cura fore prospexit, de sepultura nempe eorum mortuorum quos in ea etiam re egestas premeret, officinas, ex quarum uectigali necessarios ad humanos mortuos sumptus suppeditandos orinasset, sanctae Dei ecclesie applicauit. Hanc igitur prouisionem quam piorum hominum & uulatio postmodum excepisset, quae & ipsa pauperibus ad sepeliendum sufficeret, permultum illa in hunc usum sumptus auxit. Verum nunc omnino nihil ea sollicitudine: qua initio ter ille quaterque beatus princeps uoluit, dispensari inde uideat. At uos, & scietes quidem quod postquam ecclesiasticarum uectigalia occupauit, tamen si quod usu non postulet in quem ab initio constitutum est, Numinis cultum illa non expendat, in aliud tamen quoddam ministerium, & ipsum ad Numinis cultum perueniens, prorsus illa dispenset: statuis, ut quae de his iam olim

edita constitutio est, immota & inuolata permaneat. Officiis autem omnibus quae in hoc ministerium attributae sunt, supra mille numero sunt ad centum.

DE PERPETUIS EMPHYTEUSIS.

CONSTITVTIO XIII.

Idem Imper. Stephano sanctiss. Constantin. Archiepiscopo & Patriarcha uniuersali.

Rem fraudulentam simul & illicitam, consecrationum Deo adium (ecclesiarum uidelicet, hospitiorum, & uicinis pupillisque alienis de-naturarum domum) praefectos etiam ad nos ad nostram d. larum est aures. Narratum est enim, quomodo domus d. locarum terminus, ac possessionis renouatio in- fiat non fieri certam aliquam & statutam solutionem, qua peculiari nomine d. d. vocant: d. quomodo praefectis pro ipsorum auctu uisum sit, ita exactionibus domum possessores praegrari. Idigitur cum omnibus graue tam pau. er. oribus (quod ita ipsis durior egestatis necessitas imponatur) longe esse acerbissimum uident: id amp. ius fiat, lege caueamus, sed ut certa quantitate ad duplum emphyteuti uectigalis constituta solutio definiatur: & in super omni illa locutio is instrumentis inferri batur, domusque nulli nouario adferatur: non uero in praefectorum quatuor interueniat, dum illi non ut domum uilitati consulant, sed sceleris sibi lucrum parant, hoc agant.

DE IIS QUI MONASTERIUM imperfectum relinquunt.

CONSTITVTIO XIII.

Idem.

Qui precipitanter ambitioseque ad faciendum aliquid seruis, ac ipso in initio uiribus ac facultate destituitur, siue manifestum vitium, siue benignitatis specie conatus praefereat, simul ille reprehensione dignus, simul aspernandus est. Hoc factum & qui similitudines ab initio pronubique loquitur, Dominus noster & Seruator in Euangelis uult, ubi de justificatione uisus, & absolute, ac de similibus sermoinatur. Merito igitur, & sacrae leges & ciuilia decreta similes edunt, eiusdemque sensus admonitiones, ut quicumque monasterium construere instituerent, si ad perficiendum opus pares non essent, id aggredi prohiberentur. Oportet enim quascumque res, uel ad perfectionem perueniant, tum demum convenientem appellationem indipisci: nequaquam uero nomen rebus imperfectis, ut consummatae constitutionis sint, praefereat potest. Itaque (quod dictum est) recte sacra ciuilique lex eos qui ad rem absolendam pares non sint, fabricandi monasterij inceptioe prohibet. Verum quoniam incognitum illud est, quando monasterium sufficienter absolute indicari debeat (non enim expresse ab illis huiusmodi absolute definita est) hac de re certum atque euidentis edictum promulgare placuit. Dicimus igitur (quoniam diuini os loquutum est: *Ubi duo aut tres in nomine meo congregati sunt, ibi in meo illorum sum*) quod opus aliquod monasterij appellationem subiturum, minimum tribus sufficere oporteat: quod nimirum idem opus, si facultatibus quoque abunde instruat, ad celebratam nominis etiam ualeat. Ut ergo quis liberam impedimentoque carentem ad dedicandum monasterium aggressionem habeat, in tot minimum monachos dedicationem concipiat necesse fuerit. Porro quia permulti, qui se istiusmodi incepto dedunt, praue niente morte, ipsosque hominum consortio eripiente,

pietate, interdum proposito destituuntur: illud a nobis statuitur, ut si testamentum conditum sit, quae in illo ecclesiae assignata sunt, ea illi cedant. Si uero (ut identidem ex mortis incertitudine contingit) antequam de rebus suis statueret uicidus fuerit, tum si ad tres numero liberi superent, quidnam honorum inuolabile monasterium: in ultra ternarium numerum solobis multatudo procedat, liberis connumerabitur monasterium, & deducto uere alieno, capiet. Quod si defunctus sine liberis decesserit, parentes autem superstitibus habeat, rebus bifariam diuisis, una pars parentibus, altera monasterio applicabitur. At si uerque parentes, neque liberis heredes habeat, & coeque geniti ad hereditatem producant, ipsi quidem quocumque fuerint, ut enim inter se distribuantur, uerum ecclesiae accedat. Verum enim uero si aut per obliuionem, aut aliam quampiam causam, in contrariam laudabili legitimeque proposito testamentum sententiam conceptum sit, ut eius loci anistes Dei amantissimus, quantum ad ecclesiam, eorumque qui in illa affectu sunt, sustentationem susceperit, uendicet, de reliquis uero legum praescriptio & testamentum diiudicent.

VI SALVTAREM BAPTISMVM IN quocumque sacro oratorio peragi liceat.

CONSTITVTIO XV.

Idem Imper. Stephano sanctiss. Constantin. Archiepiscopo & Patriarcha uniuersali.

Etiam hic venerandae sextae synodi sacer canon, qui non in priuatarum uel in oratoris seorsu, sed in solis in communem usum consecratis templis, diuinae regenerationis lotionem perfici uult, quae similia cum illis uideant, qui sacrosancta sacrificia & mysteria in priuatis domibus celebrari uolunt: ideoque a nobis iam pridem consideratius expensum sunt: tanquam illorum germanus similiter correctionem consequatur. Statuis igitur, quod modum de sacrificiis, sic quoque de salutifero baptismo, & ut ipsum in quocumque sacro oratorio quibilibet perageat licitum sit. Nam haec tam strictum sacrum syuodum decretum constituisse mihi quidem uidetur, propter eos qui quantum sacerdotum nomen gerant, pro si tamen sunt, & quos ad lauacrum adducunt, pollutos igitur, qui madidum domos eiusdem opinionis hominum subueniunt, noxam diuinam faciunt, sed cum is qui conueniunt, inauferat aliquid molimur: H ne uero prouisionem tamen si diuinam esse, & multa salutaria continere constat: non tamen illa ad impietatis pleros a suis uitiis coercendos sufficiat. Nam & res auidax est malitia, omni que modo, clausis etiam oratoris, ad expiendum propositum suum, suam inueniat uiam. Veruntamen quum nunc diuina gratia omnes peruerse opiniones sint prostratae, etiam quantum ad hoc attinet, quamobrem reipub. hoc decretum ad prohibendum in priuatarum uel in oratoris regenerationis lotionem obtrudatur, nullam equidem esse necessariam causam uideo.

VI QVI VIGINTI ANNOS HABET, hypodiscocon creati possint.

CONSTITVTIO XVI.

Idem.

Vetus uerbum, quod de rebus suis dicenti auri esse aperendas monet, cum in aliis omnibus perbelli sese habeat, tum hic longe esse pulchrum apparet. At quorsum hoc? Cuius lex statuit, ne uero, viginti: quaeque annis in diuini of-

ficii creetur hypodiscocon. Decretum sacrum contra statuit, ut qui ad istiusmodi ministerium accedit, hunc uigintum annus ad ordinationem perducatur. Dignum itaque sacrae legem de rebus suis praecipiente audire Imperatoria nostra maiestas rata, & in eandem cum illa sententiam descendit, & statuit, ut qui ad uigintum annum peruenit, modo antea uix ratio obstatulo non sit, quantum ad aetatem, hypodiscoconi officium suscipere non impediat.

DE PVERPERIS QUANDO DIUINORVM MYSTERIORVM PARTICIPES FIANT: & quando infans baptizetur, post quadraginta uidelicet dies, extra quam si necessitas uergeat.

CONSTITVTIO XVII.

Idem.

Id quod beatitudo tua postulat, a uobis procedat, quam a nobis originem sumere ac proficisci, & quos fuerat. De re enim sacrae sanctitatem tuam sancire oportebat. Verum quoniam super uno duntaxat capite concilium consulat (quum de multis decernere concilij sit) inueniens esse, nos uero & citra concilium decretum facere posse dicitur: ad monitionem suscipiente, quibus de rebus postulatione institutis, de is constitutionem emittimus. Quum itaque Dominus & seruator noster, quo splendore gloriuipsum illuminaretur qui in tenebris inuolutus, iuxta atque nos carnis atque sanguinis nostri particeps factus fuerit: ualde (mea quidem sententia) salutifera ipsius prouidentia diuersae sententiis, quotquot eam quae ex recenti puerpureo decumbit, & inorte praeforis consistente, nec diem quem ipsi expectandum autumet (quadragesimum nempe post partum) expectat, citiusque oborto uelut collo protractante, corripitur: illuminatione indignum esse opinantur, & ut ob corporis immunditiam uetera illa & uita immunda excedat (quippe quae in sacris non instituat, nec facti lauacri lustrationis, regenerationisque particeps factus) efficiunt. Neque uero illi periculi damnumque magnitudinem, quam inconsiderata ipsorum & perniciose religio adfert, praeculis habent. Verum ea illa est absurditas, ut oratione non indignat. Talem enim mulierem incredulam reformationeque destitutam decedere, & istiusmodi causam, pro eo quod inter seruandos collocanda esse, in perditorum damnatorumque locum reuicere: quo modo fas, Deo, qui per fidem in ipsum & in aqua Spirituque regenerationem, salutem donat, non graue atque acerbum est? Vanam igitur istiusmodi prouidentiam delinc in futurum e medio tollentes de mulieribus, quae recens pepererunt, quaque naturali expurgatione occupatae sunt, statuis, ut si quidem aliam quascumque affectione morbida ipsarum uita non tenetur, usque ad praesentem quadragesimae diorum tempus expertes maneant, nondum initiat illuminatione: ad sacra receptae & initiatae, sanctorum mysteriorum perceptione. at si quis ipsis morbus, qui uix internecionem minuetur, superueniat & incumbat: sacrarum rerum omnibus modis participes sunt. Etenim si illis qui propter enormia flagitia multis annis uisifica communione arcetur, mors adobruens praescriptum tempus incidit, neque quisquam hos sacrorum participatione prohibere sustinet, qua ratione haec propter naturales carnis fordes prohibebuntur? Quod profecto non tam propter muliebrem hanc immunditiam, quam ob alias causas in intima legis ratione reconditas, & ueteri prohibito esse lege, & gratiae tempus traditionis loco suscepisse uideatur. Existimo si quidem sacram legem id praescripisse, quo proteruiam eorum qui intemperanter uiuerent, concupiscentiam castigaret: quemadmodum & alia multa per alia praeccepta ordinantur & praescribuntur, quod indomitus quorundam in mulieres stimulos retundatur. Quin & haec proui-

demque quæ legem constituit voluntas est, ut partus à depravatione liberi hnt. Quia enim quicquid natura superuacaneum est, id in corruptum & inutile est, quod hic sanguis superfluit sit, quæ illi obnoxæ essent, in immunditie ad ad temporis viure illa lex iubet: quo ipso etiam nominis sono lasciu concupiscens ad temperantiam redigatur, ne ex inutili & corrupta materia ipsum animans cogmentetur. Et sane de infantibus eundem ad modum constitutus, ut si non inquietentur, inimicosque nature casus superent, antequam gratie splendore illustrentur, quadrag finis dies expectentur. Consecrantur namque est, ut quemadmodum factus quadraginta diebus, in nature maternæ receptaculo plene informantur, sic etiam in æquali dierum numero in diuina gloriæ æternique omnium Patris domum procedant. Si tamen & octauo à partu die baptizate aliquis volet, neque id absurdum fuerit. Dominus enim noster Christus octauo die circumcensus, imposito circumcisi sine, pro hac viuifico baptisate inuinitu concessit. Verum hæc obtineant, si nulla necessitas, quæ mortem minetur existat. At si periculum aliquod emergens vim vitæ inferat. At si periculum omnibusque viribus etiam intra octauum etiam sacram lotionem peragi oportebit, ne non illum minatus, neque sacri lauari, atque adeo summi boni expertis partus decedat.

DE PACTO PATERNO, EX ÆQVO heredem futurum filium.

DE PACTO PATERNO, EX ÆQVO heredem futurum filium.

CONSTITVTIO XIX.

Idem Imper. Styliano excellentiss. sacrorum officiorum magistro.

NON contemnendi alios studio (vt & antea à nobis dictum est) neque ut gloriam nobis paremus, ad legum correctionem processimus, sed vt quod conducbile non est, quæ ad eius fieri potest, à subditorum consortio remoueamus: id scilicet, ad moderandam reipub. legum rectam constitutionem omnium esse præstantissimam. Nam qui leges reipub. oculos esse dixerit, is profecto, mea sententia, illa sita vocans, nihil indecens pronunciauerit. Quemadmodum enim res maxime necessaria est animali non tibubans oculus, ita & reipub. legum æquis & rectus status. Huius ergo nos curam gerentes, posteaquam in selecto Codice legem esse cognouimus; (quæ propter euidenem absurditatem in hominum animis neuiquam locum inuenit, vt susciperetur nedum vim aliquam & essentiam habet. Contraria enim stauit natura que à parentibus liberis debetur equabilitate, aduersusque filium patri ad iniquitatem senestræ aperit: quæ parentem vt illi mortem gerat obstridit, mendacio doloque obnoxium facit (posteaquam, inquam, istiusmodi quandam esse legem animaduerimus, tamen si etiam ante nostram factio nem, ipsam ne susciperetur exclusit communis hominum voluntas: tamen nos nihilominus omnem illi profus functionem & vsum decreto adimimus. At quid dicit? Etiam si, inquam, pater, quem in matrimonium collocaret filium, illum post decessum suum ex æqua parte cum aliis fratribus paternorum bonorum herede fore pacto promiserit: in potestate tamen illius, si velit, sit, vt pactum eiusmodi negligat, alii que liberis amplius attribuat: & illi cui æquam portionem in hereditate pactum concedebat, minorem assignet. Hoc itaque quanquam aliqui (quo modo diximus) in reipub. nullum locum habeat, nostro etiam decreto velut in exilium eictum omnibus modis in reipub. ingressu prohibemus. Statuimus verò, vt parentum nemo iura filiorum, quibus cum reliquis liberis æqualem hereditatis portionem seruatum iri in nuptialibus contractibus spondere, in nouare tentent. Ac si quis pactioes suas aspernari, & illius, cui tantundem, quantum alij fratres habuit, sunt promiserit, portionem detrahere conper tus fuerit: sciat is, poenitentia mutata, voluntatem inualidam atque vanam habendam. Sed æquo enim cum alii fratribus secundum initium pactum filius in bona succedet. Neque verò mendacium veritati præferri vlla ratio patitur, nec æquum est, neque rationabili animali conuenit pacta conuenta per improbationem adulterari. Atqui si quid aliud, hoc certe hominem decet, vt verbis suis fidem præbeat: si mendacis veritatem corruptendo, destitutus ratione, eorum alio quæ ratione prædita sunt, excidere velit. Quinimo nec illud consentaneum est, vt parentes iis qui pariter ex ipsis nati sunt, non parem curam exhibeant, neque æquabiliter ipsorum vitæ prospiciant: sed alios quidem vberiores facultates habere, aliis verò nihil parcere, neque illorum misereri, tamen si inopes in miseria victuri sint, velint. Ceterum æquum est, vt quemadmodum omnibus liberis ex æquo vitam impertiti sunt, ita etiam ad hanc facultates impertiantur: nequaquam verò, velut incipiti, libra his lenius quiddam, illis, verò grauius, pro iniqua.

CONSTITVTIO XVIII.

Idem Imper. Styliano excellentiss. sacrorum officiorum magistro.

IN omnibus rebus & dictis quod præstantius sit feligi, reprehendendum non est. Atque tunc quidem, vt aliquid sequere, aut declinandum, sentias, non eorum qui aliquid aut faciunt, aut dicunt, habenda ratio, sed eorum quæ sunt ac dicuntur, cognoscendus status est. Idcirco quod consuetudini placuit, vt in sponsaliorum reprobationibus poenæ imminerent is qui reprobare instituerint, id in legis auctoritatem collocamus. Arbitror enim, id quod consuetudini visum est, ea lege quæ de huiusmodi rebus lata est, nihil improbabilius esse, ac res ipsas referre in melius. Nam quum lex arrhæ perditione, aut in duplū restitutione solum temeritatem puniat, hæc definitū pactoque constitutum in sponsaliorum rescissione subiri damnum vult. Ac sanè, vt heri asolet, sponsalia sursum deorsum serantur, hoc mihi (quemadmodum dixi) maiorem obrinere vim videtur. Solutus enim arrhæ perditio, quæ in eum qui dedit, ac deinde sponsalibus non acquiescit, constituta est: eiusque in duplum restitutio, quam multam is qui arrham cepit, deindeque in pacto conuenio non persicit, sufficit: vt propter poenæ leuitatem ad pactorem rescissionem, qui id facere cogitant, facilius serantur, facit. At ex pacto definit poenæ grauius damnum sibi obuenire videns inconstans ille qui tardior omnino ad diuellenda sponsalia fiet. Quod sanè nos etiam nuptialibus contractibus magis conducbile fore animaduertentes, quod ex consuetudine fieri solet, in legitimam constitutionem traducimus. Ex arrhæ si quidem perditione faciles sponsaliorum euersiones video: ex poenæ perfoluione non item. Nā grauius dispendium (pactio enim constituta poena, arrha maior profus atque grauior est) vel inuitum inhibens animi inconstantiam acquiescere illis quæ antea de sponsalibus placuerunt, compellet. Sic igitur quod à consuetudine confirmatum est, quemadmo-

VT NE MARITVS, QVEMADMODUM vxoris, illa præmordiente, præter donationem propter nuptias quicquam capiat.

CONSTITVTIO XX.

Idem Imper. Styliano excellentiss. sacrorum officiorum magistro.

CVm vetustis legibus, quæ de pactioibus nuptialibus tractant, tum in prima matrimonij coitione, tum in eius dissolutione, quam mors in alterutrum coniugum irruens efficit, æquabilitatem & viro & mulieri assignare visum sit: haud scio qua re moti, quibus postmodum leges condere studio fuit, diuersis constitutionibus subiecerint. Etenim vetustiores leges mox à coniugij coitione æquales esse collationes, tum muliebrem tum virilem, & vt altero vita defuncto, quum liberi nulli superessent, nec pactum in quo quippiam de lucro significaretur, subisset, ex æquo ad vtrumque sua reuerterentur, constituerunt. Si verò de lucro pactum initium esset, tunc vt vterumque vita excessisset, qui superites esset, receptis rebus suis, insuper quantum pacto comprehendit esset, lucraretur, & in ambobus lucri æqualitas seruaretur: ita vt viro præmortuo mulier dotem, propterque nuptias donationis partem aliquam, & vt totam, si ita conuenisset, asportaret: & si mulier ante vium in mortem incidisset, vir donationem propter nuptias conferret, illumque lucrū, siue dos tota, siue eius pars, prout pacta vellent, sequeretur. Atque hæc quidem quum vetustioribus placuissent, posterioribus displicuerunt. Quapropter & contra statuit: quanquam non recte. Statuit autem, vt statim ab initio coniugij inæquales procedant collationes, & maior dos sit, donatio vero propter nuptias contractio eiusque vxor ab eo dies, quo matrimonium contractum est, sit domina, quamquam (vt fieri asolet) alterius viri consorcio postmodum se mancipet. Et iniquè iudicantes vbi matrimonium morte distractum fuerit, mulieris mortis lucro consolantur: viri vero supra amissionem vxoris, dispendio rerum ipsius, & uxorem adaugent. Inbent enim, vt mulier superitis cum sua dote vnuerfam propter nuptias donationem auferat, & ad hæc ex reliqua mariti substantia tantum quantum dotis donationis que propter nuptias, in quam summam contractum quadrans conficit, ceu heres, capiat. Quod si mulier ante mariti mortem obeat, tum vt illius heredes vñ cum dote donationem propter nuptias lucentur: maritus autem nihil aliud quam quantum dotis donationisque propter nuptias quadrans facit, habeat: vtique res cum ad modum procedat, siue subit pactum, siue nihil huiusmodi, inter ipsos conuenierit. Sed hæc quomodo non iniqua? quomodo pro iure hæc non extrema iniuria est? Quæ quidem præmortuo marito mulier accipit, in his fortasse aliqua ratio: quæ vero illa præmorta ad eius heredes deuoluuntur: in his quomodo non omnis iniustitia & enormitas inest? Et propter deceniter valde sapienterque perpetuo ille memorandus Imperator, & qui ex ipsis lum bis natus post ipsum rebus præstitit, fecit: qui veteribus legibus auctoritatem conseruandam quæque peruerse contra stauerent, eas de reipub. in exilium eictas putauit. Atenim refractaria contentio quæ conseruando est, ac frequenter absurda aliqua opinio. vbi in hominum animis (eorum præsertim quibus rectū iudicio illam expendere curæ non est) altas velut radices egit, haud facile extirpabitur. Qui homines anticipatam opinionem, quæ eius friuola sit, amplexantur, noluntque sequi meliora. Adeo vt ne nunc quidem in æternum commemorandi patris nostri constitutio, quæ ad vete-

res leges nuptialium pactioium rationem reductis absurdam constitutionem (missam esse faciendam peruaferit, & in qua ille exilium decreuerat, in publico hæc etiam nunc vñ sint. Quid nos igitur? Postquam semel præualere visum est, ne in matrimonij coitione ex æquo collationes fiant, sed maior donatione propter nuptias dos sit, hoc in reipub. obtineto. & si mors matrimonium dirimat, tum si maritus sine liberis decedat, pactumque non subsit, vxor dotem donationemque propter nuptias, nihil autem amplius, auferto: si vero mulierem mors abripiat, dotem heredes eius capiunt: maritus autem suis rebus ne priuatur, neque quæ ipsius sunt, alij, sed ipse habeto. Quomodo enim iniquum non est, alios ex illius rebus lucrum sentire: ipsam vero, supra amissionem coniugij, bonis etiam suis, siue donatione propter nuptias, priuari?

VTDOTIS PROMISSIO EX PATERNIS AUT MATERNIS BONIS FACTA PRÆSTETUR.

CONSTITVTIO XXI.

Idem Imper. Styliano excellentiss. sacrorum officiorum magistro.

QVemadmodum in libra videmus, eam tunc retere ad rerum earum quæ ponderantur, diiudicationem desumimus, quando lances æquales sunt, neque vel tantillum in alteram partem proclinant: ita quoque lex, quum ne tantillum quidem ius intorquet ac deprauat: digna est quæ ad rerum diiudicationem procedat. Illius enim partes sunt, vt æquabilitatem: huius autem vt ius stabile conseruet. At quorsum hæc? In Codicibus descripta constitutio est, quæ dum à parentibus, qui in matrimonium liberos collocarunt, promissa dotis donatione (vt propter nuptias nomine facta) exigat, haud scio quomodo ius commiserit. Vult namque, vt pater, qui pro liberis dotem donationemve propter nuptias promiserit: si promissione indistincte fecerit, illam totam de suo expleat, siueque solis ex bonis perfoluat: si distincte, huncque ad modum locutus sit, Ex meis filique bonis promissa exhibebo: tum si inops sit, nihil ille in promissum contribuat, sed filij facultates, quæ se vñ cum filio daturum pollicitus est parent, sola expleat: sed si diues sit, contrarium statuatur, vt ipse solus de suo com municeat: tamen si non se solum, sed cum filio promissum expleturum pollicetur: quod filium, qui ipse non promiserit, dare quippiam indignum putetur. Hoc itaque æquitate subuersionem esse ratifumus. Nam quantumque inopia teneatur parent, si filius solus de suo promissum, quum satis affluens rerum parti copia est, filium contributionis omnino esse expertem, vnuersumque promissum à parente exhiberi conuenit. Quamobrem etiam statuimus, vt secundum parentis verba promissorum solutio procedat, ab ipsoque solo, quando se solum daturum pollicitus est, promissum exigatur, quando vero cum filio se daturum promissum, filius etiam solutioni obnoxius sit. eaque ex æqualibus partibus, quando illæ definitæ non sunt, fiat, ac tum ex inæqualibus etiam, quum vtrique certæ partes diuerse assignatæ sint. In hoc nulla æquitate præstatum est, insuperque id ad liberorum vtilitatem agnoscere curat. Quid ita? Quoniam sæpenumero patet, quum ad dispendiū respicit, ideoque illud tempus, quod filio efficaciter promittendi potestatem facinendo nuptiali contractui expectat, quod conducbile filio, si perdit. Vt igitur ea res ambobus commoda felixque sit, neque æquitas iniquo iudi-

cio inuoluntur, nec vero denique liberorum utilitati nocentur, Codicis decretum vacato: hoc vero iam etiam consuetudini cognitum in republica obtinere. Quum etenim pro decreto legis in republica habeatur, iam praelatum est, quae in Codicibus est constitutioni.

VI MYLIER QVAE MATRIMONIUM non iterat, vnus liberorum portionem proprietatis iure capiat simuliter & pater.

CONSTITVTIO XXII.

Idem Imperator Styliano excellentissimo, sacrum officium magistro.

Sicut in plerisque aliis, quando absurdi nihil incidere neque rebus noxiis, quicquam inferretur, consuetudini cessimus: quum iam plebs assuetata illi esset, nec ab illa se auelli sine, ita etiam in parte donationis propter nuptias, quam mulier liberos habens, nec animo alteris nuptiis applicito sponsalem totum commissens accipit, faciendum putamus. Quum enim antiquior lex id donum ita circumferat, vt donatione propter nuptias mulieri in vsum fructum data, illa praeter vsum fructum ex eadem propter nuptias donatione, vnus liberorum portionem proprietatis iure capiat: ac deinde posterior lex rursus hanc vnus liberorum portionem non ex donatione propter nuptias duntaxat lucram mulieri adferre, sed in alia etiam mariti bona procedere illam vult: ita per leges conuenit, consuetudo neutram legem directam, sed partim hanc, partim illam sequens, neque ex sola donatione propter nuptias, neque ex aliis extra donationem constitutibus mariti facultatibus, vnus liberorum portionem mulieri dari dignum putat: verum immutata illa portione, omnibus simul ipsius honorum illi partem largitur. Hanc igitur consuetudinem quoniam acerbam esse rebus mortalium non videmus, vt in aliis etiam faciendum putauimus, legis dignitate honestamus: illaque quidem dehinc vim legis, non autem consuetudinis obtinere. Ac si quidem omnes mariti facultates in sola donatione propter nuptias numerentur, cum huius liberis superflua mater portionem quae ad ipsam pertinet, pleno dominio accipiet, residuum vsum fructum habeat. At si ad donationem propter nuptias facultates non sufficiant, non pro quantitate immittuntur donationis portione mulieri accipiet, sed quae tantumdeum habeat, quantum haberet, si nihil immixta & plena donatio propter nuptias esset. Huiusmodi igitur portione mulieri data, reliqua liberorum sunt, & si nihil superfuerit, tamquam hereditatem, successione priuationem & egestatem illi auferunt. Atque haec quidem de muliere. Vir autem, si liberos non habeat (quo modo alibi correctum & constitutum est) nihil neque accipiet, neque perdet: si habeat, neque alteris nuptiis vxoris desiderium inaniat, liberorum educationis, exhibitaeque priorum matrimonio reuerentiae & honoris gratia, & ipse vnus liberorum portionem capiet.

NE PRAESIDES IN PROVINCIIS suis domestica sponsalia contrahant.

CONSTITVTIO XXIII.

Idem Imperator Styliano.

Dignum hercle humano ingenio magistratumque virtute esset, si qui in magistratum assumuntur, eo quod supra multos alios gloria & honore fruuntur, religiose libera consuetudine: haud stolidirent, prouidique subditorum res curarent, nequaquam vero illos graui manu opprimerent. At quia sunt quos seros iniquusque animus & recta

praeceptorum semita exorbitans, in peruersam tyrannicamque cupiditatem ducit, & pro reipub. cura effrati animi propositum exhibere facit, tanquam illos refrenatura lex vetus statuit, ne praesides in suis prouinciis contractus & sponsalia in eundem facultatem haberent. Atque hanc quidem iuris rationem quum in filiis, nepotibus, & aliis constituisset, filiarum elocationem non prohibuit. Hoc igitur nos, tanquam quod desit, optime legi adicientes. Statuimus, vt quibus praesidatus obuenit, quemadmodum filios aliosque virilis sexus cognatos & domesticos, ita quoque filias aliasque feminini sexus personas, in suis quique prouinciis in matrimonium collocare prohibeamur. Quid enim causa est quare filius, & si quis alius virilis sexus est, decreto obnoxius sit, filia vero a legis obseruatione libera permaneat: quum praesertim virilis sexus saepenumero multis & modis & exercitiis sibi, coniugi aliisque quos affinitas coniungit, utilis esse possit. Nam dignitates fortasse consecutus, aut mercatura aliqua instituta, aliaue sustentandae vitae cura suscepta, neque sibi (quomodo dixi) neque aliis propinquis inutilis fuerit. Quae vt mulieribus sexus subeat, non ferè idoneus est.

NE FILII NATURALES CVM ADOPTIUI MATRIMONIUM CONTRAHANT.

CONSTITVTIO XXIIII.

Idem Imperator Styliano.

Multrum praefata tempora laudibus celebrant, prima illis in ordinandis, constituendisque rebus tribuere volunt. Atque illa in plerisque recentiora vincere, scio quidem & ego: verumtamen in nonnullis vincti etiam video. Et cum non pauca sint in quibus a recentioribus temporibus illa superentur, sum vero maxime in adoptionibus id fieri conspicitur: quas illa adoptiones nequam decenti cum ritu & ornatu faciebant, dum citra diuinum sacrificium diuinisque canis faciebant, & qui adoptari vellent, id illis simpliciter fieri lex permittebat. Vnde vsuuequebat per se, vt fororis appellatio in vxoris transiret, & quae puella paulo ante filia dicta esset, natus nomine compelleretur, aut filius qui esset, pro eo gener agnosceretur: quando videlicet naturalis, quemque adoptio in filiorum ordinem collocaret, matrimoniali commercio inter se iungerentur: ac susque deque illa adio haberetur: quod quum sacrum ministerium non interuenisset, nullum inde ad matrimonialium consuetudinem existeret obstaculum. Ceterum olim quum decenti ratione non adoptaretur, quamquam matrimonium in fame quiddam complecteretur, non tamen nefarium aliquid continebat. Verum nunc quum adoptio secundum ritum cum decoro tum iustus fiat, & per sacrosanctum sacrificium hi in parentum locum, illi vero in filiorum ius subeant, nulla amplius reliqua ratio est vt filij adoptiui cum naturaliter genitis in matrimonium connectantur. Quocirca etiam statuimus, vt qui eo modo fratrum nomen subierint, iis nequaquam mutato fraternitatis iure in matrimonium iungi liceat.

DE EMANCIPATIONE, ET DOTI restitutione.

CONSTITVTIO XXV.

Idem Imperator Styliano.

Quae a veteribus Imperatoribus de emancipatione constituta sunt eximia illa quidem, dignaque quae ab innovatione libera consuetudine: haud scio quo modo non decenti reuerentia obtinuerint: sed, tamen non omnino, ac certe despici tamen ceruantur. Non rectè sane, quod enim statuerunt, seruis

Idem Imperator Styliano excellentissimo, sacrum officium magistro.

Magnam sane excellentique donum a Deo Creatoris ad mortales promanant matrimonium. Non modo enim naturae mortis ingluuius obnoxiae opem fert, humanoque generi perpetuitatem elargitur, id dum ab illa depascitur, non omnino deperire sinens; verumetiam per liberorum procreationem permagna alioqui hominum vitae praestat. Nam quid ea quae ex liberis percipitur voluptate, ad oblectandos hominum animos suauis? aut vero quid in humanae vitae negociis, cum aliis, tum quae in senectute nobis se offerunt, vtilius? Leuari senectutis molestias liberorum ministerio videmus. Verum quoniam eam utilitatem per matrimonij commercium consequi non omnes valeant, voluit lex, & rectè quidem, in eos qui id donum a natura non accepissent, sua benignitate beneficium conferre. At id propositum non ita erga omnes seruauit, vt omni defectum vacuum beneficium daret. Aliis enim etiam est a matrimonio acquirendi liberorum potestatem fecit, alios huius beneficentiae exortes reliquit. Quamquam eius legis, quae in hoc semel edita esset, vt liberorum orbitate qui nullos haberent, liberaret, ac sua ope patres, quibus ex matrimonio id esse non contigisset, efficeret, pertinere ad omnes beneficentiam conueniebat. Verum illa id ita non vult: sed relictos illos qui lethalia passi sunt, quorum tamen, quod iniuria affecti, generandique facultate priuati sint, misereri par erat. Repulsa autem causam hanc ponit, quod dicat, Quos natura ad generandum non idoneos nouerit, hos neque legem hoc beneficium assequatur. At vero non natura, sed hominum iniuria his generandi vim ademit. Qui homines, si praeter iniuriam quam ab hominibus sustulerunt, alteram per leges non subirent, dignum fore. Imperatoria nostra Maiestas rata statuit, vt si adoptare vellent, liberam id faciendi potestatem haberent. Exillimo enim illic beneficium magis esse necessarium, vbi eius impensus requirit utilitas. Eunuchis autem praecipue liberorum acquisitio, quae per legem fit, est necessaria, eoque magis, quod vna hac ratione, vt patres sint consequantur, itaque liberorum ministerio ipsis frui contingat: quo inhumanum esset, si quod genitalibus priuati sunt, insuper etiam priuarentur. Sed quemadmodum cui vocis usus ademptus est, quae lingua munia sunt per manum adimplere, & qui sermonem labris fundere nequit, per scripturam ad ordinandas res suas procedere non prohibetur: ita neque qui, quod genitalibus priuati sunt, liberos non habent, horum indigentiam alio modo compensare vetandum est.

VT PARITER OMNIBUS adoptare liceat.

CONSTIT. XXVII.

Idem Imperator Styliano.

Quum eos qui sua industria rem aliquam humanae vitae vtilem adinuenire student, in commune illam proponere, quam certis hominibus deuotere, aliisque eius expertes relinquere, decentius sit: tum vero longe magis legum beneficium commune esse conuenit. Nam sicut sub principe, virtute: sic sub legibus, quotquot illis paremus atque subditi somus, illarum beneficio in commune frui debemus. At quid sibi vult hoc propositum? Quod quum liberorum orbitate infelices liberare infortunio lex vellent, adoptare, & quod a natura accipi non posset, operatione comparare iubendo, non erga omnes similiter seruari propositum: at

VT ET VNUSCHICADOPTARI POFINT. CONSTIT. XXVIII.

que viros quidem & mulieres, quas natura postquam matres nouisset ademptione sobolis ad liberorum orbitatem redegerit, adoptandi iure donavit: eunuchos vero & mulieres, & quorum sinu nondum illos fetus effroruisset, beneficio indignos censuerit, tam uiliter nescit quomodo ratiocinata. Non enim quia hoc incommodo, ut natura patres esse nequeant, eunuchi affecti sint, continuo idem incommodum lege augeri oportet: sed e diuerso eius rei defectum alio modo compensari non prohibere, longe magis par est: quemadmodum aliis membris, quae ad actiones naturales requiruntur (ut manibus, pedibus) mutilatis, aut si qua alia parte priuati sint homines, illi quocumque possunt modo, mutilationem farcire non prohibentur. Iam uero neque mulieres, quia matres non fuerint, ne adoptent, coerceri, rationi consentaneum est. Quae enim ratio est, ut illis, quod liberis orbatu sint, denuo acquirendum liberorum ius largiatur: ita uero, quod istiusmodi possessionis profusus inopes fuerint, per omnem uitam in illa inopia uiuere uelis? Et certe si haec praecipua liberorum utilitas est, ut parentes in senio sustentent: quo pacto non tam his quam illis ex aequo ut beneficij participes essent, concedere aequum fuisse enim quibus teunes arteque facultates sunt, filiorum ope & auxilio leuior paupertas esset: quae uero illas omni rerum copia affluentes habent, & his adoptio conducere. Nam qui in filij locum assumptus esset, is & inseruiens matri, & pro illa quae par est filium facere sedulo exequens, quum bona illius, ut in suo statu manerent, administraret: tum cum matre curarum onus partitus ut illa tranquillius, luxuriosiusque uiueret, efficeret. Nostra itaque Imperatoris Maestas, iis legibus quae adoptare his quos diximus non permittunt, administrationem abrogans, euulgat legem, quae omnibus qui adoptare uelint, siue quisquam uirili facultate orbatu sit, siue aliqua necdum matrem sol uiderit, eius faciendi potestatem facit, non solum autem ob commoditates quas ex adoptione manere dixi: sed etiam, quod inde uirginitatis decus cohonestari animaduertam. Si quidem quae coniugali consuetudini uirginitatem anteponit, interimque liberorum desiderio punguntur, quum id extra matrimonij consuetudinem consequi se posse uidebunt, uirginitatis honestatem negligere non sustinebunt. Neque porro uerum est, ut quia mulieri liberis in potestate habere permissum non est, idcirco illi adoptare non liceat. Primum enim, quia si quis hoc admittat, non modo mulieres, quae nunquam pepererunt, uerumetiam quae matres extiterunt, ab adoptione arceat. *Femina enim (ut lex inquit) liberis in potestate non potest.* Deinde quae hoc sancit lex, loquitur de illis qui a matribus recedentes seorsum suo arbitratu uiuere malunt: non item uero de iis qui maternam imperia libenter tolerant, ipsaque praescriptis per omnem uitam parere proposuerunt. Non igitur obedientiam & famulatum uoluntarium, quanquam is rarus sit, lex prohibet: sed illic foemina potestate priuatur, ubi uoluntatis assensus ad obedientiam non coit. Nam si hoc ita sit, quomodo multae matres iam uiduae liberos secum una uiuentes & subditos ad extremum usque diem habent, & animam in illorum manibus expirantes, maternae benedictionis suauitatemque exspirantes, illos relinquant heredes? Porro & illud etiam Imperatoris nostra Maestas benigne subditis largitur, ut non modo ab Imperatore (quemadmodum uentustiores leges praecipere) sed etiam a quocumque, cui cuiusque loci rectio iniuncta erit qui adoptare uolet, id faciendi facultatem accipere possit.

QUO TEMPORE ET A QUIBUS rerum suarum administratio adultis concedi debeat.
CONSTIT. XXVIII.
Idem Imperator Stylianus excellentiss. Sacrum officium magistris.

Quandoquidem hoc etiam legislatoribus recte placuit, ut minoribus curatores praeficerentur, qui parentum de illis curam supplentes, & etatis imbecillitatem cura haberent, & bona conuenienti solitudine illata conseruarent: quod legislationi recte se habentis deest, ex nobis addendum putauimus. At quis ille defectus est? Quod a solo Imperatore, iustis recedere curatoribus, rerum administrationem tradi minoribus: idque quum iam praefinitae etatis modum attingerent, (quem maribus uigessimis, foeminis uero decimus octauus annus tribuit,) & tanquam ad hanc etatem, qua sapere recteque atque uiliter res suas administrare possunt, iam perueniant, in plenam rerum suarum potestatem collocari uelint. Uerum quoniam, ut sapient, omnibus non eadem etate contingit, non ita simpliciter statui, neque ex sola etate ad rerum suarum gubernationem pariter omnes produci oportebat, sed etiam quam etatem cuiusque eorum qui rerum suarum administrationem suscipere essent, illis requireret, inspicendum. Quid enim? an quum hic postquam eam etatem egressus sit, nondum autem satis sapere coeperit, administratione dignis iudicatus fuerit, hinc, quodquam etiamnum infra eam etatem sit, prudentiam tamen non destituitur, ut recte res suas administrandas suscipere non possit, ab administratione arcendus erit? Quando igitur non minus animo quam corpore inter se homines differunt, & alij etiam ante legitimum tempus rationem bene constitutam habent: alij uero etiam id supergressis mens nondum stabilita est: quod lex haec ita uellet, ut deficiente eadem esset factum est. Quin & alia huius legislationis incommoda sunt. Ac primum quidem, quod difficile & imo uero prorsus impossibile sit, ut ad omnes legislatoris, uoluntas pertingat. Quomodo namque qui longis terrae mariisque distantur intervalis (ut interim alias uitaе difficultates, ut morbos, & iudiciorum hostilitatem metu membrorumque mutilationes omittant: quae persepe difficultates, & ne in ipso quidem domicili loco prodire, nedum longinquam profectioem suscipere permittunt) quomodo, inquam, hinc, sexcentisque, quae mortalium uitam allidunt, rebus aliis aduersum impediti, rerum suarum administrationem ab unius Imperatoris uotu petent? Quod ergo (sicut superius diximus) legislationi debeat, id adimplentes, iubeamus, ut si puberes imperfecitae etatis tempus iam superarunt (mares nempe annum xx. foeminae uero xviii.) animamque ad res gerendas idoneam habent, ac prudentiam quae administratio refrenata res non labefaceret, ut illa nocenter concessa non uideatur, collegerunt his plena rerum suarum auctoritas detur. Accipunt itaque hi, iustaque potestate res suas agunt. At quibus rerum recte gerendarum iudicium adhuc deest, eo quod sibi ipsi (ut pote qui quum gubernare debeant, imprudentia imperio regantur) damnosus futuri sint, etiam si id tempus praetergressi fuerint, non percipient. Si quidem sit, qui propositus finis erat, ut bona recte administrarentur, is necdum praesens sit, qua ratione, quam uitas aduenient, cum periculo ipsis committentur quae ipsius procuracione non recte administrabuntur. Ad hunc ergo modum qui rebus prudenter praescelere poterunt, tanetsi ad administrationis

tempus staudum peruenierint, non prohibebuntur. Vnum est enim quod requiritur, ne bona labefactentur, quod quom aditus, superuacaneum est etatem expectare. Et non tantum Imperator rerum suarum procuracionem administrationemque concedet, uerumetiam quibus cuiusque loci magistratus obtigerit, plenamque iurisdictionem habent. Ita enim legislatoris prouidentia omnibus qui indigeant, uilis erit, atque lex vim suam magis exeret.

UT ANCILLAM PARTVS APVD alium editus, ad ipsius dominum sequatur.
CONSTIT. XXXI.
Idem Imperator eadem Styliano.

Quemadmodum hunc sermone qui nullam praefert fert mendacij peruersitatem, uerum esse atque rectum scimus: ita etiam ueram legem, quae iniquitate perueriti non deprehenditur. Atque adeo si qua id non obseruat, ea lex non est, quamuis ea appellatione digna habita sit. Si enim hoc legis est, ut cuique ius suum tribuat, quomodo quae hoc non praeritat, lex erit? At cum alij etiam nomine tenes leges in id committere deprehensae sunt, tum uero illa maxime, quae partum ancillae, quae non apud dominum, sed furto alio uero modo subducta, apud alij quempiam peperit, postquam facinus innotuit, non alij matrem ad suum dominum abire, sed ab hoc quem alieni mancipij dominum fuisse constat, detineri iuber. Hoc itaque quia non recte se habere visum est, conuenienti medela nos dignati, uti si uis matrem partus sequatur iubeamus. Non enim quia fur, quae lex domini persolui debere decernit obtinet, idcirco etiam ille ancillae sup partu priuari, eumque alius lucrari debet. Ad lucrum autem huic satis sit, quod illa ad ministerium pro arbitrio usus est. Ad dixerit aliquid: Sed si quid in illam, dum possedit, impenderit, oportet & ipsum ex pretio lucrari. idcirco quae alienum non est partu apud ipsum permanere. Atqui si quisquam ad detinendum factum hoc rationem praebere putat: quomodo ut ille materum sequi debeat a domino persolutum pretium, non maiorem praerabit? Quin quomodo conuenientius non est, si qui perdidit indeque dolores in corde perulit, ex accessione delinimentum sentiat: quam si ille eam habeat, qui praeterquam quod nihil amittit (ab illo enim qui furto subductam ancillam ipsi uendit, pretium recuperare licet) ancillae etiam ministerium lucratus est? Neutiquam ergo (quomodo diximus) detineatur partus: sed quemadmodum matrem, sic etiam filium prior dominus habeat. Si uero enim qui partum commisit, diues sit, tanquam ipsi quod male excepit, eius pretium reddat, nihil amplius negotij restet: siue mortuus aut uiuus adhuc inopia laboret, ut quae lex a furibus exigit, exolvere nequeat, tum uero quoque qui ancillam amisit, eius calamitatem filij cum matre receptione deliniri aequus sit.

DE MULIERE QVAE VIVOMARITO alios de matrimonio compellat.
CONSTIT. XXX.
Idem Imperator eadem Styliano.

Ut quum leges reipub. inutiles deprehenduntur, necessario illas iusta reipub. prouidentia in melius transformat: ita quoque eiusdem prouidentiae munus sit, ut leges recte constitutas, nihilque subditos contristantes, a male constitutis subditosque contristantibus seligat, hincque illas anteponat praeritum uero quando eadem de re duae inter se pugnant leges statuunt. Quomodo enim ratione sultum sit, si, quum duces atque praefecti ex prioribus praerantiores eligantur, & qui in gubernatione

ad subditorum utilitatem omnia facturi putantur, praerantur: non item ex legibus, quibus donec respubl. consistet, praescelatur, quum contra temporanea ducum praeratura sit, non praerantissimae, sed peioris notae, quaeque neque a principio innotuisse decessit, ad gubernacula deducantur? At quorsum haec a nobis dicta sunt? Iustianus ille, cuius diadema praeter religionem subditorum cura etiam decorauit, quum prius de solutione matrimoniorum sanctionem edidisset, ut si mulier marito etiamnum superstite de matrimonio cum altero agat, non amplius illam, ut ipsius membrum ipsi iungat liceat, sed ceu insidiatricem ab ipso auellatur: postmodum sibi ipse conuadicens, ob hanc causam dirimi non permittit matrimonium. Nos itaque priorem hominis uoluntatem, ut quae hinc ipsa quae statuit roboretur, & aduersus matrimonium insidias praeridat, humanae uitaе conducibiliorem esse intelligentes, eam lege lata in republ. obseruari iubemus: qua uero cantata palinodia inuulgauit, ea in rep. nostrae theatro locum inueniri non permittimus. Si qua igitur marito adhuc uiuo, de contrahendo matrimonio cum altero sermone habuisse deprehendatur, ut quae se ipsa nefario proposito abrupterit, & matrimonij solutione ab illo abstractetur, & profecto etiam pecuniariis penis, quibus quae aliis modis a marito auelluntur, obnoxia sunt, subiiciatur. Quae enim matrimonij compage in uiam carnem cum marito coit, non acquiescit autem, sed simul ad alium respiciendo, creatorem qui illam coniunxit, contumelia afficit, simul in maritum hostili animo est: quomodo non iusta haec, quum prius se ipsa a coniunctione prorsus abrupterit, abscindatur? Et sane quando mulier proteruo proposito oculum a membro suo auertens, in alienum respicere gestit, quae alia signa & testimonia ipsam in maritum hostilia cogitare desideres?

UT QVAE MULIER MARITO odio abortat, repudiari ab illo possit.
CONSTIT. XXXI.
Idem Imperator eadem Styliano.

Quia hominem a terra creauit, costa ipsius in mulierem transformata, adiutricem illi ex ipsius membris coniunxit: quos uide licet suae creationis causam illa cognoscens, uel hinc discat, qua lege erga coniugem, beneuolentiamque amorem incontaminatum conferuet. Quae igitur ita animata est, beneuolentiamque suam marito custodit, reuera illa auxiliatrix est, neque conditoris promissum fallit: quae uero diuerso animo est, non amplius neque hoc esse cognoscitur: neque quamquam coniugium in uinum illam cum marito cogere annum fuerit, caro ex carne, membra uero ipsius est. Idcirco quum de muliere, quae propter inimicitias quam cum marito habet, de industria abortando, neque in uita lucem foetum producendo, feminis ipsius fructum opprimat, duae leges latae sunt, quarum una repudiare iniuria affectum maritum iubeat, altera uero non permittat: nos legi diuortiana suadenti assentientes, illi ut multo uiliori auctoritatem attribuimus. Alienum enim mihi a ratione, prorsusque iniquum uideatur, ut quae tam apertum in maritum odium suscepit, ut ipsius semen disperdat (ut interim omnem tamquod communi naturae insidiata sit) ipsi colihabit. Nam si qui alij alij operi damnum inferunt, eos tanquam inimicos aueramus: quomodo eam quae procreandorum liberorum operi, tum maxime necessario, tum pigritantissimo noxam fecit, ipse qui damno affectus est, ut suam apud se habere poterit, nec ut insidiatricem & hostem dimittet?

Quod in super eulentius signum requiras, vt mulierem marito inimicam esse cognoscas...

DE ADULTERIS MANIFESTO DEPREHENSIS.

CONST. XXXII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Adulterij scelus: si quod aliud, grauem homicidij pena non minorem. Homicida enim...

DE CAPTIUORVM VXORIBVS

CONST. XXXIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Si qui olim leges tractarunt, eo fuisse animo, vt prorsus sua, quamquam in illis correctione...

bus legislatoribus displiceant, facientes, exactione consideratione, ceu medicamento quodam...

latam, fiat: sciunt illi, quod possit in dicta constitutione penam subiaceant...

DE TVTORE QUI PVPELLAM suam vitiat.

CONST. XXXIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Nefaria res est, si illi de quibus ea expectatio fuerat, quasi probi futuri essent, quum ab illis qui talem de ipsis opinionem conceperant...

DE RAPTORIS VIRGINIS, eorumque qui in rapto adferunt, pena.

CONST. XXXV.

Idem Imperator eidem Styliano.

Neque quod ecclesiasticæ legi rebellemus, neque quod civilem simpliciter collidamus, hanc aduersus virginis raptorem sententiã...

accommodatæ sancit, vt si cum armis, sive gladiis: alii sive nonnullis præter gladium lethalibus...

VI CAPTIVI FILIUS heres sit.

CONST. XXXVI.

Idem Imperator eidem Styliano.

Si reipub. sustentaculum atque fundamentum sunt leges, certe vt illa in tuto sit, sanitate leges conferre oportet. Legis autem sanitate quid aliud quam æquitatem quis dicat?

mitatis vinculis vitā finiet : siue denique uterque parentis in captiuitate morietur : extra quam si mortem testamento condendo praeueniant. Tunc enim illi quos testator voluerit , haeredes erunt : eamē ut testator legitimū subsidiū filio seruetur.

VT DOMINI TESTAMENTO MANUMISSUS, SI ILLUM DECESSISSE, ADITAMQUE EIUS HEREDITATEM ESSE IGNORET, TESTARI POSSET.

CONSTIT. XXXVII.

Idem Imperator eidem Stylia.

Præfenti etiam legi plena absolutione deficienti, eius quod deest additione decoram formam imponimus. At autem, seruum qui quum domini sui testamento liber esse iussus sit, id ignorat, ideoque incertis rationibus libertatem obtinet, interea nequaquam propter ignorantiam libertate priuari, sed in libertate viuere: ut autem tanquam liber testetur, ipsum potestatem non habere, quasi videlicet illam poeniteat, quam libertatem dedit, hanc ipsi perpetuo competere. Quum enim illi ut libero de rebus suis testandi facultas non sit, quomodo non ad pristinam seruitutem redit. Nos itaque dicimus, posteaquam gradum statimque vitæ liberum præbit lex, illi etiam aliquam quæ libertatem comitentur, præbituram. Nam si ipsum facere quæ hominibus liberis duntaxat licent, prohibere oportebat, ipsa vero id non prohibuit, sed dignum illum qui istæ faciat indicauit: quare item istis actionibus, quæ proprie libertatis dignitati competunt, illi non dignabitur. Esto igitur libertate donatus, reuera liber, statimque de rebus quas illi dominus eximias dedit, quomodo cumque visum sit. Nō decet enim, ut qui libertatis dignitatem manifeste accepit ob incertam suspicionem ignominia officietur, atque ad testando arceatur.

VT IMPERATORIS SERUI DE REBUS SUIS QUOMODO VELINT, STATUERE POSSINT.

CONSTIT. XXXVIII.

Idem Imperator eidem Stylia.

Hoc quoque, quamquam plausibilem præspeciem (legalem nempe ordinationem) ferat: æquitatem mihi tamen excedere videtur. Dico autem, quod seruis de rebus suis statuere non permittitur: sed quæ laboribus suis arduisque (ut conuictare licet) molestiis quaerierint, ea cuiusque domini manus colligunt. Ac sane mirari sibi, quomodo ab initio lata lex nihil moderatioris neque æquitate huic attribuerit. Verumtamen ille quibus nata ista lex est, atque adeo lex ipsa ab aliis; ut cuiusque voluntas ferret, approbantur. Ego autem nequaquam illos probo, neque illud placitum in seruis meis obtinere sinam: sed contra, plenam ipsis administrandarū rerum suarum potestatem facio. Ex hoc itaque tempore in omnem posteritatem imperatoris, serui rerum suarum reuera domini sunt: ita sane, ut siue sani sint, siue ægroi mortem imminere putent, de rebus suis pro arbitrio statuendi potestate non priuentur; neque seruitutis nomine ex rerum quas possederint dominio expellantur. De Imperatoris igitur seruis hæc nouiter lata lex esto, vigoremque habeto. Magistratibus autem reliquisque promissæ plebi, si huic nostro placito acquiescere nolint, ad veterem de seruilibus bonis legem respicere fas esto.

VT PRODIGVS QVAE EX RE IPSIUS SINT, FACERE POSSIT.

CONSTIT. XXXIX.

Idem Imperator eidem Stylia.

Mortalium nemo ad eam absolutionem peruenit, ut non obnoxie aliquando res suas

gerat, neque quisquam (ni fallor) ita despicit, quin crebro sibi vitis esse possit. Neque enim qui in omnibus prudente suz fide, hunc omnia irreprehensibiliter facere sinit Deus: neque idem, quum creator creaturæque suæ curator sit, mentis in opem per omnia ex imprudentia frustrari permittit. Præfatus hoc sum propter illam legem, quæ prodigum de rebus suis quicumque aut vellet aut statuere: omnibus modis prohibet. Quam quidem legem, coniectis in res gestas oculis, pro illarum ratione, non autem ita simpliciter sancire: & si quid inutiliter gestum esset, non admittere: in quo vero aliqua utilitas veteretur, id suscipere oportebat. Nunc vero nihil istiusmodi præscribit, sed in vniversum prodigum de rebus suis consultandi potestatem adiuit. Id nos recto iudicio non conuenire suspicari, legem illam relaxantem, statuimus, ut quæ iudicium erroneum quodque prodigum designet, dicit, neque approbatione, neque confirmatione digna habeantur: quæ vero ad utilitatem spectent, suscipiuntur, atque nequaquam reprobandentur. Quid enim, si prodigum aut hereditatem necessarii suis relinquere, aut pauperibus sua distribuere, aut denique grauem seruitutis torqueam seruorum seruitutibus adinere velit? An ideo quod prodigum est, id illi non licere velle dicendum? Quid, si quum prædium damnosum habeat, alter quispiam, qui vitio mederi possit, maiori pretio quam quanti prædium sit, id emere: ipsumque damno leuare velit? An prodigalitas, quo minus ille sibi consulat, vilitate negotietur, impedit? At rationem non video. Quod itaque dixi, rerum gestarum conditio obseruatur: & si in ea prodigi mores non conspiciantur, quod ædam est, ratum esto: si vero à prudenti rerum gestione aberratum esse appareat, id neque approbatione, neque confirmatione dignum habetor.

VT CAPTIUI TESTAMENTI FACITIONEM HABEANT.

CONSTIT. XL.

Idem Imperator eidem Stylia.

Qui olim edendis legis operam nauaue-re, quum multa ad res humanas recte moderandas in medium protulerint, locupletisque benignitatis suæ testimonium (leges nempe, secundum quas respub. concinno in statu conseruatur) reliquerint: tum haud scio qua ratione fecerint, ut de captiuus tractatus, quibus de rebus suis statuendi potestatem non faciunt, reliquæ ipsorum benignitati non responderet. Quæ enim de testamentis ipsorum legislatio completitur, valde comiter ac benigne constituta sunt. Nam quod statuerunt, ut interdum quando inopia testium laboraretur, à minore etiam testium numero testamentum obsignaretur: quibus & nullis adhibitis testibus, per sepe tamen testamentum ratum haberetur, quemadmodum de his qui in acie occumbunt constitutum est: permagnam sane benignitatis est argumentum. At de captiuus placitum iam dictorum non esse simile, neque ex eadem benignitate prognatum videtur. Quod nanque de rebus suis constituere illis non permittunt, non solum non benignum aliquid de ipsis decreuerunt: verumetiam ipsam captiuitatem alio modo intendunt. Quomodo enim rursum illos in captiuitatem non ducunt? aut quomodo malum irrecrabilisque trilitia non adaugetur, & morte acerbiorem in corde captiuus non circumferens aculeum, de rebus excedit humanis: quando non modo in captiuitate vitam sinit, verumetiam si qua apud contrituales bona habet, de his illi constituendi potestas non est: sed suis rebus, tanquam alienis expellitur, & quæ suis laboribus quaerit, proque quibus suscepto periculo in captiuorum infortu-
tuum

unum incidit, ab horum dispensatione eicitur. Quomodo item, si quos necessarios captiuus habet, ut liberos, uxorem, fratres, aut alios, quos ad ipsius hereditatem lex vocat, si non similiter omnes obuersis in hereditatem ab intestato ad se deuoluendum oculis, curam liberandi captiuus, illius consequenda suæ non omittit? Nouimus siquidem res humanas, ut pauci admodum vtrum amorem conferunt, cuiusque vnus gratia ad optulandum calamitate implicitis per-paucorum animus excutitur. At qui spe nauicentæ cuiusdam remunerationis ad ferendum indigentibus auxilium procedant, horum sane longè maximus est numerus. Quare itaque moti cognatus aliisque quispiam captiuorum suscipiant curam? Si quidem statuendi facultas de rebus suis ipsi esset, nonnulli labore damnosum sibi non futurum reputantes, non segnitè illum suscepturi essent. Cogitarent etenim (ut verisimile est) si aut conatus ipsorum ad finem deduceretur, captiuus libertatem consequeretur, se minus aliquid esse pro opera sua & labore accepturos, aut etiam si conatus finem mors præueniret, captiuum de medio tolleretur, illum in testamento suo cum qui ipsius curam habuisset, maiore portione quam illos qui ipsum neglexissent, dignaturum. Non enim immemorem fore ipsam, neque laborem nihil facturum arbitrantur. Hac igitur ratione (quemadmodum dixi) futurum esse, ut aliqui non indiligenter ad liberandum captiuorum curam sese erigerent. Nunc vero quum hi testari prohibeantur, illi autem ab intestato heredes in bona concedant, haud scio si, qui pro liberatione laboris suscipiat, quisquam inueniri possit. Successionis enim ab intestato ipsi, metu quæ ne in vanū laborentur: si forte liberatione mors præuenerit, captiuus neque rebus humanis eximat, homines tardiores (ut ne pro suis animo alienis dicam) ad id aggrediendum facit. Quod sane non itidem contingeret, si lex illorum testamenta irrita non faceret. Iam vero si liberandæ animæ pretium propriæ cuiusque facultates sunt, quomodo non in hoc etiam captiuus iniuriam longe maximam sustinet, quod dum non sinuntur à lege de rebus suis statuere, etiam si velint, pro animalibus suis nihil rerum suarum erogare possint? Ad hæc porro quum liberationis ratio hinc absurditatem contrahat, tum vero multo absurdissimum est, quod dum testandi facultas captiuus non datur, frequenter illi qui inimicissimi fuerunt, quotque ipsi, si viuere, ne aspiciere quidem sustinerent, ipsorum facultatum domini exstant. Quæ quoque re quid possit esse turpis? Hoc igitur quum nunc admodum sese habeat, non negligi debere Maiestati nostræ visum est: sed quemadmodum in aliis pro viribus diuinitus nobis datis, ut recte respub. nostra gubernetur, solliciti egimus: sic & de captiuus tractatum in melius corrigere decreuimus. Sancimus autem, ut de hac captiuus, quæ ipsos à testando arceat, legi neutiquam obnoxii sint: sed ut ipsi (si possibile sit) quinque: si minus, tribus testibus presentibus, extremam voluntatem suæ litteris commendare, siue sine scripto pronunciare liceat: tum ut qui ad testamentum assumpti sunt, reuera illam defuncti voluntatem esse iureiurando affirmant: idque sine quum liberi sunt, illos bonorum suorum heredes relinquant, siue quum liberos non habeant, alios in hereditatem introducant. AEque enim non putamus, ut qui communis reip. nominis æqualiter participes sunt, eiusdemque esse gentis censentur, non æquali ex lege iure honorentur: ut videlicet qui liberi à seruitute sunt, statuendi de rebus suis, ut visum est, potestatem habeant, quibus vero illa manus intulit, quasi culpam commiserunt, quod pro tribulibus propugando, in captiuitatis necessitatem decernerint, non item.

Ceterum si captiuorum quispiam aut sua sponte, aut eorum quorum in potestate est, ut adactus, hoc in animum inducat, ut res suas ad hostes concedere testamento iubeat: nequaquam tunc placitum ipsius ratum sit: quasque non pro decoro reip. Christianæ testamentum factum sit, in irritum co-cidat. Atque hæc quidem de his qui vitæ sine testamento antecuerunt, sancta sunt. Si vero vltimus vitæ dies subito illi supernenerit, atque intestatus de medio sublatus sit: tum si quis ad quod hereditas pertinet, siue ascendentes, siue descendentes superint, ad hos illa se conferret: vero nulli sint ad quos bonorum defuncti captiuus successio spectet (dico quos neque ascendentes, neque descendentes defuncti familia agnoscit) primum considerari an aliquibus debeat, deindeque deducto ære alieno reliqua bisariam in tridentem & besselam diuidi, ac tridentem demum in erogationem pro anima faciendā separari, alteram autem partem in fiscum recipi iubemus: tamen ut ferui his non immisceantur. Hos enim, nisi æs alienum exsolui non possit, omnes libertate honorari volumus. Quæ eadem rerum disponendarum forma custodienda erit, quando nihil æris alieni fuerit, seruitutisque obnoxius (quemadmodum dictum est) sine heredibus decesserit. Quæ itaque nobis eius legislationis, quæ captiuos contrahat, in mentem correctio venit, per sacram hanc exposita est legem. Tua autem magnificentia sanctionem subditis notam facito: quo quum innotuerit, omnes de rebus suis, etiam quos captiuitas detinet, quocunque modo velint statuunt.

VT IN CIVITATIBVS QVINQVE IN ITINERIBVS VERO & AGRIS TRES TESTES AD TESTAMENTORVM FIDEM SUFFICIENT.

CONSTIT. XLI.

Idem Imperator eidem Stylia.

Quum omnibus humanæ vitæ negotiis, quæ testamentum fidem requirunt, inde robur adesse oporteat: tum vero maxime quæ vltimi vitæ nostre diei contemplatione dispositiones sunt, istiusmodi corroboracione indigent. Nullus enim reliquus modus est, qui recte ipsis ius dicit, nisi ipsi à testibus præsidium adit. Oportebat itaque, quo magis necesse est statuta hominum è vita decedentium firma esse, eo quoque magis eadem per testimonia stabiliri. Verum quoniam requiruntur penuriam, ad possibilem modum dedi, videmus (quum namque stricto iure vi non datur, quæ quo modo potest vti necessitas est) de testium numero, quos testamentis adesse debeant, statuere non aliterum à prouidentia nobis visum est. Atque hoc quidem etiam sempiternæ memorię patris nostri in mentem venit verum quod statuit, non valde id exacte statum esse iudicatum est. Quum enim superiorum legulatorum alius septem, alius vero quinque adhibendos esse testes censuisset (scilicet quidem in ciuitatibus, quippe ubi propter hominum multitudinem, ut consentant, non est, testes de se uri non sunt: in agris vero & itineribus, quæ quæ quod magna illic plerunque hominum hinc dignorum raritas sit) quum hoc (inquam) ita de illis constitutum esset, pater noster exuperantem numerum despiciens simul in ciuitatibus, simul in agris & itineribus per quinque testes testamentis vigorem attribuit: idque ideo (mea quidem sententia) quod quanta non virtus inopia humanam vitā occupet, considerari. Attamen (id quod dictum est) non admodum exacta ratione placitum illud est. Dicit enim fortasse aliquis, æqualem numerum attribui non oportuisse, atque testimonium quod
P 4

In agris & itineribus adhibetur, acitiu contractandum fuisse. Nos igitur, quod ille neglexit non negligendum putantes, sancimus, vt in ciuitatibus, quinque testibus stabilitum testamentum approbetur, in itineribus vero & agris, aliiisque inhabitatis locis, trium testimonium confirmatio suscipiatur.

V T SVFFICIENS NVMERVS
Testum testamentum ratum faciat, tamen id neque illorum subscriptiones neque signacula habeat.

CONSTIT. XLII.

Idem Imperator videlicet Stryliano.

Quia in verbis residet obscuritas multum quod tractatur inuoluere videtur: quippe quae, tanquam expansa quaedam nubes, tum intelligendi vim animo auferat, tum a rebus administratione auertat. Hanc igitur obscuritatis caliginem ubi illis constitutionibus quae de testamentis agunt, neque mediocrem noxam rebus adferunt, circumsusum esse cognouimus: pulchrum fore rati sumus, si illas repurgemus, quomodoque testimonia confirmari, aut non oporteat, lege non ambigua, neque quae varie apprehendi non possit, definiremus. Qui ante nos de testamentis tractarunt, bifariam illa diuiserunt, & alia quidem scriptis, alia vero sine scriptis tradiderunt. Quin & modum quo utrunque testamentum (& scriptum nempe, & non scriptum) ratum fiat subiecerunt: vt scripta confirmatio in eo consistat, quod uiuente etiamnum testatore testimonium subscriptione ob signationeque omnibus numeris absolutum sit: nuncupatiui vero, sine non scripti, quod septem non indigni fide testes se audiuissent, quum ita testator lingua sua de rebus suis pronunciauerit, & consenserunt. Atque his hunc ad modum constituitis, annectunt, scriptum testamentum, nisi ad scripturam qua testatoris voluntas significatur, perfectionem simul omnia conueniant, & testimonium subscriptiones, nempe quae illis de sinceritate testimonio sint, & signacula, quae subscriptionibus fidem praebent: nisi haec simul omnia (inquam) priusquam is cuius id testamentum est, & vita excedat, concurrant, omnino id irritum esse, vt neque tanquam scriptum, neque tanquam nuncupatiuum valeat. Ex quo sane praecipuum placuit, quum non admodum caute (ne interim dicam male) conceptum sit, confusio atque ambiguitas rem testamentariam inuadit. Aliis enim videtur testamentum velut adulterina femina, prorsus abiiciendum: vt aliis quidem ex bonis utilitatem capere permittatur, defunctis vero ne minimum quidem utilitatis ex rebus suis accedat: si tamen defuncti utilitatem aliquam sentiunt. Sentiant autem quum ex ipsorum morte per beneficij erogationem nonnulli reuiscunt. Atque hi quidem (quomodo dixi) hunc in modum a rebus suarum utilitate hominum prorsus arcere volunt. Quibus vero benignior sententia animo residet, hi testamentum, quod sigillorum impressione perfectionem non accepit, si non vt scriptum censetur, certum tamen qualem non scriptum & nuncupatiuum accipit, talem vigorem tribuunt. Nos itaque perplexitatem hanc ad rebus humanis esse nocuum videntes in benigniorum iudicium sententiam pedibus imus, veterisque legis caliginem & ambiguitatem in simplicem atque apertam cognitionem conuertimus, ac sancimus, vt quod testamentum, respectu eorum quae scripto testimonio adesse debent imperfectum est: si tamen nuncupatiui testamenti testimonio non indigeat, vigore nuncupatiui testamenti firmum sit: sint testimonia sine signaculo, vt quod nihil ad faciendam fidem idoneum habeat, in irritum concidat. Quae enim

ratio est, imo quomodo non omnino absurdum nimirumque crassum est alios testes istiusmodi approbatione dignari, vt quae nulla sui parte scripto mandata sunt, confirmantur? alia vero, quae qui per scripturam declarata confirmantur, indigni sint, ita illos vilipendere? praesertim vero, qui hic aliquo etiam modo fides corroboratur. Quomodo insuper id detestandum inuerecundamque aequitatis prodicionem non continet? Quid si testimonium scripto tradi coepit, quae que constitutum est, dignorum fide testimonium a rebus insonuerit, deinde vero aut scribam moribus corripuerit, aut mors etiam ipsum sustulerit, & mox testator quoque effectus sit: (vt multa hominibus ex improposito contingunt) num propterea quos is moriens beneficio dignos censuit, illi eo priuati iniuriam sustinebunt? Et vero, quod indignissimum est non modo non cum vita id mali testatorem deserit, verum etiam mortuum interficitur, priuatumque (quantum quidem ad eorum qui testamentum irritum faciunt, sententiam atinet) misericordis Dei commiseratione, cuius participem illum fore, ex eo quod ipso defuncto alij beneficij subleuentur, spes est. Idcirco simulatae nostrae potestas hanc admouerit, euentem atque indubitatum formam sancit, vt si testes tantum dicant illius hominis proprium id esse testamentum, id non improbetur, sed firmum atque ratum sit, tamen non solum signacula, sed etiam cum illis testimonium subscriptiones desint.

V T PER SCRIBENDI IGNAROS
testamenta etiam confirmantur.)

CONSTIT. XLIII.

Idem Imperator videlicet Stryliano.

Non quod superiores, quia communis vitae negotiis diligentem cautionem atulerunt reprehendere velimus, legem proferimus: sed potius vt exacta ipsorum ratio in vltim recipiatur, operam damus, utque ipsae (quod illas exacto ipsorum praescripto respondere impossibile sit) ne, quoad eius fieri potest debito suo statu excident, sanctione cauimus. At quid est quod dico? Decretum est a veteribus de testamentis tradantibus, vt per septem testes, minimum autem per quinque, defunctorum status auctoritas accedat. Neque vero id simpliciter, sed ne ignari literarum testes essent, si quidem in ciuitatibus, ubi non ferè peritorum penuria est, testimonia facta sunt: sed si alii in locis in quibus literarum studia disciplinaeque non admodum vltimate sunt, illic testimonia non exactè habetur ratio: neque illi soli qui ad literarum studium educati sunt, quaerentur, sed ad standum & literarum rudibus adiutus esset. Quod itaque illis in locis in quibus hominum scribendi peritorum abundantia non est, lex fieri statuit, id consuetudo omnibus vbi que locis & ciuitatibus, quauquam magna doctorum hominum copia esset, ita facere volentibus concessit. Quod sane & Imperatoris nostrae Maieitati legum auctoritate dignandum esse placuit. Sancimus igitur, vt quocumque in loco & ciuitate, etiam ubi imperitis testimonia confirmantur dummodo mores testimonium fidem mereantur. Quin & numerum non solum ad quinque contrahimus, sed iis in locis in quibus raros fide dignos prodire constat, tres quoque admitti, ac testimonium illorum non reprobati volumus.

A QVIBVS OBSIGNARI
testamenta oporteat.

CONSTIT. XLIII.

Idem Imperator videlicet Stryliano.

Quum omnes alij hominum actus ac negotia, quae in literas referuntur, necessariò exquisitum testimonij subsidium requirant, tum maxime id faciunt, quae hominum natura sua ad interitum vergent, & discessu praecipue e carne imminente, literis exponunt, his in ipso de vita excessu rationes suas & voluntatem committentes. Quae enim inter viuos scripta sunt, quamquam obligata sunt, nihilominus tamen illorum vita ex verborum eius qui scripsit, consuetudine de quibus scriptum confectum est, examinationeprehenduntur. Quae vero a morientibus scripto constituuntur, ea se minus rectè habere si nullum certum testimonium suffragium adstet, impossibile dicere est. Verum enimvero & hic tractatus longè optime à legibus scriptus est dum saepe testamentorum testes ad iustissimum adigi nolens, illis census magistrum qui nunc generalis appellatur, sigillo parati firmitatem iubet. Et enim quod tanquam leuem promissumque ad iurandum aditum non praebet, insignitum sigillo ambiguis testimonium vigorem tribuendo: vt iuramenta reprimere iuramentum, fecit: ea sane res & prudentissimi consilij & praestantissima est. Atque hoc quidem obtinuit olim. Postmodum autem consuetudo admittit, vt supra testes eius qui ad quaestoris dignitatem peruenissent, sigillum testimonio testimonium ferret. Et quidem illa etiam confirmatio moribus nostris optima visa est. Quos & nos sequentes, quo illa validior sit, iubemus, vt sigillo magistrum census (quod nunc ad illum neque legum cura neque administratio pertinet) nihil prorsus in ob signatione testimoniorum iuris nec commercij sit (quemadmodum neque nunc id illa ob signat) sed pro illo quaestoris sigillum ob signet. Neque vero hoc solum testamentum ob signet: verum etiam magnificentissimi nostri magistrum & patricij, praefecti vrbis etiam, alique qui iudicij praesunt, si illis suis illa fidei commendat. Verum hi in vrbis in aliis autem locis & ciuitatibus praefecti & in quaque prouincia praesides hoc sciunt & faciunt.

V T SENTENTIAM IV DICES
in literas referant, utque manu ob signent.

CONSTIT. XLV.

Idem Imperator videlicet Stryliano.

Quum vt res iudicatae firmæ maneat, & nequa suspicio atque controuersia sententias infectur, curam gerimus, hoc se nobis constituendum obtulit, vt quibuscumque diiudicare ac dirimere lites ob signet, de quibus rebus iudicium pronunciatum essent, de iis sententiam de scripto ferrent, eaque manibus suis ob signarent: vt ne, si temerè iudicatum esse postmodum deprehendatur, negare illi suam sententiam possint: neque alij cuiquam supposititia adulterinaque sententiae scriptura effusa, illam in iudicium aliquem referre liceat. Quicunque igitur, iudicium dignitate honoratus est de hinc ita facio: ac quibus de rebus iudicauit, decretum scriptum suaeque manu ob signatum edito.

ABROGATIO QVARVNDAM DE
curiis & decurionibus latarum legum.

CONSTIT. XLVI.

Idem Imperator videlicet Stryliano.

Quemadmodum vt quocumque alia res in communis vitae usum assumantur, ipsarum commoditas facit, & quae utilitatem aliquam adferunt, magni facimus: quae vero ad nihil conducunt, contemnimus: sic omnino & ad legum capium compositionem nos accommodari oportebit, vt quaru vltis aliquis sit, qui bono quopiam reipublicam bect, haec ae-

cessatio & ferantur & honorentur: quarum vero usurpatio aut nullius momenti aut mala sit, harum non modo non ratio habeatur, sed etiam de legum corpore exemptae reiiciantur. Haec idcirco dicimus, quod inter veteres de decurionibus & curiis latae leges, quae iam graui intolerabiliaque decurionibus quaequam munera iniunxerint: curiis autem privilegium, vt quosdam magistratus constituerent, suaeque auctoritate ciuitates gubernarent, praebuerint. Quae nunc eo quod res ciuiles in alium statum transformatae sint, omniaque ab vna Imperatoris Maiestatis solitudine atque administratione pendant, tanquam in cassum circa legale solum oberent, nostro decreto illinc submouentur.

ABROGATIO LEGIS QVAE SE-
natui praetores, decurionibus vero praefectos constituere concedebat.

CONSTIT. XLVII.

Idem Imperator videlicet Stryliano.

Quod alius olim reip. status esset, eorum ortu similiter alius erat. Quum enim cuncta ita principis deliberationem non caderent, sed nonnulla essent de quibus dispicere & iubere senatus officium esset, ea ab illo etiam proferebantur. Praetores itaque tres numero in vrbis rebus administrandis ab eo praeficiebantur, illique actus sanctione legis procedebat. Neque vero id in vrbis solum, sed in aliis etiam ciuitatibus à decurionibus, vt vocabantur, praefecti quidam (non tamen quales hodie nulliis praefectura nouit, sed excellentiores quidam, quique aliam curam demandatam haberent) praeficiebantur. Quum igitur aliter se tunc res haberent, communis vius illam legem requirebat. Nunc autem quum omnia à Principali cura pendeant, Deoque opitulante ipsius prouidentia discutiantur & diiudicentur: ac vero illa lex nullum de se vltim praebet, cum aliis quae rep. curae sunt, hinc etiam efficiendam esse statuimus. Quemadmodum enim legibus nonnulli enatis nascendi causam rerum vltis praestat: sic quando lex rerum utilitati non subseruit, eam abolendam esse sequitur.

NE MVLIERES IN CONTRA
sibus testimonium praebent.

CONSTIT. XLVIII.

Idem Imperator videlicet Stryliano.

Haec scio quomodo, re non exactiore indicio diuisa, mulieribus ad dicendum testimonium procedendi facultatem dederint veteres. Illud saltem vulgo notum, volutandem animo fuerat, crebrum nempe in vironum oculos occursum mulieri de honestamento esse pudicam vero & honestam eiusdem rei fugans efficiere. Qua ratione igitur illas ad testimonium assuui permiserint, vnde sit perceptum, vt in magnis hominum turbis conuerterent: irreuerentibus quaequam mulierum sermo ferat, lingua vrantur: hoc, quemadmodum dixi, nihil dubitare subiit. Quorsum enim hisce visum est, vt in negotia publica mulierum prodire testimonium, quibus iuxta atque viris testare permiserunt, quemadmodum Scythicas mulieres cum maritis ad bella coarmari odimus? Et sane quomodo, praeter absurditatem ingentem, hoc nature etià finit, quibus virilis muliebrisque sexus determinati sunt, in confusione, tum enationem non continet? Quomodo item mulieribus (quae etiam domi obseruanter, nequaquam autem dissolutae atque indulgenter conueniri oportet) debitam non produnt & verecundiam & honestatem? Si quidem ad screandum testimonium pro-

greffio quum eo quod multorum illic hominum commiserentur conuentibus, negotiisque impli-

NE SERVI AD DICENDVM TESTIMONIUM ADMITTANTUR.

CONSTIT. XLIX.

Idem Imperator eidem Styliano.

Testimonium quum magni momenti, necessariaeque ad tuenda communi vite negotia res sit,

VI DONATIONES QVAE IN LIT-ERAS RELATAE NON SUNT, AD QUINGENTOS AUREOS VALEANT.

CONSTIT. - L.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quandoquidem multi alias gratias relaturi, alias benigno duntaxat proposito moti, dona in non-

est, ut si donatio que quingentos aureos excedit, in literas relata sit, rata permaneat quae vero scri-

DE INVENTO THESAURO, CVIUS ESSE DEBEAT. CONSTIT. LI.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quum sane acque salutare esset, si diuini fauoris misericordiam morem gereremus legibus, mini-

VI TAM VETERVM PRINCIPVM QUAM RECENIORVM NUMISMATA,

modo iusti ponderis probaque materiae sint, valeant.

CONSTIT. LIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Sicuti materia est, reneque publica pecuniarum vis stabili, recte profecto veteres des-

VI CVI QVE TAM INTRA CIVITATES, QUAM EXTRA, MORTUOS SEPELIRE liceat.

CONSTIT. LIIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Ma quidem sententia, leges civiles non ea modo quo communi subditorum vite prof-

peratam sepultura non accelerabitur, multis diebus insepulta, non miserabile simul & horren-

VI DOMINICIS DIEBVS OMNES ab operibus vacent. CONSTIT. LIIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Præstantissimum illorum est studium se edendis quæ communi vite vilia sunt perceptis

VI IVDAEI SECUNDVM CHRISTIANI RITUS VIANT. CONSTIT. LV.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quia olim sceptris potiti sunt, de Hebræorum gente (quæ quondam quoad diuino patronio foueretur, inclinata fuit, nunc autem ob contumaciam in Christum & Deum nostrum, in calamitatibus celebris est) diuersas promulgauit leges, qui quæ de ipsorum vitæ statu tractat, in eas iubent, ut sacras ipsi scripturas legat, & ne à suis ritibus arceantur, quin etiam, ut liberos supra sanguinis cognationem circumsionis etiam cognatione suo instituto accommodent. Atque hæc quidem, qui olim (vt dixi) imperiū obtinuerunt, Verum sacratissimus Princeps, ille ex cuius semine nos nati sumus, vt qui matore quàm ceteri salutis ipsorum desiderio teneretur, hos in sola superiorum legum obseruatione relinquere (quod ante illum alij fecerant) non contentus: sed partim sacrorum oraculorum explicatione, partim eorundem admonitionibus ad salutarem Christianorum cultum traducens, viuifica baptisimi aqua initiauit. Atque quod ipsos in nouum secundum Christum hominem transformari debere persuasit, vt veterem deponerent plene effecit, & quæcunque vetulatem sapere, circumsionem, sabbatum, & si quid aliud est, cum illo simul exiit. Atqui cum tanto cum effectu à Iudæa Peruicacia ipsos deduxisset, non etiam prioribus legibus, quæ Iudaico ritu viuere permittebant, silentium & vacationem, alterius legis decreto imposuit. Quod igitur pater noster prætermissit, id nos adimplendum putantes omni antiquiori, quæ de Hebræis statuit, legi sicut in iungimus: & ne illi aliter quàm pura salutarisq. Christianorum fides vult, viuere audeant, iubemus. Quod si quis à Christianorum ritibus defensione facta, ad Iudaicorum mores & placita reuerit deprehendatur, hic secundum leges de apostatis latas pœnas luat.

DE ORIS MARITIMIS.

CONST. LVI.

Idem Imperator eisdem Stylis.

Hæc etiam lex quæ maritimos prædiorum ius tollit, eorum vnde apud oras mare conspicitur: quæque insuper illorum dominium, si illic piscari volentes prohibeat, iniuriarum actioni subiicit: nobis non æqua statuere visa est. Quicquid enim non iniquo titulo in cuiuspiam dominium deuenit, siue parentum hereditas laborum neque emolumentum, siue alio quocunque non illegitimo modo patatum sit quæ causa est, quamobrem id non ab eo qui in dominio habet, administratur, & illi non longe potius quàm alteri cupiam utilitatem præbeat? Non est igitur legis, quæ quidem æquitatem spectet, vt alios ad utilitatem rei, in quam nihil iuris habent, introducat: illos vero qui aut solum precium, aut cognationis ius, aut denique alium aliquem possidendæ rei non illegitimum titulum laudant illa priuere. Iam vero quid, quum ab illo tanquam loci illius domino, annum tributum exigatur, expellere in id illum, qui præter ipsius voluntatem loci commodi vt velit, non possit: sed si hoc faciat, iniuriarum actionibus tentetur: quomodo id, præterquam quod iniquum est, non omnibus modis absurdum est etiam? Quid si prædij dominus piscatoris artis non ignarus sit, nun ipsi otioso dormiendum erit, alijque orarum emolumenta venari permittere debent, si ocium non amplectetur, in aliorum oris errabundus piscabitur, in suis autem id ipsi non licebit? At quare ita fieri debeat, nullam equidem rationem video. Sancimus itaque, vt quisq. oras suas incensibile iure possideat, illorūque dominus sit: & si qui sine ipsius permisso illorum emolumento frui velint, nos repellere possit. Nāquemadmodū terrenis locis iuris est, vt quicunq. domus dominus sit, is præ-

ter illius vium, vestibulum quoque atque atria possideat: vt ita etiam maritimis obtineat, rationi esse consentaneum putamus. Et sicut terrenis locis præter voluntatem domini ex alieno fructus percipere nemini conceditur: sed si quis fructus ex alieno colligit, eos vel benignitate domini percipias, vel pro loci usu vestigal soluar necesse est: sic etiam maritimis obseruari præcipimus.

QUANTIUM IN PISCATIBVS REMORÆ PISCATORIS INTER SE DISTINDE DEBEANT.

CONST. LVII.

Idem Imperator eisdem Stylis.

Quandoquidem quum plurimæ leges de piscatione statuunt, illud quod in Iudæa nominandum putant, adhuc lege definitum non est (quippe quod, vt videtur, quo tempore leges illæ promulgabantur, nondum in institutum innovasset) hoc quoque legis constitutionem auferre volumus. Quam itaque iuris rationem in hoc piscationis instituto pro legitimo decreto obtinere consuetudini visum est (vt nempe insectationis modus ad tresdecies sexaginta: quinque passus protendatur) hoc nos, quod extra conuenientem modum non ferat, legis dignitate honorantes, dehinc legem esse sancimus. Nam tamen si extra hoc priuilegium, vt remoræ piscatoris ad hanc rationem disponantur, prætermissi sui hominibus bonum videatur: quo tamen id firmius sit, eandemque in æternum obseruetur, lex esto, remoræque illæ trescentorum sexaginta: quinque passuum intervallo à consuetudine approbato, inter sese distanto: idque ita, vt vræque parte hic intervallo modus defumatur: vt vnde delictum centum octoginta duo, & semis, ab vnus partis finibus exprorigantur, residuum vero ad vicinum vsque pertingat. Atque hæc quidem de constitutendis introducendisq. post hanc legem remoratoriis dicimus. Quæ vero hoc decretum præuenient, tamen si præteritū hoc intervallo non distent, ex eius præscripto tamen nihil nouabitur: permanentesque illa, vt initio constituta sunt.

NE EX SANGVINE CIBVS CONCIPIANTUR.

CONST. LVIII.

Idem Imperator eisdem Stylis.

Simul olim legislatori Mose sanguine vescendum non esse mandauit Deus, simul ab istiusmodi cibo abstineri debere à præconibus gratæ est constitutum. Et quanquam tum veteris tum nouæ gratæ tempore illa res vilius habita sit, & nefaria: eo tamen contumacis, imo vecordis homines processerunt, vt neutri legi aures præterent morigeram. At contra, alij lucris, alij gulæ causa, summa cum impudentia mandatum contemnunt, in escamque qua vesci vctitum est, sanguinem conuertunt. Perlatum enim ad aures nostras est, quod intestinis tanquam tunicis illum infarctum, velut consuetum aliquem cibum venari præbeant. Quod tolerari non debere, Imperatoria nostra maiestas rata, neque tam impio soli gulæ inhiñium hominum seuerio, nunc præcepta diuina, nunc reipublicæ nostræ honestatem dedecore affici sustinent, iubet, nequis id scelus, neque ad suum vium, neque vt emptores detestando cibo contaminentur, vilo modo exercere audeat. Ac sciat, quicunq. dehinc diuinum mandatum contempnerit, sanguinemque in cibum conuertere (siue vendat, siue emat) deprehenus fuerit, se bonorum publicationi subiiciendum, & vbi acerbum in modum flagris exusus, ac tunc tenus fæde totus erit, perpetuoque patris exilio multandum esse.

Quo quidem in iudicio, neque civitatum magistratus extra criminationem dimittere eos censemus: sed vt ipsi (neque enim illi conuenienti alacritate magistratum gestissent, id scelus commissum esset) quod negligenter sociordereque subditis præseruimus, decem librarum auri multam sustineant.

ABROGATIO LEGIS QUÆ HOMINEM LIBERUM SE VENDERE PERMITTIT.

CONST. LIX.

Idem Imperator eisdem Stylis.

Quæ lex hominem liberum, qui tam ignami atque abiecti animi est, vt libertatis dignitatem dedecore afficiens, quo execrabile pro seruitute persequendi pretij lucrum participet, suam seruitutem mercetur non castigat, neque scelus illud corrigat: profecto & illa eorum vna est quæ rectum reipublicæ nostræ statum dedecet, ac approbatione indignæ sunt, neque auctoritatem & efficaciam accipere debent. Illam itaque de eo qui res suas ita gubernas latam legem, quæ mentiam firmam esse permittit, neque euerfa indigna illa mercatura, hos qui per insipientiam talia faciunt, competentibus pœnis subiicit, neque legis propolium scimus seruare, neque quæ conuenienti legibus reverentia potius dignam putamus. Si enim quod pater filius est, idem leges civibus esse oportet, vt in hoc vnum quod illis conducatur ac salutare sit colliment: quomodo hanc legem quæ tantum incommodum atque damnum incumbere iis qui per dementiā in id se coniecerunt, sinit legibus annumerari æquum est? Hanc itaque nos legibus exceptam in exilium mittentes, sancimus, vt si quis ita demens sit, vt libertatem seruitute commutans seipsum vendat, ne is contractus validus sit, sed euertatur, & simul ipse libertatis suæ proditor, simul is qui cum ipso id facinus designauit, verberibus castigetur, nihilque minus vclanx mancipio libertas in pristino suo statu seruetur.

QUA POENA CASTRATORES AFFICI DEBEANT.

CONST. LX.

Idem Imperator eisdem Stylis.

Vtrius ad procreandum à Deo naturæ indite excoho non minore cum audacia identidem committitur, quam si apud Deum nulli pœnæ obnoxia esset, quum tamen vel maxime sit: & quanquam veteribus legislatoribus cura fuerit, vt id malum vtrique lege excideretur, quod reipublica ab istiusmodi inuento manda et: tunc scio tamen, quum sicut alij, huic certe præscripto obtemperari, atque à naturæ mutilatione abstineri æquum sit, quamobrem non ita faciant homines: sed tanquam utilitatem mandam, istiusmodi aduersus generandi vim insidias reputantes, membra quæ homini nascendi causam suppeditant, lancinent, & creaturam aliam quam qualis conditoris sapientia placuerit, in mundum introducere contendant. Hoc igitur quum inultum relinquendum non putemus, lege in id pœnam constituentibus, quibus adeo diuinam creaturam deformare religio non est, eorum audaciam, auxiliante Deo, reprimere conatur. Ac superiorum quidem legislatorum decretum eos qui id audient ad eandem mutilationem quam alijs intulerint adigit, quodque ipsi in alijs videre desiderarint, id vt iidem in se videant conficit: idque me iudice, non ita præter æquitatem: quanquam non valde decore. Non enim quia ille creaturam Dei quasi refringere ausus est, continuo vindicem et impiari, & pœnitentiam æquum est. Ve-

rum tamen quantum ad inuentum attinet, non valde (quemadmodum dixi) id alienum est. Ad hoc autem alio etiam modo, qui impium hoc factum auderent punire. Bona nauque publicabat, perpetuoque ipsos exilio adijicabat: & qui iniuriam sustinisset, si seruus esset, libertate honorabat. Atque superiorum quidem decretum istiusmodi erat. Nos vero de re illa sententiam pronuntiantes, naturæ insidiatores simili mutilatione vicissim mutari prohibemus: alijs autem isti crimini constitutis pœnis, (tamen hic etiam ad elementarem sententiam respiciamus) subiicere ipsos non displicet. Sancimus itaque, vt qui detestandæ huius artis artificem ad castrandum aduocarit, si in albo imperatorij famulatus sit, primum albo eximatur: ac deinde de æuri libris in sicuti defecit multatus, in decennium relegatur. Malæ vero istius artis artifex, & ipse primum flagris curæque tenuis tonsione deformetur: & deinde bonis priuatus, eodem temporis spatio patria exulet. Qui autem iniuriam sustinuit, si seruilis conditionis sit, reliquo vitæ suæ curriculo ab illa liber erit: sin liber, tanquam ipse, quod iniuriam admisit, eius sibi author sit, quod passus est, suo consensu acceptum feret. Ceterum si qui excoho sustinuit, ea illi (vt lex sit) remedium attulerit, nihil neque nobis neque legi aduersari videtur. Id enim naturam non mutilare, sed illi succurrere est.

TRIBUTORVM EXACTORES, SI PLUS QUAM DEBEANT EXGERINT, QUAE PœNA AFFICIENDI SINT.

CONST. LXI.

Idem Imperator eisdem Stylis.

Si rectam æquitatis sentiam mortales ingressi vellent, tunc quam magnā hinc communi vitæ beatitudine, tum salus accederet. Non enim austeritatem præ se ferre legislatoribus opus esset, neque vltices leges in periculum difficultates aliquos conicerent. Nunc vero quanquam & comoda & salutaris æquitatis via sit, plerique tamen illam ingredi nolunt: sed tanquam laboriosa atque aspera sit, miseriaque viatoribus adferat, declinant. Sunt enim, iunt inquam, quibus pessima quæque placent, quique ab æquitatis itinere deflectentes ad iniquitatis viam delictis spini strati (qua viatores in perditionis precipitia aguntur) acri audoque animo se conferunt. Quorum etiam, temerarium impetum veteres castigandum esse putantes, illum legestā quam freno, inhibere instituerunt. Sed quomodo illi iniquitate proffigant, atque e diuerso æquitatem constitutere studuerint? Et quis (quæ so) quæ nostra Maiestas suscipit, non approbet? Quod vero in nonnullis non pro delicti merito pœnam statuere, istiusmodi decretū amplecti recusamus. Quando etenim pro commissi ratione reus iudicium obuicit, æquum reuera decretum est: quæque illis irrogatur pœna, iusta. At quando delictum grauius quam oporteat punitur, non id iustitiæ, sed potius iniustitiæ esse censendum est. Quocirca sane, quum superiores legem promulgauerint, quæ illis qui colligendis publicis tributis præfati sunt, duxerunt, promiscuum vulgus appellare consuevit, si supra legitimum modum tributa extendere audeant, grauissimam pœnam infligit (morte enim id delictum perscquitur) & vero non omnino merito tanta pœna illos subici nos exitimemus, admissionem illi denegamus: contraque statuimus, vt si quis in id crimen incidisse deprehendatur, semel quo tantum id ausus sit, quod amplius exegerit, eius duplum dependat: si id facere pergat, in quadruplum, quod amplius captum est, ad iniuriam affectum redeat, illæque cum ignominia à credito sibi officio decedat. Ac si sane passus

delicti huius hęc pœna, neque pecuniariz fraudis reus de vita periclitetur.

DE PœNA EIVS QVI REM aliquam publicam vendiderit. CONSTIT. LXII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Publicarum iniuriarum reos castigari, & huiusmodi pœnis quæ in illas promissæ, ad temperantiam adigentes, quam maxime iniurias succedant, subiciendum est. At non idcirco amplius quam par est puniri, neque ius ut sine suis excedat, specieque iusta vindictæ cum iniustitia velut conspiciat, cogi conveniit. Si enim pro delicti modo qui deliquit puniatur, iusta eam iuris ultio sit: ut si quæ pro eo pœna maior infirgatur, iuris propositum servari non exillimo. Expropter nostra maiestas, posteaquam in iis quæ à superioribus constituta sunt, ubi eos qui publicæ rei aliquid dicendere ausi sunt, pœnis subijciunt, non iustam sententiam proferri didicisti: ut eius criminis persecutio non amplius hanc vim habeat decernit. Quomodo enim iustum est, ut cuiquam, quia quidam quod detrimentum sisco auferat vendidit, incurabile damnum, vitæ nempe privatio, obueniat? Nequaquam itaque delictum illud morte puniri dignum est, neque nos hoc iudicio deprehensos ferri sinimus. Quicumque autem publicam rem dicendere deprehensus fuerit, ubi quadruplum reddiderit, satis pœnarum sustinuisse putatur.

DE PœNA ILLORVM QVI res vetitas ad hostes transfuerunt. CONSTIT. LXIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quin & hoc crimen, quum ex eadē fonte manet, eidemque pœnæ à superioribus subiectum: infamabili nos castigacioni (quippe quæ mortis pœnam continet) eximentes, minore, quemadmodum & prædicta, dignamur pœna. A veteribus enim statutum est, ne ad hostes transportetur, quibus illi iustis firmiorique reidi possint: ac sanctorum decretum contemptores de medio tollerent. Nos vero isti quoque crimini mitiorem pœnam (licet acerbam requiratur) assignantes, talia constitimus: ut si navis dominus sit, qui res vetitas ad hostes transtulerit, consiliūque suum cum nautis non communicarit, is solus pœnam subeat, & supra vniuersum nauis onus, nisi ipsum inopia valde premat, reliquorum bonorum trientem etiā sisco dependat. Si vero soli nauæ (ut multa illis malitiosum suam animam celantibus contingunt) id facinus ausi sint, ille quidem prorsus liber esto. hi vero pœnam non effugiunt: ac primum quidem flagris cadunt, ceteraque tenus tendunt: deinde vero, si diuites sint, cori quæ exportarunt quadruplo multantur: si inopes & pauperes, supra verbera ignominiosamque tonsionem, quod alios in seruitutem tradiderint, libertatem amittunt. Nam qui, quantum in se est, non modo quam plurimos in seruitutem ducunt, sed etiam communis vitæ acerbicatem adferunt, tamen ad feruilem vitæ conditionem adiguntur, mediocris tamen hæc atque mitis pœna est. Atque hæc quidem, quando communi consensu paratum non est facimus. Si vero communi consilio & malitia res gesta fuerit, simul ut eam perpetrarit, ita etiam ut iūque ad præstitutum à nobis modum castigandis, simul pœnas sustineant.

DE PœNA EORVM QVI NAVI-

fragium supprefferint. CONSTIT. LXIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Illud etiam atque etiam admittor, quomodo qui naufragio cecitas res occulcat, tantum delinquere videatur, ut id mortem ipsi inferre debeat. Quod autem qui illos res suis defraudat, quibus aiquis misericordia motus, vel de suo sumptus suppeditet, quemque in corde dolore circumferunt lenias (quum præsertim graues cruciatus in bonorum amissione sustineri consentaneum sit) ille non mediocriter flagitium audeat, id vero luce clarius est. Atqui quod hos, quos vecors cupiditas huc impunit, vita priuari oporteat, hoc profecto intellectu assequi nequeo. Nam quid tantum delictum est, ut cum anima conteri possit, quæ priuari debere illi condemnatur? Pœnimus quidem certe est & sacrilegus, qui se istiusmodi luro mancipat: ac sane ille (id quod ab aliquibus sit) mortuus spoliatur. Veruntamen id facinus istiusmodi non meretur pœnam. Pro re enim materiali & fluxa materiz experientiaque immortalis, animam nempe, capere haud est æquum. Nam si per sepe neque in rebus materialibus multa illatum dampnum longe superat, quo reddere velut circumitus aliquem iniquitas excelsa non conficiat: quomobrem tam inæqualis pœna illos qui naufragorum res occulant, percellat, ut excelsus, quem vitio ad facinus refert, exprimi verbis nequeat? Subemus igitur, ut de hoc non amplius ita vindicetur, sed pro re detenta, qui occulcat, quadruplum dependat, eaque pœna id delictum defungatur.

DE INCANTATORVM PœNA. CONSTIT. LXV.

Idem Imperator eidem Styliano.

Qui propter temulentorum incompositum malignumque animum reprobandum esse vitium, cuiusque oblectamentum auersandum dicit: ne ille propter peruersum usum, rem per se non peruersam suggillat. Ego vero pronulgatam à veteribus legislatoribus legem considerans, eam quæ modo incantamentum malum esse rata, id puniri, modo vero admittit & approbat, quæquæquæ id ex vitium proposito malum non fiat, sed sua natura vitiositate, tanquam serquillinia graueolentia scauriat: non tamen illos legislatores reprehendendos dixerim, sed nequis legem (quod merito fiat) vituperet, eam ex legum quasi fundo tollendam puto. Vult autem puniri incantaciones, eo quod modestia animi sublata, stimulis furorisque amatorio rationem ad insaniam adigant: ac approbat rursus illas, tanquam segetes & fructus curent, a liaque bona (ut quidem videtur) suppedient. Atque ita quod tanquam insidiosum puniisset, idem rursus tanquam beneficium honorat. Atqui nos istiusmodi incantaciones perniciosas esse persuasum habemus: & ut boni quicumque inde manare credamus, induci non possumus. Ac sane etiam si boni quippiam producere illas appareat (quomodo quidem approbant ipas legi videtur) non id bonum esse, sed illecebram atque nassam, quæ illectos in malorum omnium extremum, ubi à summo bono excidant, absorbeat, compertum habemus. Notum enim nobis est, illas, ut qui se ipsis dedunt, præ Creatore & Domino infantis dirisque demoniis adherant, efflicere: & qui illas allestantur, hos per externarum rerum lætam quandam speciem vulnera in animam excipere. Quale quiddam inter pugnantium meticulosos si equenter accidit: qui dum ictus in manus excipere nolunt, illis vel caput vel ventrem exponunt. Sane vero si quis aliquo modo incantamentis vsus esse deprehensus fuerit, siue id relictum-

der conferuandæ valeantur, siue auertende de rebus frugiferis calamitatis causa fecerit, is a peccatarum pœnam subiens, supremam supplicii iustitiam.

DE PLAGIO. CONSTIT. LXVI.

Idem Imperator eidem Styliano.

Vt iustitiæ libram non plus æquo ad misericordiam inclinat: ita neque nimia aulteritate delinquentibus grauiorem quam peccatum requirit pœnam imponi: honestum est. Illud enim (intemptiuus commiseratio nempe) in illis quibus decorum excedere religio non est, contemptum, & ad audenda mala termentiorum promptum iudicium gignat: & grauiore quam pro promerito delictum pœna ferire, id vero non iustitiæ ultio: sed (sub specie iustitiæ) tem inuistam aggredi est. Nam non pro delicti modo delinquentem punire, iniuria afflicere, nequaquam vero iustitiam exercere est. At quem in finem hoc dictum est? Quod lex quo nescio modo (est enim hoc constitutum) cum qui alienum seruum abduxit, morte puniat. In quo illa pœnam ad delictum haud dubie non expendit. Quum enim quod recuperari nequeat, amissum nihil sit, mortis pœnam illi qui cepit inferri, irreperabileque ita damno subit, non est æquum. Idcirco itaque ad iis qui digni morte non commiserunt, tam acerbis pœnas exigi, ubi iniqui esse animaduertimus, quam legem contempserit, ut que vitia plagiarium non prius, sed alio modo puniam eandem nos etiam legalibus constitutis onibus efficiet, quod consuetudini placuit, lege confirmamus: ac iubemus, ut si quis alienum seruum abduxit, deprehensus sit, is eundem eandemque pretium, tam etiam quicquid ex inuoluntate eius ipsi accessit, reddere, & quantum dominus non amisso seruo eius nomine percipere potuerit, tantumdem dependere cogatur: atque vitia hæc delinquentibus pœna non aggrauetur. Si quidem ita illi, qui seruum amisit, satisficient damnum refarcitur, furisque satis magna pœna irrogatur: quippe quum ille seruum cum accessione recipiat, & quam vilitatem ex seruo admittit pro se ferit, illa non inuitatur: hic vero in duplum seruum surreptum redarre debeat, nihilque ex ipsius seruitute lucratur.

DE IIS QVI AD HOSTES transeunt, sique sponte reuertuntur. CONSTIT. LXVII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Simul nimia austeritas & severitas, simul immoderata leuitas & clementia, ex æquo vitæque quod vitæ est interuertunt. Etenim & qui supra modum præfatus est, & qui lenitatem grauitate miscere nequit, utique siue alicui vni siue familiaris siue ciuitatis præsit, quibus præfectus est, cum illorum detrimentum res administrat. Oportet enim, ut qui rectè præfaturus est, quemadmodum temperata salubriusque loca æquabiliter mixtas habent aëris qualitates: ita & ipse affectionum commistions ad rerum administrandarum utilitatem, attemperata, se moderatum prebeat, & neque morositate grauis atque inolexabilis sit, neque indecora lenitate despiciabilis, & ad gubernandum ineptus fiat. Quod autem de aëre dicimus, hoc certe & in legibus seruari omnino conuenit. Nam oportet leges, quum reuera respublice principes sint, quum dixi contemperatam conseruare, neque ad frueritatem lenitate supra modum respiciere: si quidem, qui ipsarum reditionem aegroscent, incolumitas futuri erunt, utque hæc qui-

em respectu præfatus illius legis, quæ aduersus eos qui ad hostes transfugerent, lata est, a nobis dicatur. Vult autem illa, ut transfuga, siquarum do penitudine ductus, redeundo ad suos commilitum delictum obliterare velit, bellis deuorandus obiciatur, aut in furcam tollatur. Quod si autem mihi respublice magnopere nocumēto esse, magnumque rationum ad salutem, iter monstrantium contrarietatem gignere videtur. Necessitatem enim transfugis inducit, ne vaquam recorderentur suorum, neque reuertendi in patriam concipiant desiderium. Nullus est enim omnium, qui quum isti iustis pœna excipiendum sciat, inter hostes viuere, quam tam acerbam in patria mortem subire, non malit. Quæ propter rigidam hanc severitatem, ut ne iniquitatem dicam (nam etiam qui deliquit, deinde que sponte ad me iudicium non est, iniquum) ex iustis legibus profugamus, ac iustitiam, ut si quis transfuga in patriam reuertatur, quem semel duntaxat transfugerit, etiam confectur: si iterum id fecerit, in triennale seruitutem diuidatur: si vero tertium transfugerit, reuersus in perpetuum ac æternam seruitutem addicatur. Tam incerti enim consilii homo, tamque incostans, qui libertate fruatur indignus est. Ceterum si transfuga non ultio redierit, sed ab aliis comprehensus in patriam retractus sit, morte tum illum, tanquam hostem puniri, neque iniustum neque crudele fuerit: præsertim vero, si ante ciuili sanguine manus contaminauerit.

Vt monachi et clerici tutores esse possint. CONSTIT. LXVIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Veteribus quidem legislatoribus (quum, ut simile veri est, vniuersis & simplex tunc temporis tutela esset, ique soli qui pupillorum tuitorem susciperent, tutorem nomine conferrentur) edita esse visum est, ne monachi aut quocumque sacerdos d. unctos habet, tutorem officio fungatur. Et certe quidem id rectè edixere. Intellexerunt enim, qui diuino ministerio consecrati sunt, hos ab externarum rerum occupationibus & molestiis liberos esse oportere. Quantum autem aliorum alioque regendorum puerorum cura hominum animos dilataat, utque Deum debite colere non possint, impedit, nemo ignorat. Quum itaque non ex gna difficultate isti rei insit, ac præcipue propter temporis diuinitatem (tota enim pleiunque vita tutores laboriosis iis curis irretiti tenentur) rectè (quomodo dixi) istud illi decretum promulgauerunt. Verum quoniam posteriores illi contaxat qui tutelam administrarent, tutorem appellacionem non seruauerunt: sed hoc etiam quibus testatores; bona illorum exitimacione moti, testamentarias de rebus suis præscriptionses committunt, ac post mortem earum executionem concredunt, tutores vocare ceperunt: ac vero inde dubitatio exitit, an monachi, quique sacrum ordinem subierunt, quod dictum decretum id non admittere videatur, hanc demandatam curam suscipere possint: nos discrimine adhibito sancimus, ut ab illa tutela ad quam vetera tempora respicientia, promulgandi decreti, quod dictis personis ad illam aditum præcluderet, occasionem præbere, penitus illi arceantur: natam autem postmodum tutelæ speciem subire ipsis licitum sit. Huius namque muneris non ita graues curæ sunt, ut a diuino ministerio aliquem abstrahant, sibi que totum astringant. Tum alioqui quanto in illis quæ profanis rebus impure inhærent, ac in terrenis sordibus volutantur, cautiùs diuini ique viuunt; tanto melius cautiusque de quaerendum

prescripta expedienda esse spes est.

CAECOS SECRETO TESTAMENTUM FACERE POSSE. CONSTIT. LXXIX.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quandoquidem de eo, quomodo caecos testari oporteat, dubitatur, eaque dubitatio ex lo...

DE GRASSATIONIBUS, CONSTIT. LXX.

Idem Imperator eidem Styliano.

Vos communio in vnam aliquam eandemque conditionem coniungit, inter hos communis etiam animus esse vbiq; videat.

vti omnes, quotcumque fuerint, eodem supplicio afficiantur: tamen si parem operam rei perpetranda...

DE IIS QUI IN LOCIS ARABILIBUS AUT VICIS ADIFICATIUM SUNT. CONSTIT. LXXXI.

Idem Imperator eidem Styliano.

Præstantissimum illud equissimumque patris nostri sempiternæ gloriæ Principis placitum...

VT PACTA ETIAM NON CONSTITUTA PENNA VALEANT. CONSTIT. LXXII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Legali decreto, quod nudum pactum non actionem, sed solum exceptionem parere tradit, nonnullos illud re videmus.

VT NEMO CVM MULIERIBVS IN ECCLESIAVM COENACVLIS HABITET. CONSTIT. LXXXIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quæ res etiam antequam hoc prohibita esset, detestabiliter committebantur, ac veroprob...

promiscuum vulgus ἀδελφούμηνά vocare solet; quidam cum mulieribus habitant) eam neglectam habere...

NE ANTE LEGITIMVM MATRIMONIUM TEMPUS FUTURIS CONIUGIBUS BENEDICATUR. CONSTITVTIO LXXIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quoniam in iis quæ à sacra magnæque sexta synodo de nuptiis in duodecesimo canone præcipiuntur...

VT QUI VIGINTI ANNORVM EST, HYPODIACONVS CREARI POSSIT. CONSTITVTIO LXXV.

Idem Imperator Stephanus sanctiss. Constantin. Archiepiscopo & Patriarchæ adiutus.

Si sacrorum decretorum sanctio ad res civiles stransens, in illis sæpe plus autoritatis quam ipse...

DE POENA FALSVM TESTIMONIUM DICENTIVM SACERDOTVM. CONSTITVT. LXXVI.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quæ præconibus Dei (sacro sanctis Apostoli nepe) factæ sanctiones adscribuntur, sacerdotes falso iurasse deprehensos, sacra dignitate priuant.

DE FALSARIOVM POENA. CONSTITVT. LXXVII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Cum in plerisque aliis, tum præcipue in legum tractatibus reprehendenda obscuritas est. Nam scubi alibi, illic certe distorto intricatoque...

NE AMPLIVS SENATVS CONSULTA FIANT. CONSTITVT. LXXVIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quemadmodum & in aliis legibus, quæ ad cõmunem rērum vsum nihil conferrent fecimus, ut eas tanquam superuacaneas à legum corpore subduceremus...

DE POENA SACERDOTIS, DIACONI AUT HYPODIACONI, SI POST ASSUMPTVM ORDINEM...

mulierum in matrimonium iungatur.

CONSTITVTIO LXXXIX.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quia semel Deo dedicata sunt, ea deinceps auferri non oportere sancitum est: idque non solum in donariis, verum multo etiam magis in hominibus qui per sacrum ordinem diuinae Maiestati consecrati sunt...

VT PURPUREAE SEGMENTA ET particulae in publicis mercimoniis sint.

CONSTITVTIO LXXX.

Idem Imperator eidem Styliano.

Haec scio qua ratione superioris tui Imperatores, quum ipsi toti purpura vestirentur, induci fuerint, ut ne qua omnino purpure particula venundaretur, statuerent, neque cuiquam talem colorem vendere aut emere permitterent...

NE EX AVRO ET PRETIOSIS LAPILLIS quicquam confieri in vniuersum nefas sit.

CONSTITVTIO LXXXI.

Idem Imperator eidem Styliano.

Etiam verò etiam legem, quae nullo muliebri annuli sive exceptis, aliquid aliud ex auro & gemmis conficiendi omnem prorsus facultatē adimit...

summae immanitatis esse putetur, qua ratione destituitur? Quamquam autem aliam absurditatem in sacris thesauris aliisque nonnullis rebus effectus poenae designet, non attingo. Nos itaque non simpliciter opus aliquod ex auro & gemmis confici, sed illa opera quae solis Imperatoribus permittuntur...

DE TESTAMENTO RESIGNATO.

CONSTITVTIO LXXXII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quia fortuito quodam casu contingunt, eorum permulta nondum expensa criminis nomine nosatur: quae eadem accuratius postmodum perperata, à nota absoluntur. At quale est quod dico? Per se non de industria, sed fortuito aut ferri aut lapidis lactu aliquis laeditur...

VT AD TRIENTES VSURAS PENONIA licite mutuetur.

CONSTITVTIO LXXXIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Si à Spiritu legibus ita se mortale genus regi speret, ut humanis praeceptis nihil indigeret, id verò & decorum & salutare esset: at quoniam se ad Spiritum sublimitatem eleuare, diuinæque Legis vocem amplecti non cuiusque est: ac vero quos huc virtus ducat, numero valde pauci sunt...

proposit legis virtus, verum etiam obsuit. Quamquam igitur ex se legem culpae (quod quidem etiam ab his) nequeamus propterea tamen quod humana natura (quomodo diximus) ad illius sublimitatem non perueniat, egregium illud praescriptum abrogamus...

VT NEGOTIARI, AEDIFICARE, MVNERAQUE accipere, vrbis magistratibus licet.

CONSTIT. LXXXIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quia à superioribus de magistratibus regis vrbis decreta sunt, ac videlicet illi neque mobile aliquid neque immobile emanet, neque ad aedificandum accedat, nisi Principis permittente: super vero, ne, si qua magistratus tempore munificentia accedat, haez rata sit, extra quam si donator finito magistratu scripturae auctoritate illam confirmet, aut post magistratum quinquē anni elapsi sint...

VT PATRES QUI NVPTIAS NON iterant, vnus liberorum portionem capiant.

CONSTIT. LXXXV.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quoniam maritiis cum liberis ab vxoribus relictae, quid de donatione propter nuptias statum debeat non praescriptum; illam autem donante consuetudine praerogantes vxores capiunt, nihil in hoc nos consuetudinem innovandam putantes statuimus...

vnus liberorum portio secernatur: idque hac ratione, vti illa donationem propter nuptias vel exheredat vel exuperet, cō quod aut lucrum, aut saltem nullum damnum sentiat, hac accepta illi contenti sint: si verò non exheredat aique minor sit, neque de suo quicquam dent, neque è diuerso ex mulieris bonis quicquam accipiant.

DE POENA EPISCOPORVM, SACERDORVM, & clericorum qui se aduocationibus sponsonibus, redemptor, salisive similibus dedunt.

CONSTITVTIO LXXXVI.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quia à diuina bonitate ad diuinum sacrosanctumque altare delecti sunt, hos non modo à peccati turpitudine mundos esse, verum etiam à communi vix negotiis & molestis vacare decet. Sicut enim alia incontinentiari sacrique cultus monumenta vulgari conuersione profanari non licet: ad eundem modum neque animata immaculati sacrarii ornamenta communi vsu delectari, sed in quem ordinem consecrata sunt, in eodem consecratione puram conseruare conuenit...

DE ECCLESIASTICORVM ALEA ludantium poena.

CONSTITVTIO LXXXVII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Am verò qui sacri ordinis homines a lea vacat, neque hi rem modica aliqua poena dignam audent. Quid ita? Nam quum tranquilla mente, animoque à contemplandis rebus diuinis immoto, quantum humanæ naturæ possibile est, summo isti bono intrecere deberent: contrario ad iuueniles lusus deperant. Quos etiam à sacerdotio succidi, secundum diuinum sacrosanctorum Apostolorum decretum, par est. Verum quoniam id ipsum etiam praestitutum mitigat, ut qui non desistunt, poenam submissior addat: statuimus nos quoque, ut qui a lea lusu sacrosanctum contaminant, in monasteria relegantur: (quam tamen relegationem triennale tempus finiat) & quando delictū satis expiāt videbitur, in primum statum restituantur.

terere instituant, tanquam placulares ex sacrosancto ecclesiastico statu omnino exturbentur, ab eoque profingentur.

CELEBRIBVS QVIBVS DAM IN ecclesia viris festi dies con- stituuntur.

CONSTIT. LXXXVIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Venerabili sacrosanctorum Apostolorum decreto, (quod promulgatum est ad gloriam & honorem sacratissimorum dierum, quibus omnium Domino seruiamur, & illorum qui horum ipsorum celeberrimum legistatorum, aliorumque victoriosorum pugilum, qui morte sua impietatem in fugam vertunt, consecrationem significat) quum hoc quod coniungatur dignum sit, ut nempe horum diuinilo- quorum virorum etiam, qui post illos in ecclesia claruerunt, luminariumque in hac ecclesia firmamen- tum rebus gestis atque documentis illustrantur, memo- ria solenniter celebretur: nos, quod deest adim- plentes, sancimus, ut horum etiam sacri consecratio- nis dies conuenientibus honoribus colantur, quorum hęc sunt nomina: Athanasius, in cuius ille in princi- pibus Dei sacerdotibus nominis Basilius, regium il- lud eccle. decus: Gregorius, cognomine Theologus; Gregorius, dulcis ille & illustris eccles. fons; Ioannes, prorsus illud spiritus aureum omnique cum its Cyrillus & Epiphanius qui preclaris facinoribus gloriaeque illic pares sunt.

NE MATRIMONIA CITRA SA- cram benedictionem confir- mantur.

CONSTIT. LXXXIX.

Idem Imperator eidem Styliano.

QVemadmodum adoptionem promiscue habi- tam neglexit vestras, quam tamen sine preci- bus sacrisque ceremoniis peragi lege permittere, no- tamen illam se parui pendere putabat: ita & absolu- tam matrimonij constitutionem, dum id extra iam receptam benedictionem ini sineret, neglexisse vi- detur. Sed veteribus istius voluntatis fortasse ratio in- ueniri possit: nobis vero, quum diuina gratia ad hono- ratius, multo sanctiusque vitæ institutum iam res com- parate sint, neutrum didorum negligi conuenit. Ita- que quemadmodum adhibitis sacris deprecationibus adoptionem perfici precipimus: sic sanè etiam sacræ benedictionis testimonio matrimonia confirmari iu- bemus. Ad eod. ut, si qui citra hanc matrimonij in- eam, id ne ab initio quidem ita dici, neque illos in vitæ illa consuetudine matrimonij iure potiri velimus. Nihil enim inter coelibatum & matrimonium, quod reprehendi non debeat, medium inuenias. Coniuga- lis vitæ desiderio teneris? Coniugij leges serues ne- cesse est. Displacet matrimonij molestia? Coelebs vi- uas, neque matrimonium adulteres, neque falso coe- libatus nomine culpam preterexas.

VT QVI TERTIVM MATRIMONIUM contrahunt, sacri canonis poenæ ob- noxij sint.

CONSTIT. XC.

Idem Imperator eidem Styliano.

Opportebat nos, quum diuina manu formati men- teque ac ratione præditi simus, quorundam bru- torum præstantia non cedere. Non enim illa imbecillitas reprehensione vacat, neque à iustis vituperationibus libera est: sed tanto obnoxior, quantum bru- tali naturæ rationabilis prudentia antecellit. Opporte- bat (inquam) homines, cum in aliis, tum præcipue in castitate matrimoniali à brutis non vinci. Multa au-

tem brutorum animantium genèrè, coniuge morum, perpetuam viduitatem amplectuntur, salterisque nup- tii priores velut congenita terra obtegere nolunt. Verum quoniam hanc imbecillitatem turpem non esse (quanquam turpissima sit) existimans natura pri- mo matrimonio contenta non est, sed nullo pudore tacta ad secundum etiam procedit: quum illam hic saltem sistere deberet, non tamen id facit: quan- quam per sacram legem non liceat, à secundo matri- monio ad tertium prorumpit: haud dubie constitu- tam in tertium matrimonium poenam, quod non exerceatur, contempni habens: idque eo etiam magis quod civilis lex, qua nescio de causa, spiritus poenam constituitis decreto non consentiat, sed hos à repre- hensione porro liberat qui postalterum matrimonia- le consortium à matrimonij abstinerere nolint: idcir- co nos, quæ spiritui placens sequentes, statuis, ut qui ad tertium matrimonium peruenierint, poenæ quam in ipsos sacer canon promulgauit, obnoxij sint.

VT QUONCVBINAM HABERE non liceat.

CONSTIT. XCI.

Idem Imperator eidem Styliano.

Neque minus ea lex, quæ probrosè cum concubi- nis immisceri non erubescitibus id permissum iudicauit, honestatem suæque deque habuit. Ne ergo hoc legislatoris erratum & dedecore nostram rem publicam afficere sinamus. Itaque lex ita in æter- num silet. Ab illa enim non modo religionis, ve- rum etiam naturæ iniuria secundum diuinam Christi- anisque conuenientia præcepta prohibemur. Et qui- dem si quum fontem habeas, sobrietate inde haurire di- uino præcepto monere: qua ratione, quum puras aquas haurire liceat, lutum tu manus? Tu tamen fon- tem non habeas, rebus tam vetitis vi non potes. Cz- terum vitæ confortem inuenire, difficile non est.

DE POENAE IVS QVI ALIQUEM dedita opera excecavit.

CONSTIT. XCII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Tamen si aliter quam veteres leges sanciant, de eo qui alteri violentis manibus oculos effodisset, quum ipse iudicio interesset à nobis sententia lata sit: nunquam tamen in legem illam transformare animus fuit. Non nihil enim misericordia moti (id quod ipsa res etiam indicat) tunc ita iudicauimus: Quoniam oculi, qui illos amisisset, restitui non pos- sent, eum qui id damni dedisset, quanquam qui idem pateret dignus esset, in eadem esse cæcitatem con- iiciendum non putauit. Interim tamen tantam poenâ constitui, ut qui oculos eruit, eius signa ferat: & cui erui sunt, in tanta calamitate adeoque profunda cæ- citate ex laboribus eius qui illa ipsum affecit, aliqua consolationem habeat. Veruntamen, licet ita iudica- tum esset, ex re iudicata legem facere (quemadmodum dixi) non tamen animus erat. Sed quoniam qui inter sacra nostra officia relatus est, (cuius ergo qua ratio- ne postulationem reiciam?) illam sententiam, quod mitis sit, inter leges collocari petit, quod deinceps, si quando tale quippiam incidat, qualiter in præsentia in Iniuriam poena constituta est, taliter ea res diu- dicetur: postulato paremus iudicialique decretum legis auctoritate donamus. Si quis ergo cuius- que visum læserit, hunc, si vno oculum ade- merit, vno similiter, eodemque priuari, ac talio- nis poenam subire iubemus. Si vero ambobus oculis maleficæ manus iniecerit, quoniam hic poenæ æqualitas, neque cui nocitum est profuit, & quæ

enim in hoc cæco vtilitas est, si alius etiã cæcus sit) neque poenæ obnoxio tamen non immerito, tamen acerbius quam par sit (quum cæcus, nisi I. nisi, nisi sit) holeretur: suberemus, ne æquabiliter, sed diuerso modo poenâ procedat ita ut & maleficis puniatur: & qui læsus est, vtilitatis quiddam sentiat. Hanc autem in modum legem concipimus: Quicumque amborum oculos iacturam alicui intulerit, quod scelus sui notam ferat, ipse vno orbor: Et quoniam scelerata manu mutilari ipsum æquum esset, pro manus amissione benef. honorum suorum multatur: eiq; in æter. v. r. consolationem, cui eruti sunt oculi, accipito. Atque sic cæcus quidem inde quod ad sustentandam vitam sumptus accipiat modicum quodpiam calamitatis lenimentum: entonille verò in facinoris sui poenam (ut dictum est) tum altero oculo tum bonis priuatur: probationum mutilationem. Et hunc quidem ad modum, si reus diues sit, poenâ procedito. Ac si omnino pauper sit, atque in angustiis vitam agiat, neque quicquam illi qui ipsius vio- lencia in miserias condecus est, in compensationem dare possit: similis tum calamitatis & focius & particeps esto orbatusque viroque lumine cæcus uiuuto. Si qui vero in scelere maleficæ opem tulerit, & quidem manus rei admodum, simulque oculos effoderit, eundem ad modum & ipsi puni- tor, si ne vna manus in oculos conicerent caue- riat, aliquid autem quodpiam auxilium in facinus contulerit: his ad corporis verberationem, tunc tenus consolationem, & trientisque bonorum multam poenâ sistitor. Qui vero cæcitate auctores sunt, præ- dictis poenis subduntur.

VT SI SPONSA EX ALIO GRA- uida deprehendatur, sponsalia rescindi possint.

CONSTITUTIO XCIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

QVando quidem veteres qui de sponsalibus tractarunt, quo nescio modo ea de re non ab- solute præceperunt, (sive quod hoc de quo nunc san- citur sumus inter causas dissolutorum spon- saliorum comprehendere uoluerint, sive quod tale quiddam quale impræsentiarum exorum legis promulgationem requirit, tum nondum inciderit) nos, quod hac in parte deest adimplere, sponsaliorum tractatum adiunctam absolutione deducimus. Vetus autem constitutio sponsalia dixit alii atque aliis de causis: ob diuersam videlicet de religione opinionem, & si alter infanz morbo cecidit, ac insuper ob nonnullas alias atque harum vtramlibet uerunque deponatorum haberes, sponsalia diuel- ti iubet. Quod vero nunc in considerationem nostrâ venit, sive tunc temporis (ut diximus) nondum euenerit, sive legistatores non euenturum arbitriati sint, sive qua alia causa eius solentia præteritum fuerit, inter dictas causas non commemoratur. Est autem istiusmodi: sponsam quandam iustius com- plexibus ab alio esse grauidatam, quum illa interim sponsalem præ se exanimam ferret, sponsaliorum tempore compertum est. Atque hoc quidem illud est quod veteribus legibus comprehensum non est. Nos igitur quod desit adiciemus, decernimus, ut non modo propter diuersitatem religionis, neque propter mentis emotionem, aut alias ob causas: verum etiam propter hoc, quod nihil magis matrimonio aduersatur, quos sponsaliorum quo non ueritas copulauit distinguatur. Quod modo enim vera sponsalia sunt, in quibus nihil ve. neque genuinum consuetudine meretrici se offer. C. el. s. vbi cause sunt: dissidiu & odij, vbi autem alio. (Quæ mala accensum omnia pariter cum p. regim. al. e. noque temine f. sciuntur) homo lo. in. matrimo- nialis concordia, q. in modo. v. r. sponsalique est amo: Quin ut quisq; alterius fori sibi subiciat,

id vero ratio non patitur. Neque irem infum est, ut quispe honestæ casti. matrimonij oblectationis spon- sam in domicilium suum recipere constiterit, si illa matrimonij legibus insulter, & cū alius lasciuendo, oblectationis spem euandam ipsi reddat, in meretricia illa facilitate ipsam uxorem agnoscere debeat.

LEGIS QVÆ DE CONSVLATV agit abrogatio.

CONSTIT. XCIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

QVoniam nostra legum repurgatio hunc sibi propositum finem habet, ut non modo illa quæ subinde rerum statum labefactant, verum etiam quæ longo tempore silentio obruta, inutilia profus, & tanquam propter cariem publico vsu no. conrectata esse videntur, & legali solo delect. consequens est, vi & quæ de consulum tractat, legem tanquam nihil in præsentia ad tempus pertinentem, cū alius inutilibus legali corpori eximat. Olim quidem consularis dignitas veneranda erat, venerandosque qui ipsam subirent & magnificentia præstantes efficebat. at idcirco quibus consulum gerere obtingeret, pro honore quem ex dignitate perciperent, remunerari rempub. volentes lib. talia promissis plebi munera largiebantur. Ac initio quidem, quantam munifi- centiam faceret, cuiusque arbitrio permittebatur: postmodum autem ad certum modum decreto legali circumferri illam placuit. Atque hoc quidem donec consularis dignitas in repub. malestas floruit obseruatum est: apparet. Nunc vero, quum qui omni mutat, temporis cursus, hanc etiam consulari magnificentiam è priuina gloria & amplitudine ip- abiectam speciem transformari: ac vero qui ad il- lam procedunt, interdum sibi non sufficeret, ædum aliis erog. re quicquam possint: illam de consulum legem, quam promissa alium silentium occupauit, cum aliis inutilibus (ut dixi) frustra legalibus constitutionibus immixtam, decreto malestatis no- stræ illinc eximimus.

DE AVVLSA TERRÆ crusta.

CONSTIT. XCV.

Idem Imperator eidem Styliano.

Antiquioribus, quæque ante natæ sunt legibus, agrus causam rerum vsus præbuit. Legistatores enim quæ in communem vitam incidit, iugulationi accurate excurientes, pro illorum natura leges condunt. Quoniam ergo ex communis vitæ negotiis (quem admodum diximus) legibus nascendi occasio existit, & vero propter nouam quampiam rem, quæ ad veterem aliquam legem referri non potest, lege opus esse videmus, quo videlicet si alias quoque istiusmodi aliquid cõingat, id legitime diiudicari possit: legem pro conditione rei in rerum naturam producimus. At quæ illa lex? Quando diuersi dominiij agri sibi iniuicem adiacent, & alter superiore loco, alter autè depresso & campestri situs est si superio- ris & impendentis agri pars aliqua cum arboribus, aut sine his prærupta subiacentem agrum, qui ruinâ exceptit, obtegit, ne simpliciter neque inferioris agri dominus auulsam materiam tanquam suam vindicet: neque superioris dominus qui auulsiorem passus est, definitum qui ruinam incidentem ex- ceperunt, dominio, illi litrem moueat: sed inferioris agri dominus superioris agri domino, si diuulsam materiam (sive arboribus consistit, sive illis vacet) recipere & asportare velit, id permittat: ille autem optionem habeat, vtrum receptam suisque finibus

restitutam materiam, quemadmodu solet obtinere an vero (si illam abspicere voluit) prorsum tum a materia, tum a subiectis qui illam exceperunt, abstinere: neque agri qui diuisa suscepit, domino negotium facessere velit. Quemadmodum enim quum domus sibi inuicem adiacent, & alterius structura supereminet, alterius humilis & pressa est, si eminentiorem domum in humilem collabi contingat, domini eius aut delapsam materiam recipere, aut, si id nolit, illa prorsus cadere: neque domus quae casu excepti, dominum inquietare debet, ita hic quoque, eo ad consequentiam & exemplum tracto, idem cuspodiri & obseruari conuenit.

DE SEPVLCHRO VIOLATO.

CONST. XCVI.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quae delicta sola animi nequitia committuntur, nullaque naturali necessitate excusari possunt, his neque venia tribuenda, neque in ferenda poena effugium concedendum est. Quae vero non omnino a malitia procedunt, sed mixtam naturae violentiam habent, his utique ab illis qui proposita sibi naturae vi iudicare volens, venia non denegabitur. Ex hac ergo ratione civile sacramque decretum, dum de sepulchrorum persequatoribus statuit sibi mutuo contradicere coniicio. Civis namque sibi mutuo violentiam tantummodo intuens, negata prorsus venia id delictum puniatur, si ad paupertatem, quae humanam vitam misere vexat, sepeque pressos non audenda a dere cogit, si fallor, respiciendos non audenda in deprehensio non constitit. Nos itaque ad vitiumque decretum nos accommodantes, ac quoad fieri potest, poenam atque veniam inter se coniungentes sancimus, ut qui se meli duxerat id ausi fuerint, leni miser cordique sententia feriantur: qui vero ex Clementia illi iterum peccandi occasionem rapiunt, nec inde prudentiores facti à malitia delinunt, nullis precibus admittis poenam sustineant. Illa autem in dorsi verberatione criniisque tonsione consistit.

VT IN CONTESTATIONE LITIS, & magistratum initio iuretur.

CONST. XCVII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Tametsi lex quae in magistratum initio, litiumque contestatione iurandum praecipit, diuino iussu, qui iurandum prorsus euitandum praescribit, aliquo modo contradicere videatur: tamen si quis verborum mentem perspiciat, non in contrarium illa rogatam esse, sed de diuerso iurandi susceptione idem quod eius prohibitione sacra lex, efficere conari deprehendat. Etenim haec quidem, quo mendacio prorsus viam pracludat, in vniuersum iurare vetat: illa vero, dum hoc ipsum vult, ad fugandum mendacium iurandum in auxilium assumit. Quapropter nobis non in verborum formam, sed propositum illorum finem cogitationes audentibus, non aspernari civile decretum, tanquam cum diuino & Domini nostri mandato pugnet: sed tanquam eodem vergat, illi honorem conferuare visum est. Ceteroquin eam hoc sentimus, Domini iussum non simpliciter ad moderanda communis vitae negotia, sed ad constituendum illis qui ad beatam illam sublimitatem ascendere desiderant, imperfectiore rempublica gradum esse promulgatum. Quis sane generis nonnulla etiam alia sunt, ut hoc, Ne solliciti sitis anime vestrae, quod si sitis sitis & ut reponatis illi sauos in terra, & cetera quae eodem dicta sunt. Haec enim & similia scorsum perfectioribus demandantur. Ea

propter nos civili legi sua vim (quomodo diximus) imminuat conseruantes, sancimus, ut qui magistratum inueni, licet uere contestantur, serenitate mendacio prae lauros, nec vilo modo reuera via declinata, in obliquam fraudis semitam concessuros, iure iurando asserunt.

DE POENA EVNVCORVM si vxores ducant.

CONST. XCVIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Legum oritur, tum ut respub. recte constituatur hunc sibi finem proponit, tum interdum naturae iniuria affectu auxilium offerri. Iustus est ergo, ut nunc etiam de hac specie, an euuchos in matrimonium coniungi liceat, in questionem ducta, lex constitatur. Sed priusquam illa proponatur, rem examinare, & an istiusmodi coniunctio matrimonium appellari possit: imo an omnino quae in matrimonio peraguntur, (quae sunt sacrae preces, sacrificium, carnalis oblectatio ac voluptas, & quaeque in matrimonio sunt) facta sit in illa perfici. Sacerdos igitur ad imitationem caelestis Conditor: (qui sexus ad multiplicationem copulauit) pronuntiat benedictionis, verba sacra efficit. Humani autem ingenij voluptas & leuitia ad geniales complexus & vtriusque sexus foetum respiciens, progressum facit. Sponsorum enim parentes, dum se viscerum iuorum visuros foetum, & sponsi ipsi dum se in lucem ediueros generis successores sperant, multiplice voluptate perfunduntur. At hic nihil tale subest. Quali enim cum oblectatione illi conueniant, quale sacrificium eorum aggregationem stabiliat? Quum autem illorum coniunctio adeo omni oblectatione vacet, & consecrationis, sacrificiorum, benedictionisque adeo non capax sit, quomodo in ipsos matrimonij appellatio quadrabit? Imo quomodo non aliqua, quae nefarius debetur idque ex lege ipsos poena sequetur? Atque quod ne ad initia quidem matrimonium vocari possit, breuiter ita dictum sit. Sed magis exactissime rei indignitatem oratio exploret. Rerum conditor quum initio, marem & feminam consociaret, ad largum, quod inde exiturum esset, incrementum respiciens, consociationem illam faciebat. Quin & naturae (quae tanquam famula, quantum potest, à Conditore tradita praeccepta obseruat) ut in hoc matrimonij consuetudo inaeatur, quo sobolis procreatio procedat, quod qui lem ab ipsa tale ministerium Conditor praestari velit, propositum est. Si igitur vel hic quod naturae Conditor, ipsaque natura voluit, apparet, quod prohibendum dicimus, ne prohibeatur: sin minus, (ut certe nihil istiusmodi est, sed contraria omnia, & eius generis quiddam Domini voluntatem vis, & eius generis quiddam quod natura non agnoscat) quare non omnibus modis prohibebitur? Quod si quis contentionibus gaudens, dicat, si propter sterilitatem euuchi à coniugio secluduntur, multis etiam aliis coniugium interdicti debere, quum non omnes quicunque in coniugium coeunt, facti ficos se praestent: ad contentionem in promptu est responsio, quod tamen si nullus ex iis foetus gignatur, non tamen in hoc congregati sint, ne quam communis vitae utilitatem coniugalis copulae adserunt: quum potius contra procreandorum liberorum desiderio congregatos constet, quos effectum desiderio responsurum opinantes in euentu spes seleserit: hic verò ut tale aliquid dici possit, permultum abest, quum qui ad peregrinam illam commisionem conueniunt, liquido scientes se steriles ac ad gignendum inuitiles conuenire, naturae quasi insidiati sint. Ac sane ob hoc dumtaxat odio etiam ambo digni sunt: mulier, quod quum coniugalis consuetudinis cupida secundo

secundo se iungere potuisset, infaecundum & sterilem praerulerit: euuchus vero, quod vni in vanum Dominus benediceret, impotentia sua esse erit: Si quis porro fundum ex quo alius aliquis fructus metat, vastet & in cultum relinquat, an hunc tanquam malum atque perniciosum odio habebimus: eiuoque si fieri potest institutum repraememus: illi vero, qui fundum ex quo ratione praeditum germen pullulet, desolat & inutile reddit, tanquam nihil indignitatis committat, id facere permittemus? Et sane quid quisquam dicat? Sed Paulus (inquit) ait: *nam in omni conuentione quam in facina est, quapropter naturalis feruoris contemplatione coniunctio prohiberi non debet. Sed tu qui Paulum laudas, ad Pauli verba attende.* Matrimonium contrahere, inquit, id est, per matrimoniale commercium cum muliere coniungi. Si igitur tua cum muliere committis, consecratio matrimonialis, & benedictio quae in matrimonium coeuntibus debetur, digna est in matrimonium illam nominat, & obserua vxorem: sin ne tantillae quidem benedictionis vnquam capax fueris, (quae enim aut qualis consecratio in us qui simul contra Conditoris decretum, simul contra naturae legem coniunguntur locum habeat?) quid Paulum in approbationem colibis tui & peregrini matrimonij pertrahere audeas? Ad hoc vero, si qui ipsi naturalem & propriam marium potentiam exsecant, hoc consilio id faciunt tamen vitiosae, ac quadam in Deum rebellionem id faciunt) ne amplius viros se exhibere queant, sed quantum ad libidinis stimulos attingit prorsus elanguescant, cubilibusque fidi & in quos suspicio non cadat, custodes sint (quod sane ipse vocis sonus promittit) quomodo in hoc non iustam aduersum se indignationem eudent, quod non solum inimicam naturae voluntatem capessant: verum etiam illis qui licet maliciose, quomodo tamen ipsi videretur, vitiles illos reddere studio habuerunt, aduersari deprehendantur? & quum notum atque peregrinum sexum repraesentent, non tamen se neque initio attributae naturae, oequae qua transformati sunt, malitiose arti accommodent? Propterea sancimus ut si quis euuchorum ad matrimonium procedere conuerpatur, & ipse stupri poena obnoxius sit: & qui sacerdos istiusmodi coniunctionem profanato sacrificio perficere ausus fuerit sacerdotali dignitate denudetur.

VT QUI IVSIVRANDVM DEFERT, prior de calumnia iuretur.

CONSTITVT. CXIX.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quaecunque ad recte cauendum spectant, quaecunque ad bonos mores pertinent, haec & singulis & vniuersae republicae, quae à me adinueniendae admodum obsint, aut ab aliis inuenta in publicum usum deducenda petant & contentant, in medium pono. At idcirco supra alias haec etiam lex, quae cum in aliquem ad iurandum adigit, se nullo dolo malo, neque facessendi negotij animo, sed, ut rei cuius ambiguitate ratio ipsius aequitate, veritate cognoscat, iusiurandum exigere, prius iurare iubet: quum velut dispererit, quae reuincat digna visa est. Quum enim id decretum recte veterioribus placuisset, recentiores eius cautionem negligentes, delato iureiurando, à quo exigitur, hunc ad subire volunt: qui vero exigit, de eo nihil solliciti sunt. Statuit igitur nostra maiestas, ut secundum veterum legislatorum decretum iuramentorum forma seruetur, & qui ab aduersario auferre iusiurandum conatur, quam fidem ex alio quaerit, de moribus suis prius ipse praestet: quod nempe non dolo malo, sed necessario & incuitabili de causa ad deferendum iusiurandum procedat. Exi-

fimo enim, quum ambo ita ad iurandum adigentur, aut dilucidiorum in iuramentis extitit veritatem, aut hos aliquo modo repraemendos, neque tam prompte alacrique gressu atque nunc progredi videntur, ad deferendum iusiurandum prodituros.

DE SERVIS QUI LIBERIS IN MATRIMONIUM CONIUNGUNTUR.

CONSTITVT. C.

Idem Imperator eidem Styliano.

Leges, quia ex benigno iudicio prognatae sunt, bona sua ordinatione & moderamine iis etiam controuersis quae non admodum crebris in res humanas incidunt, auxilium ferre institunt. At vero quum tantae benignitatis sint, quomodo non longe magis eorum quae in hominum vita assidue versantur, curam suscipiant, si enim medicus quisquam iis quae nimis angunt curam adhibeat, quae vero magis angunt, negligat: id quod minus angit, non per peritiam & prudentiam curare videatur? Ea propter legum dignitati plus maiestatis attribuentes, quod haecenus ex consuetudine diiudicatum est, de iis nempe qui ex inaequali fortuna (libera videlicet & seruilis) amore infligante in matrimonium coniungi consentunt, in legem includimus, ac sancimus, ut si homo liber seruilis personae nuptias fecerit, sub duplici hanc conditione matrimonium inaeatur, ut is aut aequalem cum seruilis persona, cui per amorem associatur, fortunam suscipiat, aut precium, quo illa seruitute liberata in libertatem perueniat solvere promittat. Atque hoc quidem, tanquam inaequalis matrimonij arrham quandam, cum qui consuetudinis societatem cum serui persona iniret, perfoluere oportebit. Statuimus vero etiam, ne domini hac iure se inhumanius gerant: si persona quae seruum in matrimonium delegit, seruire malit, vtriusque seruitus domini morte terminetur: eaque ubi incidit cum liberis, si quos ipsi matrimonium largitum est, dimittantur liberis: si in seruitutem non consentiat, neque in promptu habeat unde precium plene persoluat, libertate per vim mulsetur: sed seruitus apud eundem dominum, mercede quorundam binis solidis aestimanda, seruitutem tot annis diuret quot pacto precio in plenam summam deducto dominum satis pro seruo accepisse, neque iustam causam ad detinendum amplius habere, sunt ostensuri.

DE SERVIS CONIUGIBVS SI ALTER ILLORVM LIBERTATE DONETUR.

CONSTITVT. CI.

Idem Imperator eidem Styliano.

Non solum quod inter personam liberam & seruillem ab initio contrahitur matrimonium, sed quod communiter in seruitute degeutes in pari fortuna contraxerunt, hoc etiam, altero illorum forte à domino libertate donato, altero vero in seruitute retento, ad inaequalitatem redactum, ex istiusmodi causa valde contentiosas ambiguitates & quaeliones, eo quod lege diiudicatum non sit, per saepe exluscitare conspiciunt. Quum itaque hoc quoque à nostra Majestate lege conceptum conuenienter distingui deberet, hanc per quam recte diiudicetur legem accepit. At vero quae ita lex iubeamus, ut si seruitute liberata persona coniunctioni eius quae in seruitute relicta est acquiescat, secundum formam de personis liberis & seruilibus matrimonio coniugentis lege comprehensam matrimonium indistruptum maneat. Oportet

enim, vt aut datam sibi libertatem non vsurpet, & xqualiter cum altera libertate non donata seruitutis iugum subeat, donec extremus vitz dies domino obuenerit: aut, si quidem libertatis dignitatem exuere nolit, pro adiuncta sibi persona precium se soluturam promittat. Ceterum si hoc negliget, & ex libertate sua occasione arrepta, in seruitute relictam personam in suae vitz statum abripere conetur, non solum non hac arrogancia quicquam efficiat, neque alteri libertatem donandi potestatem habeat: verum etiam ipsa quam libertatem nacta est, hac excidat, iursuque seruitutis iugo collum subdat: vtpote quae ingrato animo benignae domini sui ac benefici voluntati iniuriam intulerit, eiusque iudicium, quod reuereri & venerari debebat, tanquam per rebellionem contemnere cogitarit.

DE PRAEDIIS MARITIMIS AD REMORAS PISCATORIAS CONSTITUENDAS SCORSUM NON SUFFICIENTIBUS: & VT INUITUS ETIAM AD SOCIETATEM ADIGATUR.

CONSTITVTIO CII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Multa cumulatim bona mortalium vitz conseruit prudenter & cum ratione instituta rerum communio. Etenim qui viribus valet, si cum altero, qui similiter viribus valet, communicet, longe praestantiores atque vtiliores eius vires fuerint: & diuites, si diuitias communes faciant, maiorem ex diuitiis voluptatem capiant: denique si paupertas premat, operarum communio consolatione, qua paupertatis acerbitas mitigetur, non indigebit. Verum quum adeo comoda atque vtilis in communi vita communio & societas sit, mirabilis quaedam hominum animos subiens prauitas, nedum aliis ad vtilitatem impedimento est, verum etiam qui ipsam fouent, vt rebus suis noceri, quam vt inita cum vicinis societate ipsi aliquid lucri accedat, permittere malint persuadet. Ac tale quiddam certe de nonnullis audiuius, qui quum maritima praedia habeant, quae per se non ita multum lucri adferant, cum vicino autem & adiacente praedio communicatione coniuncta, vberiore vtilitatem reddant: societatem inire, neque illa cum vicinis praediis commiscere (qua ratione ambo aliquid lucrari possent) per malignitatem nolunt: sed contra, se ipsos etiam damno afficere malunt, dummodo vicino nocumento sint. Verum enimvero tametsi damnum suum tales agnoscere nolint, suaque male administrantes, vtilitatem per improbitatem negligant, tanquam immanes belluae, vt propinquos laedant, in sua vulnera proruentes: non tamen istiusmodi malignitatem in communi vita Imperatoria, nostra maiestas insolescere patitur: neque quia illi vtili cura digni non sunt, auxilio vacuos relinqui sumus. Quare ex parte aliqua ipsis praecipue vero vicino, quem ista inhumanitas male torquet, prospicientes, sancimus, vt si istiusmodi praedia mare versus non adeo singula lata sint, vt septem remoratorij constituendi ius habeant, eius iuris consequendi causa communione coniungantur: quo per istiusmodi communionem domini ex suis possessionibus vtilitatem sentire possint: & si dominorum alter communionem facere nolit, ad illam inuitus etiam compellatur. Quum enim quauis inuitus aliquis beneficii particeps sit, id benignitatem etiam esse persuasum habemus. Hic autem longe maior se exerit benignitas, vbi non solum qui beneficium non agnoscit, illo tamen afficitur: verum etiam qui illo inique priuabatur, id sentit & percipit.

DE IIS QUI DE MARITIMIS PRAEDIIS AD CONSTITUENDAS REMORAS PISCATORIAS SOCIETATEM INEUNT.

CONSTITVT. CIII.

IN SOCIETATIBUS vsitatum est, vt ferè qui plus contulit, idem plus lucri sentiat. Et rectè sanè negotium instituitur, inter quos ita conuenit. Verum tamen de maritimis praediis societate inita, non ideo rectè, cuius praedium latius est, eo cuius arctius est, maius lucrum auferat. Exempli gratia, huius praedium centum passus latum sit, illius vero longè angustius, si hæc coniungens communio inde vtilitatem suppeditet, vt xqualiter, non autem secundum cuiusque portionem, prouentus inter socios diuidatur, rationi consentaneum est. Quid ita? quia in aliis negotiis (in collatione pecuniarum nempe, aut pecorum, aut etiam, si quis ita velit, terrestrium locorum) vnaqueque res quæ in communionem coit per se domino, quantum eius natura fert, vtilis esse, possit: in maritimis vero praediis id similitè se non habeat. Nam non quemadmodum illa, sic quoque maritimi iuris portio in se considerata, peculiare iuerum habet. Non enim præda ibidem semper loci consistit, tanquam venatores expectans. Alioqui vero, etiam quod maior portio, propter minoris defectum inutilis sit. Quis enim ex re imperfecta vtilis aut vtilitas? Adhuc autem minoris quum imperfectio expleat, quodque per se ad nihil conducit, vtile reddat, & rationi consentaneum sit, vt vtilitatis ex maiore portione, quæ citra accessionem minoris nihil emolumentum adferat, prouentus æqualem partem domino suppeditet. Properea igitur legem etiam quæ deinceps iuste hoc gubernet. Imperatoria nostra maiestas profert. Statuimus, vt, si duarum maritimarum portionum, quarum altera maior, altera vero minor sit, ad constituendas remoras piscatorias in communionem coniunctio fiat, vtriusque portionis domini ex æquo iure inter se lucrum diuidant.

DE PISCATORIIS REMORIS INTER QUAS LEGITIMUM INTERSTITIUM NON EST.

CONSTITVT. CIIII.

Idem Imperator eidem Styliano.

Quandoquidem sæpe vsuuenit, vt quum legitimo interuallo vicinæ inter se remorae piscatoriae non distent, contentiones atque lites exsuscitentur: de iis etiam conueneris statuimus, vt reus vbi legitime conuictus fuerit, si loci spatium patiat, eo remoras transferat, vbi tanquam legis praescriptum despiciat, litem subiturus non est: si vero quo transferat locus non sit, annorum curriculum obseruetur, quot in litigioso loco remorarum septem fixum fuerit: & si actore praesente, nullamque protestationem interponente decem annos consistit, immotum eodem in loco permaneat: ac si actor peregrinè sit, vt septem non moueatur, decennium non sufficiat, sed alterum annuumerari oporteat, vt anni omnes viginti sint. Atque hoc quidem praescriptum in prophanis obtineat. Ecclesiarum vero & monasteria, & si qua alia venerabilis domus, tum denique quæcunque ad solum referuntur, quum ipsi ad annum quadragesimum iura conferuentur, dictum tempus despiciant. Ac sic quidem de remorarum statione, quæ propter temporis longitudinem moueri non possunt sancientes, iubemus, ne actor maritimæ oræ emolumentum priuetur: tametsi quod tempus elapsum sit, obtinere litem non potuerit.

SI MAGISTRATUS ALIQUIVRES FICALES SURATUS ESSE DEPREHENSUS SIT.

CONSTITVT. CV.

Lauda.

Laudabilis res est legitima castigatio & poena, quod incompota emendet: & ad mala propensos, ne in illa proruant, vel inuitos restringant. Laudabilis est (inquam) quando legibus conuenientem seruat clementiam, neque hanc excedere argui potest, neque vero castigandi praetextu crudeliorem se exhibet. Quando & pater, donec benignè delinquentem filium castigat, simul prudentia, simul castigationis nomine laudandus est: vbi vero paterno affectu abiecto, non vt patrem decet, sed atroci in modum poenam filio infligit, non paterno more castigat, neque quisquam atrocitatem approbat. Ac sanè si leges reuera reipublice parentes sunt (quemadmodum sunt profecto) requiruntur omnino vt pro ratione delictorum poenas etiam constituant: nequaquam vero immanem aliquam, multoque quam pro delicti modo grauiorem poenam imponant. Nam quomodo id legitimum est corruptionis, quomodo inde manantis medicationis, si qui cuiquam mortem intulisse conuictus non sit, morte puniatur? Medici sanè quidem non praesidè integra membra secari iubent, & lex quum medicorum commiserationem in huiusmodi maiorem præ se ferat commiserationem (si quidem corpora tantummodo spectat medicinae beneficium), leges vero tam animo quam corpore beneficia praestant: tantam crudelitatem in eos quibus mederi vult exeret? Hæc itaque quum hunc ad modum sese habeant, placuit nostræ maiestati vt quæ lex mortem decernit in magistratum qui res fiscales furatus esse deprehensus sit, neque vero in hunc solum, sed in illos etiam qui hæc in re illi socij fuerint, hæc tamquam ab humano legalique ingenio aliena, non amplius in legalibus constitutionibus locum habeat, neque nominetur quidem: & velut superuacanea extra tempus, proiciatur. De hinc vero istiusmodi magister, ratus pro fiscalis rei furto dignitate expellantur: quæque surripuerint, hæc in duplum dependant. Qui autem in hoc communicarunt si diuites sint, eidem poenæ subdantur: si pauperes, flagris castis, ignominiosèque tonsi exulare iubeantur.

DE INDOTATIS MULIERIBVS quantum maritis mortuis ex ipsorum bonis lucretur.

CONSTITVT. CVII.

Si rem quæ modo aliquo absurda: & xquitate esse dissentanea apparet, lata de illa lege ad decemem constitutionem deducimus, operæpretium nos facturos videmur. At quæ illa tandem est? Quod quæ mulieres inopes (id quod non rarum est) lo. u. pletibus viris matrimonio iunguntur, hæc illis de sanctis prouenientem ex ipsorum bonis portionem (prouenit autem, si pauciores quatuor liberi sint, eorum in ista numero portio, quadrans nempe, si tres aut plures quantum quisque illorum habet) non in perpetuum dominium, neque vt de illa testari possint: sed ad vitam in vsum fructum tantummodo & vt inde vitam sustentent, accipiant: & ipsi mortuis in liberis huius portionis dominium transferatur: neque illis rebus suis vtendi quomodo velinq potestas concedatur, extraquam si nulli liberi supersint quod infortunium illas rerum dominio bebet: vt autem vtrum mulier ex se fructum videre praoptet, an vero ne nascatur aliquis, quo deuoluendæ ad ipsam portionis domina fiat, execranda præcetur. Hanc vero absurditatem Imperatoria nostra maiestas corrigens, sancit, ne istius portionis dominium mulieri auferatur, vtique ipsa quomodo vsum sit de illa statuatur, & nihil aliud liberis quam quod ex lege Falcidia ipsius competere debeat: tamen, vt priorum nuptiarum illa non obliuiscatur, neque inducto altero marito prioris voto contumeliam inferat, quod si contingat, a no-

bis attributo domino prorsus excidat: illaque factofuoda, liberi rerum domini fient.

VT ACTOR ANTE LITIS CONTESTATIONEM PORRECTO LIBELLO IUDICI FIDEM SUAM PROBER.

CONSTITVT. CVII.

Si quicquid honestum, vitzque humanae vtile est, a senio liberum ac semper vernans permaneret, neque vnquam eius vtilitas deficeret: id vero longe præstantissimum foret. Quamobrem etiam si contingat (vt sanè per se contingere solet) vt eo neglecto vtilitas depercat, quorum curæ communis vitz bona incumbunt: hi certè, vt ne id quod de se multum vtilitatis in commune diffundat, restituerent negligant, sanè quàm contentiens est. Eapropter & nostra Maiestas legem quandam rebus humanis multo quondam vtilissimam, nunc vero velut senio confectam, & ne prorsus inutilis fiat periclitantem, ad pristinum robur reducens, senij incommodum quasi abradit, & ad primitiuum ipsius vsum reique publicæ vtilitatem renouat. Lex autem de illis qui actionem mouent agit, vt hæc priusquam ad rei disquisitionem deueniatur, de suo instituto iudici fidem faciant, scripto complexi, se nullo dolo malo aduersarum iniquitatem: neque alio iudicio condemnatos esse, neque in præsens scire se nullum ad tribunal aditum habere, & maligno consilio negotium facessere, neque denique mendacis veritatem interuersa sunt: quæ sanè rectè sese habent, eaque qui transgredere, huic poenæ infligebatur. Neque vero huic soli, sed causarum etiam patronos iisdem dicta lex adiudicabat. Itaque prorsusque inutilem redditam, Imperatoria nostra maiestas tum ad pristinas vires reuocatum in rempublicam reditu donat. At vero sancimus, vt qui dehinc in iudicium procedere volent, ante introitum, quæ à lege præscribuntur, exhibeant.

DE EO QUI AD PRIMAM DENUNCIATIONEM IUDICIO SE NOU SITI.

CONSTITVT. CVIII.

Neque vero hoc, tametsi neglectum hæcenus contempniuitque habitum sit, incorrectum relinqui fas est, potiusque vt conuenienti auxilio portatur conuenit: vtpote quod humanis rebus multam de se vtilitatem præbeat. Nos itaque, quemadmodum is tractatus qui litem instituere volentibus formam præscribit, innovatus est, ad consimilem etiam modum hoc innovantes, sancimus, vt qui semel iudiciali citatione in ius vocatus, neque ipse parat, neque alium qui pro ipso in iudicio se offerat mittit, iterum iudicij denunciatione imperatur: cui si similiter non obtemperet, neque tertia denunciatione indignus censetur: & si quidem, quum tam patienter iudicialis clementia ipsum expectet, ipse nihilominus tertiam citationem contemnens (quum nulla iusta causa comparitionem eius impediat) neque per se, neque per alium iudicio sita: tunc omnino etiam absens condemnatur, & nequaquam deinceps vel quaestionem mouere, vel condemnationem subterfugere ipsi permittatur. Atque hoc in vtrumque litigatorem decernimus, siue quis in ius vocatus comparere negligat: siue quis actione instituta, aduersariique in iudicium producto deinde ipse molestias protectionisque litis machinans, ab intenta actione-

dolo malo desistat. Etenim hic quoque ubi ter a iudice citatus non paruerit, abiens condemnabitur...

NE INTRA SEPTIMUM AETATIS annum sponsalia incantur, neque ante decimum quintum maribus, aut decimum tertium femi...

CONSTITVTIO CIX.

Qum suum cuique rei tempus esse Sapiens tradat, idque communis omnium, qui modo mentis compotes sunt, sententia tum amplectatur...

VT MVlier, SOLVTO MATRIMONIO dotē suam propterque nuptias donationem, & reliquam omnem mariti substantiam in commentarium conferat...

CONSTITVTIO CX.

Qum prater alia, quae sancte à veteribus de matrimonij rebus tractata sunt, huic quoque tractatui satis prospectum sit, ut nempe mulier soluto matrimonio non quoquo modo res maritales percipiendas & detinendas vindicet...

neque illa contentione petentes aut audiantur, aut quicquam eorum quae petunt consequantur. Porro commentarij conficiendi tempus statuimus, ut intra tres menses fiat...

VT SI VXOR MENTE CAPIATVR, idque dolo mariti, neque ipso conficio, aliorum maleficio sint, & ultra tres annos id malum duret...

CONSTITVT. CXI.

Idem Imperator eadem Styliaano.

Nihil adeo ad conseruandum genus humanum esse necessarium, atque quod è costa viro attributum est subsidium, cum artifex ille qui istud condidit, doceret, tum ipsa natura diuino documento attestatur...

VT SI MARITVS PER MATRIMONIJ tempus in furorem incidat, intra quinque annos matrimonium solui nequeat...

CONSTITVTIO CXII.

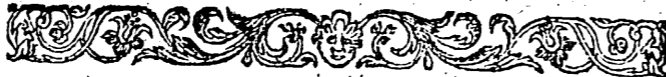
Veterum iurifultorum sententiam qua furorem matrimonium impedire, iam initum autē non infirmare constituitur, neque conuellere, neque reprehendere est animus...

posito conueniat? Vbi enim pudicitiae integritas, quando mens seipsam non nouit, miserabilisque ignorantiae infortunio premittit? Vnde verò, propagatio generis speretur, quum furor spectaculo solo aspectu horrendum miseræ vxoris miseriores maritum exhibet...

VT QVEMADMODVM IN ALIIS structuris lege cautum est: ita etiam subdialium ambulacrorum structurae, quae solarium appellatur, decem pedibus à vicinorum aedificiis distent.

CONSTITVTIO CXIII.

Qvz veteres de domuum & alioqui parietum structuris tractauerunt, perbellè illa se habent: & vicina aedificia decem inter se pedibus distare debent, ab iisdem rectè constitutum est...

IMPERATORIAE
CONSTITUTIONES.

Enimundo Bonafidio interprete.

HERACLII.

De fide.

VVM sanctus Sopro-
nium tum summo sacer-
dotio fungens Hierosoly-
mis, subiectis sibi sacerdo-
tibus conuocatis synodicè
demonstrasset, eos qui v-
nam in duabus Christi
naturis voluntatem atque
energiam affirmare, palam
vnam quoque naturam sta-
tuere: etque Ioannes Papa Romanus assensus esset:
Imperator editum proponit, Neque singularem ne-
que duplicem in Christo energiam esse asserendam.

De Iudeis.

ANNO xxx. vere ineunte, Heraclius Constanti-
nopolim Hierosolyman proficiscitur, & auctus ve-
nerabilia ac viuifica crucis ligna: vniuersisq; Deo per-
solutus, patriarcham Zachariam restituit. Omnes por-
ro Hebræos sancta vrbe exigit, edito ac iis intra ter-
tium miliare accedere liceret.

Defero competenti episcoporum, & cle-
ricorum & monachorum.

Sciatis autem esse Nouellam piorum. Imperatorum
Heraclij & Constantini, quæ statuit ne episcopus,
vel clericus, vel monachus ob pecuniariam crimina-
lemve causam apud civilem vel militarem conuenia-
tur magistratum: sed apud suos episcopos dumtaxat,
aut metropolitanos, aut patriarchas. Eadem etiam
statuit aurea bulla celeberrimi Imperatoris domini
Alexij Comneni, vulgata mense Iulio, indictione 4.
a anno (ab orbe condito) 6589.

LEONIS ICONOMACHI.

De Hebræis & Montanis.

ANNO sexto Imperator Hebræos ac Montanos ad
baptismum adiecit.

De patrimonio templorum vrbe Romæ,
& de captatione infantium.

Properit percipere maior homo aduersus Deum
pugnans, terræ Siculi ac Calabri populi partem tri-
butum in singula hominum capita imposuit. Patri-
monia quoque templorum Romæ principibus Apo-
stolis consecratorum (quæ pecunia quotannis anti-
quitus pendebatur talentorum trium semis) in æra-
rium publicum conferri iussit: & mandauit inspicere
atque describere infantes qui nascebantur, vt census iste
de singulis capitibus (cephalationem vocant) exigi
posset.

De duabus siliquis præstantis prouinciarum
administratoibus.

Imperator, ruina murorum vrbeis cognita, ciues ita
alloquitus: Vos muris vrbeis refecturis cum nõ
sitis pares, nos procuratoribus prouinciarum nego-
tium dedimus, vltra constitutum tributum in sin-
gula nomina ac pro parte milia risum vnũ, idque

in ærarium nostrum conferant: ex quo nos muros
condamus. Hinc obinuit vt binæ siliquæ seu cera-
tiæ quæstionibus soluantur. Cetera autem appellan-
tur duodecim solles sine nummis.

CONSTANTINI CABALLINI.

De reliquiis & intercessione sanctorum.

Doneum se Anachristi instrumentum præbuit: at-
que ad eò vniuersali edito vetuit nequis in vniuer-
sum Domini seruitorem Sancti titulo coleretur:
quinimò conspici eorũ inueniat reliquias iussit pro-
hibuitque eorũ intercessionem postulari, quod
eos nihil posse diceret. Atque addidit sceleratus, Ma-
ritz quoque virginis intercessionem non esse implo-
randam, nihil enim tam præstare posse. Quin & Dei-
param hanc noluit appellari.

NICEPHORI.

De militia inopum de charitatis, & sumariis,
& naucleris, & inuentione thesauri,
& aliis quibusdam.

VI exercitus deprimeret, quid non mali excogi-
tauit aduersus Christianos? primò enim Chri-
stianos ex omnibus regionibus in Sthlabiniis cogit
demigrare, & eorum habitaciones diuendit. Quæ
res nihil ab hostili captiuitate absuit, omnibus in
summas angustias coniecit. Secundum maleficium:
imperauit vt egeri militarent, iisque à vicinis arma
& stipendia in singulos xviii. nomismatum daren-
tur, ac census præterea publicus eorum nomine pen-
deretur. Id Allelengum vocabatur, quod alteri pro
alteris tributij nomine sponsores essent. Tertio, om-
nium bonã inspicere, indeque cẽsum in publicum exi-
gi iussit, nomine charitatis præterea exactis in sin-
gulos duabus siliquis. Quarto, omnes onerum rele-
uationes sustulit. Quinta calamitas, quod ab omni-
bus sacris ædibus, paræciis, pupillis educandis desti-
nata domo, hospitalibus, ad senes fouendos factis æ-
dibus, nec non ab ecclesiis, atque monasteriis impe-
ratoris, sumarium tributum exegit ab initio vsquo
sui imperij. Meliora de eorum bonis sub imperialem
curam transferri iubebat: nihilominus tamen tribu-
tum de his pendendum iis imponebant, quæ reli-
querat in iis ipsis sacris domibus, ita vt multis tribu-
tum duplicaretur, interim habitacionibus ita exina-
nitis vt inde emigrare cogerentur. Sextum tyranni-
cum institutum, quod à magistratibus, inspicere res eo-
rum iussit, qui ex pauperie subito ad opes peruenis-
sent: ab illisq; veluti qui thesauros inuenissent, pecu-
niam postulari. Septimum, quod emunxit etiam hos
pecunia, qui à viginti retro annis ad præsens vs-
que tempus doliunt aut vas aliquod aliquando re-
perissent. Octauum, qui ab auis vel prouis he-
reditatem perceperissent: etsi ea diuisa iam inde à
viginti annis esset eos pensionem in publicum
conferre cogit: vtque ij, qui extra Ahydum
maicipia emebant, de singulis duo nomismata
soluerent.

soluerent: maxime Dodecanosum incolentes. Non
naucleros maritima, præsertim minoris Asigini habi-
tantes, & nunquam agriculturam expertos, inuitos
cogit emere prædia quæ aliis ipse eriperat, inde
que tributum soluere. Decimum, insignes Constani-
nopolim naucleros in vnum conduxit: iisque duode-
cim cuique libras auri tradidit: ea lege vt in singula
nomismata vsque nomine quatuor siliquis solueret:
cum nihilominus reliqua etiam vectigalia nauigio-
rum ab iis penderentur.

De vna.

VSURAS de nauigijs captatas (quum interim re se
nebris aliis omnibus interdixisset), aliãque infi-
nita mala excogitauit.

De vestis sacris & rebus ecclesiasticis.

Vices exercituum iussit episcopis & clericis ma-
cipiorum loco vt, pro sua autoritate in ædes
episcopales & monasteria diuertere, eorũque re-
bus pro arbitrio abuti. Vituperabat eos qui ab omni
ærate Deo auro vel argentea vas consecrarent: &
res templorum sacras in publicos debere vsu con-
uerti stantebat.

LEONIS ARMENII.

De præfecto pnam adultero non irrogante.

PRAEter vigilam accuratamque resp. gubernatio-
nem, summa fuit in eo in flagitiosos feruitas: cu-
ius rei exemplum referam. Exeuntem aliquando pa-
laro accessit quidam, querens sua sibi vxorem à se-
nator quodam raptam: idque fatuus se ad vrbis
præfectum detulisse, neque tamen suum ius conse-
quutum. Leo statim mandauit, vt redeanti sibi si-
stetur senator reus tam atrocis flagitij, & vrbis præ-
fectus. Quo factò, actorem propterea suam causam
iussit, qui quum rem ab initio ad finem vsque expo-
suisset, reus conuictus probationibus, quum nullum
inueniendi criminis locum inueniret, scelus confessus
est: & præfectus causam interrogatus cur fugitium
digna poena vltus non esset, inops excusationis ob-
mutuit. Hunc ergo Imperator statim munere suo
exuit, & adulterum ex legibus puniendum dedit.

THEOPHILI.

De imaginibus.

IN eos qui cultum diuinis imaginibus præstarent,
inimicus durum se atque inhumanum præbuit, om-
nes qui ante ipsum fuerit tyrannos crudelitate vince-
re contendens. Nam Michaelis pater eius editur
ne vlli pictæ imagini, vbicumque ea esset, nomen Sa-
ctus imprimeretur, quod id nulli rei præterquam so-
lo Deo congruere putabat. Leo autem, & filius eius
Coryonimus, omni eorum adoratione profusus inter-
dixerant. Theophilus autem ne pingi quidem eas co-
loribus concessit: abiecti dicens animi esse talium re-
rum admirationem, ipsamque solam spectandam ef-
se veritatem.

De expulsa monachorum.

Dixerat Theophilus ne monachis vllam vrbem
int rare liceret: iusseratque omni modo eo arce-
ri: atque ad eò non tuum erat iis conspici ea in re-
gione. Quin & monasteria atque otij causa conditas
ædes hominibus frequentans, mundana seculi ho-
spitia.

De conubio Peris cum Romanis.

PERis hunc Theophilum, Constantinopoli abdu-
cere, regemque suum facere cupientes, eius causa
aliquoties ad Theophilum legatos miserant, pacta
simul pacis offerentes. Neque tamen persua-
sant Imperatori vt Theophilum ipsis dederet: sed
eum potius patrij dignitate ornatum, & sorori suæ
matrimonio copulatum: lege etiam lata, quæ Peris
coniugiorum cum Romanis licentiam concederet.

De vna capillorum.

QVIA vere à natura paucos capitij capillos habe-

bat, & erat recaluat: ideo edito edico iussit erines
ab omnibus tonderi: neque ab vilo Romano vltra
collum demissos gestari, sanxitque editum, graui sa-
gorum supplicio principum Romanorum virtutem re-
uocare Audeat.

De rapto equi.

MILLES quidam manu promptus equum habuit e-
gregium qui ipsum saepe ex prælio incolumem
exulera. Huius equi amore captus dux sub quo is
militabat, quum neque pollicitationibus neque mi-
nis impetraret, hominem etiam dicitur accusatum apud
Imperatorem exaurat. Quum autem Theophilus
equum insigni virtute cuperet habere, & missis in
omnes partes mandatis talem sibi quaeri atque ab-
ferri iuberet, eam occasionem nactus dux iste, militi ei
equum inuito admittit: & tanquam suum imperatori
militi. Post, quum necessitas bellica plures milites re-
quireret, mandatoque Imperatoris omnes qui arma
ferre possent, in exercitum allegerentur: ille etiam
miles arma sumpsit, & in prælio suis suis, quod equum
à quo seruari conseruerat non haberet, occubuit, v-
xore & liberis relicto. Vidua amissi mariti desiderio
accensa, & quod necessaria pupillis suppeditare ne-
quibat, iustitiz Imperatoris fama instigante, Con-
stantinopolim venit: Theophilumque ad templum
Blachernense equitatem de more conspicua mariti
sui equo vchi, concitato cursu aggressa frenum equi
apprehendit, suum hunc esse vociferans: & non aliud,
sed ipsum Imperatorem eadē mariti sui causam præ-
buisse. Perterritus Imperator manere eam iubet dū
in palatium ipse rediret: ac reuersus statim ad se vo-
ca, ac de re tota accuratius inquiri. Quam quum ea
à principio ad finem vsque recitaret, illico etiam
dux ille sicut, & muliere iussu Imperatoris occul-
tata, de equo acriter interrogatur: quem quum assere
raret suum fuisse, neque raptum paratum, producit
extra velum mulier, rem de vi peractura. Quid is
conspicua dirigit, & aliquandiu mutus adsistit: tan-
demque ad se reuersus, supplex pedibus imperatoris
se aduoluit, lacrymans, ac peccatum confitens. Ergo
Imperator eius facultates viduæ eiusque liberis hæ-
reditatis iure addidit: ipsumque dignitate spoliatum
exilio perpetuo damnat. Adeo infensus erat & iis qui
iniuste opes parare intenderent.

BASILLI.

De indicibus, & foris quibusdam: & de pauperibus li-
tes habentibus.

OPERAM dedit, vt iustitia vigeret: & æquo iure in-
ter se viuere subditis, neque à diuitibus inopes
opprimerentur: propositis passim decretis, quibus in-
iustitia exterminabatur. Iudices quoque constituit,
ampliisque stipendiis & honoribus auxit, iussos pec-
diem federe pro tribunali, & litigantium causas diu-
dicare. Ad eam rem loca iis designauit commoda,
Magnauram, Circũ, & Chalceram (æream portam) quam
uentilate laborantem, ruinamque minantem, ad hoc
instaurauit atque adornauit. Alimenta etiam paupe-
rioribus, quibus iudicio erat discerendum, ordina-
uit: ne inopia coacti litibus renuntiant.

De nota numerorum.

ANIMADVERTENS occasionem maleficij prauis ho-
minibus eo dari, quod numeri quibus (verbi gra-
ti) y emissa, sextans, vncia, & similia designantur, per
notas recepta antiquitus consuetudine scriberentur
loco notarum literis vti iussit, quas etiam rustici le-
gere possent: & de suo sumptus in chartas literas ar-
que scribas ipse suppeditauit.

LEONIS ET ALEXANDRI.

1. De iudiciis.

Exiimo equidem, eorum neminem qui iudicatio funguntur munere, eo vnquam stuporis au incitiaz prorupitum, vt aliter quam ex prescripto legum iudicium sententiamve ferre audeat. Quod si quis in tantam euaserit demenciam, reus periculis eas dependet penas que legibus sunt irrogatae. Sin forte nos effugerit, perulegem tamen illum atque infonnem oculum, cui nihil non, quamlibet occultum sit, patere potest, & gere no poterit. Tame si id ipsum imprecationibus quoque diris que execrationibus stabile ac firmare non ab re alieum censuimus. Inueniat itaque iste & Deum & coelestes omnes atque incorporeas potestates sibi numquam non aduersantes. Immature ex hac vita exidat potius quam excedat. Incommodis insuper afficiatur perpetuis, ipsius xlium fundamenta ignis tandem deuoret, & posteritas eo redigatur inopie, vt panem ostiatim quaerit. Atque hanc iure sane optimo, propterea quod leges, quas liberrimas esse oportuit, seruis quodammodo atque captiuas effecit scilicet scilicet scilicet que iudiciorum.

CONSTANTINI PORPHYROGENNETZ.

1. De rebellibus & seditionis anathemate feriendis.

Quae autem mense Julio, 9. indict. anno 633. ab Imperatore domino Constantino Porphyrogeneta facta est Nouella, sanctissimo quoque Patriarcha domino Alexio, & synodo assentiente, que de decisionis locum obtinet, vt que ab Imperatore & synodo descripta est, & que decernit eos anathematizari qui defensionem ab Imperatore moluntur, vel tyrannide, & ea ratione subiectos aduersus eorum dominos incitant, inter alia hoc quoque circa finem expresse definit.

His qui ab hoc deinceps tempore insidias sunt machinaturi, vel tumultum excitaturi, anathema, his qui ipse opem ferunt, & in defensione sunt socij, anathema, his qui consilium vel ad huiusmodi incitant, anathema, his qui ipse ad poenitentiam suscipiunt, qui defensionis poenitentiam non agant, nec eam relinquunt, anathema.

2. De polygamia.

Vnionis vero decisio, que facta est sub Constantino Porphyrogeneta, & Romano, Constantino quidem imperante, sacro autem eius Romano, patris imperatoris dignitatem obtinente, anno 649. indict. 9. & que singulis annis legitur in suggestu, mense Julio, hanc dicit circa finem:

DEINCEPS autem communi sententia ac iudicio pronuntiamus, ex presenti anno, qui est 649. indict. 9. neminem oportere se quarto matrimonio iungere, sed esse omnino relictendum; & si quis ad eiusmodi coniugium venire voluerit, esse omni ecclesiastica congregatione priuatum, & ab ipso in sanctum templum ingressu alienum, donec in coniugio permanserit. Hoc enim etiam sanctis patribus, qui nos precesserunt, visum est. Nos vero etiam sententiam apertiore reddentes, ipsum vt a Christiana republica alienum, abdicamus. Ac sic quidem de quarto matrimonio.

Vt autem que ad alia quoque matrimonia pertinent, decentius consulantur, & non Christiana vita indignam institutionem habeant, de tertio quoque matrimonio definimus, vt non absoluta ac simpliciter & temere perficiatur.

Et enim a patribus quidem vt sordes permixtum est, non sic tunc quidem vt nunc, re circa illum ruborem impudenter peracta, & indiscriminatum contracta: sed quemadmodum si quis qui in domo in angulum incidit, multas saxe sordes viderit: nunc autem quando libertatem accepit, & perinde ac si nihil habeat dedecoris & sordis reputatur, recte visum est hoc repurgare, quemadmodum & turpitudinem non in angulum coniecta, sed in xibus diffusam, nullo modo permittimus, sed repurgamus, & quod molestum est & indecorum ab eo reticimus. Quoniam humanis cedentes infirmitati, honestatis autem Christianae vite conuenientis curam gerentes, hoc in tertio nuptius seruandum statuimus, vt si quis qui quadragesimum annum exceperit, & nec naturam reueritus, nec honeste vite, que in Christiana requiritur, vllam curam gerens, sed sola libidinis perturbatione visus, se in tertium matrimonium proecerit, is cum omni diligentia & obseruatione sit vique ad quinquagnum sacramenti communionis minime participet: & nec hoc tempus illi contrahatur. Qui enim post annum quadragesimum sordem in Christi Ecclesia esse vel dici auiant, quod melioris vite argumentum prebebit propter quod tempus sacramentorum participationis ei contrahatur? Sed & postquam impolluta participatione dignus habitus fuerit, non erit ei permixtum in alio tempore ad participationem accedere, quam in sola salutaris Christi & domini nostri resurrectione, per precedentis ieiuniorum abstinentie repurgationem. Hanc autem dicimus, quando ex prioribus matrimonii non fuerint liberi qui iis post quadragesimum annum tertiam uxorem ducere voluerint. Nam si liberos habuerint, eis nullo modo tertium permittitur matrimonium. Est enim valde iniquum tempore libidini indulgere, prius autem matrimoniorum liberis non prospicere, vt sint securi, & a molestia & perturbatione remoti, que solent euenire hominibus ex filiorum multorum susceptioe. Quod si quis triginta annos natus, & ex prioribus matrimoniis habens liberos, tertie mulieri coniungendus fuerit, is quoque nulla ei venia data, ad quartum vique annum communionis sacramentorum sit expers: quia manifestum est eum sola intemperantia motum, & quod sit carnalis libidinis seruus, ad hoc se matrimonium conferre. Et postquam etiam sacramentorum participatione dignus fuerit habitus, semel quidem in saluati Christi & domini nostri resurrectione: secundo autem in dormitione immaculate domine nostre Deiparę: & tertio in natali Christi & Dei nostri: quod in his procedat ieiunium & eius vilitas. Sin autem non sint liberi, (quia liberorum susceptionem desiderare facile est) condonandum, & sola ea pena que ab initio & hucusque seruata est, in eum admoueretur. Hanc etiam de tertio matrimonio. Atque nec secundum, nec primum extra cautionem adhibitam relinquimus, sed & illa sic contracta statuimus, vt nullam malam causam habeant, vel ex raptu, vel ex precedente clandestino consubitu, sed legitime & ab iis qui ab eiusmodi inquinamentis & fornicatoria impuritate mundi sunt. Si quis ergo praeiudicis constitutionibus neglectis, ad matrimonij consuetudinem primam vel secundam processerit, dum Christi ecclesia, que est pura, immaculata, & sine ruga, salutaribus examinationibus subicit: nec prius ad diuinorum mysteriorum participationem admittit, quam definitum ob fornicationem tempus expleuisse cognouerit, nisi forte necessarius est vitę excessus vergeat, donec scilicet septimus annus completus fuerit. Sacerdos autem qui ausus fuerit preter id quod statutum est diuina participatione aliquem dignari, de proprio gradu in periculum veniet, eo videlicet qui preter formam constitutam, diuina communionem dignus est habitus, ad excem-

ad excommunicationem redacto, vsque ad septimum anni complementum.

IMPERATORIS D. CONSTANTINI Porphyrogenetae Nouella secunda constitutio, de voluntariis homicidijs, suscipiens quidem eos preter vim prioris, per commiserationem, dampnans autem perpetuo exilio & bonorum spoliatione.

HAEC sancire nunc proposuimus, seueritatem quidem prioris constitutionis benigniore ecclesiasticorum decretorum celsura commutantes: dissolutae autem & indulgenti delinquentiam disciplinaz, eaque de causa ad imitandum facili, non solum vinculo poenarum medentes, sed & totius ferę subtilitaz ad homicidia pertinentis spoliatione, homicidijs quidem ipsis de salute rei publice autę, ne quis simili moueatur affectu, vtiliter prospicere, vt horum vtrumque tam ius obseruetur, & magnum diuinumque ecclesiarum conferuetur priuilegium, quam his cautionibus imitationis frequentia coercetur. Quod igitur attinet ad vite rationem homicidij ordinari iubemus, quemadmodum canonica prescripserit disciplina. Nos autem hac constitutione perpetuo eum damnatum exilio ab eo loco in quo scelus perpetratum fuerit. Quo quidem tam punietur reus, quam propinquus occisi no maioris fiet tristitia & doloris augmentum. quod vtrumque forsitan non inutile, ne asiduo conspectu eius qui dolorem attulit, & defuncti memoria propinqui sponte ad vitionem impulsit, malum malo sanare conentur, & homicidij duplicem infoluitum. Omnino igitur homicidia perpetuo illinc exulter, nec vnquam ed reuertantur, & terra habitet que iniuste sublata fratris sanguinem hifcendo suscepit. Et hanc primum post ecclesiasticam censuram condemnationem ferat: praterca vero, bonorum suorum priuationem subeat: ne tamen applicentur fisco. Nam si vxor sit homicidij dampnato dotem & propria omnia auferre eam oportet, hoc amplius donationem ante nuptias. Quod si theotretion pacta fuerit aut aliud quidpiam, huius omnia recuperationem & proprietatem habere, si liberi no subsint. Sin autem subint liberi, eam habere lucrosam nuptialium vsum fructum, obseruatis omnibus legu prescriptis, liberi autem in tridentem reliqua substantia paterna succedant. Et si quidem homicida proprio motu, aut consilio ac approbatione eorum a quibus examinatur, ad monasticam vitam (prius sceleris purus effectus) transierit, accipiam onasterium tertiam partem illius substantia, reliqua tridentem reueruato vxori & liberis occisi in partem eorum infortunij solatium. Quod si liberi non super sint occiso, inter vxorem & ascendentes tridentem illi xquabiliter diuidatur. Vxore autem relicta liberis premoiente, praeferantur ij ascendentes. Sed si nec liberi, nec vxor, nec ascendentes sint occiso, & alij qui lege ad successione vocantur cognati, diligentiam adhibuerint vt scelus manifestaretur, tridentem accipiant eius qui iniuriam intulit. Sin autem solitaria vitam homicida non appetierit, non tridentem sed tres iuxta praedictam distinctionem parti eius qui interfectus est, distribuatur. Praterca nemo eorum qui huiusmodi sceleris conuicti sunt, civile officium aut aliud quolibet admittet vnquam, nec si diuinum rescriptum impetrauerit: sed omnimodo maneant infames, quibus, vt viuere tantum benignę concessum est. Ceterum ij omnino tondebuntur, & in numerum monachorum referentur, qui malitiz exuberantia, & praeditati sunt eadem proximi, & eam, prius habito consilio, in animę suę penitentiam & fratris sui necem, in structi parauerunt. Nec ad tempus modo poenitentia praeiudicium, sed quandiu vixerint in monasterij regula coercantur. Nam qui aliter sponte interfecerint, sed lascinia & impetu iræ ratione carentis,

non consulto & praemeditate ac ferus habita deliberatione arguentur occidisse, perpetuo quidem preter alia omnia subiciantur exilio, non tamen monasticam vitam eligere cogentur.

1. De laicis qui interlati moriuntur absque liberis.

Nec tibi repugnare videatur Nouella Imperatoris Domini Constantini Porphyrogenetae, que tractat de iis qui sine liberis ab interlati moriuntur, non succedere ex linea transfersa cognatos: sed tertiam partem bonorum eorum qui sic moriuntur, ad pias animalque salutare elargitiones procedere, cum eo etiam collectis pretiis seruorum eius qui mortuus est, vtpote iis eo ipso liberatis. Hæc enim Nouella de laicis loquitur & solis, sicut praedicta Iustinian Nouella locum habet in episcopis & clericis qui ab interlati moriuntur.

ROMANI SENIORIS.

1. De praediorum acquisitione.

Nouella quoque Cesaris Romani senioris idem penę statuit, ne quis vltra, conspicuorum & spectabilium magistrorum, aut patriciorum, neque eorum qui imperiis, potestatibus, aut omnino principalibus dignitatibus insigniti sunt & ornati, neque item ciuilium, militarium aut delegatorum magistratum, aut his substitutorum, neque metropolitatorum, aut archiepiscoporum, aut praefectorum, aut eorum qui sacris domibus praesunt, aut deniq. ad alium quemuis honorem seculi prouecti sunt, praediorum aut fundorum possessionem, aut emptione aut donatione, aut alio quouis modo adeat. Eos enim qui post praesentem constitutionem, eiusmodi quippiam moliri & aggredi ausi fuerint, inde iubemus absque suę poenae restitutione, derudis, propriisque laboribus ac sumptibus fraudati, quos ad rem ornandam & pretiosiores faciendam contulerunt, atque ipsam praedij ximationem, si quidem conspicui viri sint & illustres qui hoc admiserrunt, fisco applicari: sin abiectiones sint, & omnino absque vlla pretij restitutione expelli, & meritis insuper poenis castigari.

2. De vendenda venditione.

Nouella quoque Cesaris Romani senioris ita habet: Si deprehensum & exploratum fuerit eos qui post a se peractam venditionem, si modo testibus peracta comprobetur, ad iudicium prouocauerit, intra quadriennium id fecisse ac conquestos esse, cetera controuersiam his succurrat. Succurrat autem, non vt vendita suburbana recipiant, sed vt si quidem emptor quod reliquum est iusti pretij expletioni praestare voluerit, hoc ei facere liceat. Atque ita iustum rei pretium supplens ac persoluens ipsa praedia sibi retineat, & qui de facta venditione queruntur, iustum pretium quanti praedium ipsum ximatur, accipiant. Sin nolit emptor iustum rei ximationem complere, poeniam quam ab iis qui cum eo expostulant accepit, vnã cum eius causis ac vforis restituat, & e praedio decedat venditori restituendo.

3. De praelatione.

Si qui communes xdes, fundum, vineam aut quamuis aliam rem soli habentes, aut aliter quam communionis iure propinquas praedijs aliqua ex parte permixti aut adjacentes, conforter, vel alloquin vicini & proximi, sua alienare aut venditionis aut emphyteuseos aut locationis nomine voluerit, ne prius hæc alij cuiquam alienanto, quam testatum iis fecerint, quos in prerogatiua xata xatiz, hoc est ordine luc-

cedentes dicimus. Vt primi, inquam, vocentur permixtum quoquo gradu iuncti cognati, aut quibuscum aliquid est commune: vt des, fundus, vinea, aut qui eius alia res. Eiusmodi siquidem cognati lex praefert. Vbi vero cognati communionem in se non habent, tum anteponuntur qui aliquid in ea communitatis habent. Quibus si succedunt qui tantum permixti sunt, estis omni ex parte ei qui rem alienam sint externi. deinceps & simul iuncti confortes. Postremum qui simpliciter aliqua ex parte rei alienandae vniti sunt, & vicini. Confortes porro appellamus quorum sub eodem cenfore perscripti sunt, & in censum publicum relationem propriam tributa diuersis in locis pensent. Enimvero cum multi finibus praedij alienandi circumquaque adiacent, suo cuique ordine testationis praerogatiua tribuatur, vt reuentibus fontis eius qui iure praferuntur, qui deinceps vocantur, contractum, si velint, inire queant. Quod si aequalibus omnes subnixi reperiantur privilegii, vt nihil omnino sibi inuicem in huiusmodi uocatione praedijcent, eadem quoque rursus fiat denuntiatio, vt intra triginta dies iustum pretium, quodque verus emptor laud segniter praeraturus esset, si absque vlla mora soluentes, pro rata parte vel sponte sua vel alicuius opera & arbitratu distribuant. Quotquot autem intra praeratum tempus, sibi delatam pretij partem non praeriterint, ius praerogatiuae amittent: nisi si quis forte eorum captiuus est, deportatus aut relegatus: aut ob publica priuatae negotia extra domum absent: aut etiam nondum annum exatit vice-simum quintum expleuit. Horum enim, qui administranda negotia susceperunt, intra quatuor menses, cum praesentibus nouis emptoribus pro rata portione concurrunt, pretium expletent, quod a minoribus subdacta ratione est praerandum, vna cum legitimis vsum & necessariis sumptibus. Externos vero emptores in totum summoquent, pretium cum vsum ac sumptibus ipsis restituent, pretium cum vniuersitate villarum quae dicuntur aut praediorum (vniuersitas autem vnus sunt, qui ex eadem sunt villa) longe satius est vt earum habitatores sibi mutuo praerantur. Quod si omnes quibus in rei distractione praerogatiuae ius datur, recusat, vel eos exploratum fuerit, ei qui rem alienat & eius familiae aut pecuniarum damni seu mulctae autores fuisse, aut eius corpori ac vitae insidias struxisse, grauisimamque infamiam peperisse, idque non foruito, sed de industria, aut per se aut per suos, hos inuito eo qui talia sit passus, nulla ratione volumus ad ipsius praedia aspirare. Post decennium tamē silentio peractum, aduersus eos qui quouis modo contraxerint, quicquid donatione aut testamento quippiam fuerint consecuti, nulla omnino ab iis qui dictis ex causis praerogatiuae ius habent, imò nec a fisco controversia moueatur. Occasione tamē dotis aut propter nuptias donationis, ea testamentum vel permutationem vel transactionem, & propinquos & externos omnes alienent, absque simulatione nimirum ac dolo. Si vero qui in fraudem nostrae constitutionis alienant, aliud quid facere ausi fuerint, & aliud aperte simulare, si quidem post iustitiam conuicti fuerint, tam ipsi quam qui ita dolo cum ipsis contraxerunt, & periculis poenas dabunt: & hi quidem praedio, illi vero clam soluto pretio excident, & vtraque fisco inferentur, vt a fisco propinquus venundentur. Sin vero ante iustitiam deprehensi fuerint tale quippiam egisse, & quod actum fuerit, erit irritum, & qui semel fundum praeter iuris formulam alienare conatus est, vel inuito postea cogetur iis vendere quibus ius praerogatiuae concessimus. Et haec quidem ita de his statuenda.

NICEPHORI PHOCAE.

1. De tetartico, quod est numisma. *1. 1. 1.*
 Numisma attenuauit, tetartico excogitato. Cumque eo modo duplex esset nummus: pensiones

publicae grauiorem exigebant, minor in sumptibus faciendis dissipabatur. Cumque esset lege & consuetudine receptum vt omnes nummi imagine Imperatoris alicuius notati, modo ponderi nihil decederet, idem valeret: ipse sua inligens imagine praerferri, aliorum depressis precibus, voluit, eaque re haud leuiter subditis in permutationibus incommodauit.

11. De eodem.

Apparet eundem avaritiae quoque foribus suis, se contaminatum. Nam cum vsque ad eum quoduis numisma hexagramum penderet, ille tetarticum excogitauit pondere immutato.

111. De praedijcent.

Ne quod privilegium praerendant pauperes, dum distractantur praedij a potentioribus, neque ex consortio, neque ex communicatione, licet milites vel etiam ciues esse deprehendantur, sed in hoc rursum succedat persona quae piam potestate praedij, quae scilicet pauperum hinc inde adiacentium tranquillitatem ac vtilitatem possit tueri. Et potentes cum potentioribus dumtaxat emptiones contrahere volumus: milites vero & pauperes, cum iis qui parem secum sortiti sunt ordinem ac locum.

1111. Ne ecclesiae praedia locupletentur, et ne sine sententia Principis episcopus creetur.

Praeterea ad officium assidue veniens, grauius subditos affluit, non modo pensionum & tributorum omnigenis rationibus, sed & rapinis intolerabilibus. Ad haec, partem quandam eorum quae Senatoribus solebant Imperatores largiri donorum, in fisco retinuit, cautus sibi ad bella gerenda defesse pecuniam. Neque hoc tantum, sed & donationes monasterii atque templi relictas a quibusda pias Imperatoribus, profus aboleuit: lege etiam lata, ne ecclesiae, immobilibus locupletarentur bonis, causatus, episcopos male prodigere ea quae pauperibus darentur, interim militibus deficientibus. Id vero omnium grauisimum, quod legem tulit, cui & episcopi quidam leues atque adulatoris subscriperunt: ne Imperatoris iniussu vllus crearetur episcopus: & mortuo aliquo episcopo aliquem suorum submisit qui definitos faceret sumptus: ipse quod erat de rebus reliquum accepit.

v. Ne de vno constructio monasterium, aut vniuersitas alicuius alicuius domus.

Imperatoris autem domini Nicephori Phocae Nouella decernit non esse de nouo construenda monasteria, vel xenodochia, vel nosocomia, vel alia sancta & religiosa loca sed eorum quae sunt curam geri oportere: & haec expresse in fine adicit.

QUARE ab hoc deinceps tempore, quod est v. 1. 1. indit. initium, nemini liceat, nec loca, nec agros ad monasteria, vel gerocomia transmittere. Sed neque ad metropolim vel ad episcopatum, neque enim illis est hoc conducibile. Si quae autem praedictae & religiosae domus, vel episcopatus & monasteria adeo malam administrationem & prouidentiam sortitae sunt vt locis priuatae destitutaque sint, iis sententia & examinatione Imperatoria, eorum quae sufficiunt acquisitioni non prohibebitur. Cellas autem & quae appellantur lauras in desertis aedificare, quae non ad possessiones & agros alienos extenduntur, sed soli monastico ambitu seorsum praerantur, tantum abest vt volentibus prohibeamus, vt etiam in magna laude ponamus.

BASILII PORPHYROGENNETAE.

1. De

1. De possessione ecclesiarum & vniuersitatum.

Quam quidem Nouellam Porphyrogenneta domini Basilii junioris sua Nouella sustulit, menie Aprili edicta indit. anno 649. quae & haec expresse continet, Imperium nostrum, quod a Deo profectum est, quum & a monachis, quorum pietas & virtus est testata, & a multis aliis legem de Dei ecclesiis & sanctis domibus, vel potius contra Dei ecclesias & sanctas eorum domos a domino Nicephoro, qui imperium inuast, conditam praesentium malorum causam fuisse & confusam (vt quae ad iniuriam & contumeliam non solum ecclesiarum & sanctarum domorum, sed etiam Dei ipsius facta sit) intellexisset, & maxime cum id re ipsa expertum esset, ex quo enim haec lex est obseruata, nihil boni penitus in hodiernum vsque diem vix nostrae occurrat: sed contra nullum penitus calamitatis genus defuit.

STATUIT per praesentem auream bullam vt lex praedicta ab hoc praesenti die cesset, & deinceps infirma & irrita permaneat, & locum habeat & in vsum sint quae de Dei ecclesiis & sanctis & religiosis domibus factae sunt leges.

11. De allelegio communis census praeratum.

Constituit, tributum pauperum qui soluendo non essent, a locupletibus, exigendum esse: quod allelegium vocabatur.

111. De praedij potentiorum.

Legem etiam sanxit, ne potentiores multiplicandis praedij augerent. Quaequam eadem etiam ab avo eius Constantino, hucusque foero Romano lata fuit.

1111. De praescriptione xl. annorum.

Alteram Nouella lex Constantini Basilii Porphyrogennetae in his quadraginta annorum praescriptionem tollit. Neque rursum inopet, si potentiorum iniuriis oppressi fuerint, quadraginta annorum praescriptione repellunt, neque vllis profus valeat re praescriptiones, nisi aureis bullis insertae sint, quae iniuste & fraudulenter inducuae fuerint. Neque ipsum etiam fisco vllis temporis excludi interuallo, sed ab Augusto principe ius suum reuocare, probationisque suas ad illud recuperandum afferre.

ROMANI ARGYRI.

1. De reditu magna ecclesiae, et de allelegio.

Initio imperij bonis ac laudabilibus institutis subditos demeruit est. Principium fecit beneficia in religionem. Cum enim sciret magnae ecclesiae reditus non sufficere, vt qui superioribus temporibus dispensator fuisset eius, & aliarum quibus huius clerici de more inseruiebant, LXXX. auri libras quotannis ex aulario Imperatorio ei pendi iussit. Aboleuit etiam allelegium, quod Constantinus erat sublaturus, nisi mors eum anteuertisset.

Z O A E.

1. De magistratibus non vendendis.

Imperio Zoz restituto, quae forem Theodoram, quantumuis inuita, consortem habebat, statim & honorum gradibus senatorio ordini, & largitionibus multitudini gratiae sunt actae, ac reipublice quanta omnino poterat cura gesta. Nam in omnes imperij partes literae & edicta dimittebantur, quae & magistratus vendi (quod erat ante factitium) prohiberent: & omnia iniustitiae genera de medio tolli iuberent.

MICHAE L I S.

1. De praetore, & vniuersitate capituli, & de publicis curatoriis.

Cum autem esset admodum senex multaque antiqua recordaretur, multas veterum consuetudinum reducere intendit, nihil vel imperio vel reipublice profuturas. Nam praetorium expurgari iussit & ciuium capi tam non literis, vt nunc, sed byllinis pileis magnis ligneis purpureis intertextis, tegi. Et procuratores publicos non ex seruatu delegit, sed alios scribarum & numero velocium, in singulis archaenis educatorem: & id genus alia multa.

ISAACI COMNENI.

1. De reuocato, & consuetudine qua dantur pro ordinatione.

De canonico autem, & consuetudinibus quae pro ordinatione dantur, huiusque vim habet aurea bulla iniuncti Imperatoris domini Isaacii Comneni, quae partim ita habet.

STATUIT vero Imperatoria mea Maestas, vt etiam in ordinatione sacerdotum & canonico vetus forma auctoritatem obtineat: & nihil in ordinatione episcopus qui ordinat, amplius accipiat, quam praerantioris monetae Imperatoris meae maestatis septem aureos nummos dumtaxat: vnum videlicet, quando facit simplicem papam, siue lectorem: tres, quando ordinat diaconum: altero tres, quando sacerdotem, siue presbyterum perficit. Sic similiter pro canonico, a vico triginta infumibula habente, similem aureum vnum, argenteos duos, arietem vnum, ordei modios sex, vini mensuras sex, farinae modios sex, gallinas triginta: a vico vero qui viginti infumibula habet, aurei bessem, pro duobus argenteis argenteum, agnum dimidiatum, ordei modios quatuor, vini mensuras quatuor, & gallinas viginti: a vico denique qui decem infumibula habet, argenteo quaque, agnellum vnum, ordei modios duos, vini mensuras duas, farinae modios duos, & gallinas decem: quae admodum in veterum aeduarum sigillis perscripta sunt. Atque provincialium conueniens ordinatio Imperatoris meae maestati placuit. Cum hac vero aurea formali bulla, confecta est etiam 15. mensis Ianuarii, indictionis 10. a sanctissimo illo patriarcha domino Nicolao synodalis annotatio, quae iubet vt secundum hanc auream bullam canonica, ac pro ordinatione dentur.

MICHAE L I S.

1. De praedijcent in antichresi.

Potior est propinquus externo in rerum sollicitudine.

NICEPHORI BOTANIATAE.

1. De solutione matrimonij ob futuram censuram.

At vero C. & CI. Imperatoris domini Leonis philosofici Nouellae statuunt, vt vtro triennium duret, neque intra illud, postquam vxor furere coeperit, coniugium dirimat: mulier autem, nisi quinquennium praeriterit, a furente marito non separatur. Legas quoque Nouellam Imperatoris D. Nicephori Botaniatae, quae de furentibus coniugibus eadem dixerit.

2. De reuocato ffecium debitorum.

Botaniatae cum ad imperium peruenisset, a Patriarcha: regali fascia tertio die coronatur, ac primum illud liberalitatis specimen edidit, vt quaequid fisco debebat, id vniuersum citra excusationem redderet.